

REAKTOR

nr 2 november 2011

Apteeker Melchiori fännfiction!

Ulmkonnakroonika.

Teatriarvustus: Anatoomikumi (v)eri!

Toimetajaveerg

Nagu te näete, kallid kaimud, ei ole esimesed saabu-
nud külmad „Reaktori“ toimetust ära võtnud ja ilmunud
on ajakirja teine number. Seekord on meil mitu uuendust.

Esiteks: Nagu laialt teada, siis valitakse Baasis juba ammust ajast
kuu parim arvustaja. Pärjatu hüütakse tavaliselt maha ulmelistis ja
talle jääb aukohus valida järgmise kuu arvustajate seast kõige sil-
mapaistvam kirjatöö. Kuna nii mõnigi huviline ei ole aga ulmelis-
tiga liitunud, siis leidis toimetust, et oleks hea idee tuua see autiitel
ka laiemate rahvahulkade ette. Edaspidi annamegi uues rubriigis
nimega Ulmkonnakroonika, teada Baasi kuu arvustaja. Seekordses
numbris räägib oma valikust eelmise korra laureaat Siim Veskimees.

Teiseks: Nagu esikaanelt näha, siis oleme koondanud uudiste-
veeru nüüd nime alla Ulmkonnakroonika. Püüame seal jõudumöö-
da kajastada erinevaid Eesti ulmeelus toimuvaid sündmusi.

Kolmandaks: Annaksin siinkohal edasi uudise, mis
tavaliselt kuuluks Ulmkonnakroonikasse, kuid meie
seekordse jutuvaliku tutvustuseks toon ära siinsamas:

Indrek Hargla käis lugejatega kohtumas 26. oktoobril Tartu Linnara-
amatukogus ja 10. novembril Haapsalu raamatukogus. Räägitust saab
hea ülevaate Lääne Elus ilmunud Tarmo Õuema kokkukirjutatust
[http://online.le.ee/2011/11/13/kirjanik ... kui-juttu/](http://online.le.ee/2011/11/13/kirjanik...kui-juttu/). Tartu esinemisel
esitleti ka Indrek Hargla vastvalminud jutukogumikku „Suudlevad
vampiirid“. Pärast Tartu esitlust kutsus Indreku endale külla Tartu
Ulmekirjutajate töötoa seltskond. Töötoas võeti seekordseks teemaks
Indreku poolt esitlusel välja öeldud idee, et tal oli algselt plaan kir-
jutada Melchiorist erinevatel sajanditel. Pooleteise tunni jooksul
panid ulmekirjutajad paberile viis apteeker Melchiorist rääkivat lüh-
ilugu, mille tegevus toimub aastatel 13xx, 15xx, 16xx 19xx ja 20xx.
Lood loeti sealsamas originaaltegelaskuju autorile ette, kes neid
kerget analüüsis ja kommenteeris. Kolmandaks uuenduseks olekski
see, et loodetavasti ei jää selline Eesti ulmeautori loomingu teema-
line *fännfiction*i (ühis)kirjutamine ja Reaktoris avaldamine viimaseks.

Seekordses „Reaktoris“ esitleme teile nelja kobedamat neist viiest
apteeker Melchiori loost. Et asi oleks veidi põnevam, siis esitame
oma lugejatele nende lugudega seoses ka ühe viktoriiniküsimuse.
Küsimus on järgmine: Kes nendest neljast fännfictioni autorit-
est, ei olnud kirjutama asudes lugenud ühtegi apteeker Melchiori
originaalteksti ja kasutas kirjutamiseks vaid paar tundi varem es-
itlusel ning seejärel kohapeal töötoas saadud märksõnu ja tead-
misi? Vihjeks võib öelda, et õigeid vastusevariante on rohkem kui
üks. Õigesti äraarvajatele on auhinnaks toimetuseliikmete poolt
tugev käepigistus, mis antakse pidulikult üle 2012 aasta Estconil.
Vastuseid ootame oma Näoraamatu lehele või toimetuse kirjakasti.

Agur Tänav
Ulmeajakirja „Reaktor“ peatoimetaja

	Sisukord
Toimetajaveerg	2
Raamatuarvustus	3
“Nõidsõdalane”	3
Intervjuu Kätlin Koiduga	4
Teatriarvustus: Verine õhtu vanas Anatoomikumis.	5
Ülevaade Tartu ulmikute novembrikuisest kogunemisest	5
“Täitsa lõpp” ehk kuidas Metsavana liikuvaid pilte käis vaatamas	6
Ülevaade Tallinna ulmikute oktoobrikuisest kogunemisest	7
Võrgupoodidest ja autori- nimede tõlkimisest.	7
Kirjastuste uudised	8
Ulmekirjanduse baasi kuu arvustus	9
Ulmekirjutajate puberteet lõppes valutult	10
Ulmekirjutajad Röpina Loomemajas	10
Ülevaade novembrikuisest kirjutamistöötabadest	10
Masina Nõrkus	11
Apteeker Melchiori kriminalistlik seiklus 13. sajandi Tallinnas	13
Apteeker Melchior ja surnud juudi mõistatus	14
Apteeker Melchior ja moonutatud laibad	16
Apteeker Melchior ja kroomitud masin	17
Maomehe surm	19

Ulmeajakirja „Reaktor“ toimetust:

Peatoimetaja: Agur Tänav
Toimetaja: Joel Jans
Keeletoimetaja: Ove Hillep
Kunstitoimetaja: Anne-Mai Ilumäe

Arvamused ja kaastööd toimetust@ulmeajakiri.ee

Raamatuarvustus "Nõidsõdalane"

Agur Tänav

Kätlin Koidu „Nõidsõdalane“ on nagu Asimovi Asumi-seeria, ainult selle vahega, et Muula ei ole ja Hari Seldoni kriisidest me ei räägi. Võib tunduda, et mis siis järgi jääb? Esmapilgul järgi mõeldes ei jäägi nagu midagi. Esmapilgul küll, kuid Muula ja kriiside asemel on „Nõidsõdalases“ midagi muud.

Seal on...

...armastust. Peategelane kohtub raamatu algul tegelasega, keda ta jubedalt vihkab. Nagu Cartlandi-fännid juba teavad, siis loomulikult on see mees romaani lõpuks meie kangelanna suurim armastus. Aga ahaa – siinkohal on autor osanud seda igivana klišeed esitada säärases variatsioonis, mis minule isiklikult oli päris söödav.

...maailmapäästmist. Siinkohal küll sellist mõnusat maailmapäästmise variatsiooni ei olnud. Tegelasel olid üsna veendunud, et kui nüüd see lõpp kätte jõuab, siis on kõik otsas ja maailmal kriips peal. Mulle isiklikult meeldis Asimovi versioon rohkem, et kaos ja barbaarsus on lihtsalt suurmädalseis ja kunagi läheb elu jälle ülesmäge. Lihtsalt seda vahepealset barbaarset aega võiks veidi koomale tõmmata.

...ettenägelikkust üle 50 000 aasta. See mulle meeldis, selline mastaapne lähenemine. Tegevus üle aastatuhandete. Kahjuks jäi see siiski veidi nõrgaks. Mõlemad maailmad, niiõelda aasta null ja aasta 50 000 olid üsna hägused ja udused ning tundus, et kaunistati läbi mõtlemata. Veidi oleks tahtnud rohkem detaile. Minevikuajast ei saa me üldse mitte midagi teada, peale selle, et seal kasutati maagiast. Tulevikuajast jääb mulje, et see on üsna üks-ühele tänapäevase maailma sarnane, selle vahega, et autodena kasutatakse hõljukeid. Ja kasutavad neid ainult peategelased, sest eriti ei meenu, et oma lõpututel jalgsirännakutel oleks tegelased kunagi maininud, et taevast mingit liiklust oleks.

...mastaapsust. Lõpus toimusid suured kataklüsmid - üleujutused, maavärinad, tohutud tulekahjud. Ainult et need toimusid peaaegu alati „kusagil mujal“. Kahel korral võitles peategelane nendega oma varjatud külga, kuid mingeid hilisemaid tagajärgi need ei toonud. Väidetavalt toimus sääraseid asju väljaspool kaitstud ala pidevalt, kuid me ei

Kätlin koit

...näe neid kunagi. Mitte ainult neid, vaid ka nende varemisi majasid, mis nüüd on põlenud puutüügast ega varemeis maha või õnnetat, omakseid leinavat inimest. Kõik tundus suht rõõmus ja roosa kuni peategelane oma võitluste käigus just ise mõnd linna maha ei põletanud. Selles suhtes meenus see üsnagi Reaktoris varem arvestatud teist nais- autori debüütromaani „Esimene aasta“, kus samuti toimusid kohutavad sündmused, kuid nende sündmuste tagajärgi me siiski praktiliselt ei näe.

...inimsuhteid. Ehk ei näinud. Tegelasel oli üsna palju, kuid nad olid enamuses siiski üsna pealiskaudsed. Iga tegelane täitis üht missiooni või siis aitas teistel missiooni täita, kuid mingeid isiklikke ambitsioone ei olnud eriti kellelgi. Vaid kaks tegelast olid veidi rohkem välja joonistunud kogu galeriist. Tiivuline hunt ja paha sarimõrvar-inimkonnapäädja. Nende eest annaks autorile plusspunkti, kuid kõik ülejäänud tegelased oleksid tahtnud ehk veidi enam süvenemist saada. Eriti hundikutsikas. Tema oli nagu püss laval, mis pauku ei teinud. Üsna huvitav tegelane, kes jäi lõpuks kahjuks vaid statisti rolli.

...tegelase arengut. Jah, seda oli, ning toimus

see budistliku enesesesüüvimise ja mälestustes sobramise tagajärjel. Mulle meeldis. Nii toimus tegevus paralleelselt minevikus ja tulevikus, mis pakkus vaheldust ja pean tunnistama, oli üsna õnnestunud võtte, kaaludes üles paljud muud puudused.

Mis jäi puudu?

Minu jaoks jäi puudu vahepealsed 50 000 aastat ja Seldoni kriisid. Ma oleksin väga tahtnud teada, milliste raskustega põrkasid kokku ja maadlased need 50 000 aastat nood Kaarnat abistanud. Kuidas neil õnnestus selle aja jooksul jääda nii muutumatuks. Kas neil tõesti ei olnud vahepeal mingeid erilisi muresid, kriise, mil plaan ähvardas uppi lennata, või varjasid nad seda kangelanna eest, et too ei peaks muretsema? Enda jaoks ma valisingi ma selle viimase seletuse, nad salatsesid Kaarna ees ju niikuinii kogu aeg.

Mis oli eriti hea?

Kaarna Therioni etapp oli väga hea. See oli asi, mis andis raamatule juurde tublisti originaalset lähenemist. Tegelikult oleks võinud Kaaren nende 50 000 aasta jooksul veel nii mõnigi kord ümber sündida ja nii viisi saanuks autor lugejale tutvustada erinevate elude läbi, kuidas Kaaren suurendas oma maagilisi võimeid maagias ja miks mitte teinuks ka korrekture tulevikuplaanide suhtes, n.ö. lahendanud kriise. Olnuks ise korraks nii Seldon, kui Asumid.

Mis jäi üle?

Paaris kohas tundsin lugedes, et autor on kasutanud ingliskeelset stamplauset, mille ta on üsna üks-ühele eesti keelde tõlkinud. See on pähh.

Wolverling – mulle jäi arusaamatuks selle sõna algupära. Tundub nagu ingliskeelne sõna. Kes selle siis kasutusele võttis? Kas kutsusid hundilaadseid ise endid nii? Andis selle nime neile Kaarna rahvas? Termin kõlab inglisiastajatele ehk lähedalt, kuid minu jaoks oli see nagu võõrkeha. Olgem eurooplased aga jäägem siiski eestlasteks. Kui kõik muu sai maakeelde tõlgitud, siis see väike pingutus oleks olnud töö lõpule viimine.

Kokkuvõtteks – hea ja korralik lugemine. Tegevus voolas aeglaselt, vaikselt harutati lahti minevikku ja valmistuti tulevikuks. Oli veidi klišeetid ja omajagu originaalsust, eripärane maailm ja eripäraseid tegelasi.

4/5

Intervjuu Kätlin Koiduga

Agur Tänav

Kes sa oled, Kätlin Koit?

Unistaja. Kujutelmad, mis piltideks ja lugudeks tihenevad, võivad tekkida absoluutselt kõigest – muusika, filmid, raamatud, loodus, inimesed, loomad, paigad – ükskõik, mis piisavalt südamesse läheb. Ideedest puudust ei tule, aeg on see, mida napib.

Kas tuleb kunagi aeg, mil jõuad lühijuttude kirjutamiseni-avaldamiseni või ei pea iga kirjanik tingimata ka lühijutte kirjutama?

Ma ei ütle, et ma seda kunagi ei tee. Sellegipoolest ei kujuta ma ennast praegu ette lühijutte kirjutamas. Asi on selles, et lühemat laadi mõtteid väljendan ma piltides.

Millist kirjandust eelistad lugeda? Kes on sinu jaoks kõige olulisemad autorid ja mil moel nad sind mõjutanud on?

Kirjanduslikus mõttes olen varem olnud kõigesööja, kuigi fantaasia- ja ulmejutud on alati olnud mulle kõige enam meeltnõude. Pean aga oma ajaga kokkuhoidlikult ümber käima, nii et valin endale raamatuid hoolikalt. See tähendab, et viimasel ajal satub mulle kätte üha vähem mittefantaasiat ja –ulmet.

Autoritest on kõige olulisem arvatavasti Tolkien. „Käabikut“ lugedes märkasin esimest korda, et kellegi looming võib inimese hoopis teistsugusesse maailma kanda. „Sõrmuste isand“ andis aga selge teadmise, millist kirjandust ma oma elus valdavalt lugema hakkan ja ka minu enda tulevase loomingu fookuse.

Arthur C. Clarke'i ma lihtsalt naudin. Ma ei tea, kas tema raamatud mulle otsest mõju on avaldanud, aga kaudselt ehk ikka.

Ja muidugi J. K. Rowling. Tema muhedast huumorist ei saa kuidagi üle ega ümber.

Milliste kodumaiste ulmeautorite looming läheb kõige rohkem korda? Mida arvad eesti ulmekirjandusest?

Sellele küsimusele on mul natuke vara vastata. Liiga palju on mu nimekirjas autoreid, keda ma alles kavatsen lugeda, aga pole veel selleni jõudnud.

Kas oled Ulmekirjanduse Baasi kasutaja? Kuivõrd palju läheb korda kriitika?

Ulmekirjanduse Baasi avastasin enda jaoks alles hiljuti.

Oma loomingu suhtes olen üsna põikpäine ja kedagi enda ja oma töö vahele kergesti ei lase. Aga ma austan teiste inimeste arvamust ja kuulan selle alati ära. Aeg-ajalt leian ikka enda jaoks midagi kasulikku.

Mis oli „Nõidsõdalast“ kirjutades sinu enda jaoks peamine idee?

Lugesin raamatut reinkarnatsioonist ja sellest, kuidas inimene võib ära elada terve oma elu, ilma et ta mõistaks oma osa suuremas pildis või varasemate kogemuste tähtsust. Arvatavasti sellest mõttekäigust saigi mu romaani selgroog, mis hakkas nagu magnetiga uusi detaile külge tõmbama, kuni ühel hetkel oli see lugu romaani suuruseks kasvanud.

Millist oma tegelast pead kõige õnnestunumaks?

Kõige rohkem armastan Ammakiri. Kirjutamist alustades ei olnud teda üldse olemas. Tema tegelaskuju idee tekkis natuke aega enne seda, kui ta esimest korda raamatusse ilmus.

Kui kaua kirjutamine aega võttis ja kas/mida õppisid romaani kirjutades juurde?

Kirjutasin „Nõidsõdalast“ umbes poolteist aastat. Pidin värskendama oma teadmisi ajaloost, kuid põhiliselt kasutasin pigem ära materjale, mida olin enne isiklikult huvist kogunud, ilma et oleksin kavatsenud kirjutama hakata. Need olid vanade rahvaste pärimused ja õpetused, nende pühad ja mitte nii pühad tekstid, maailmakirjeldused ning arusaamad inimesest ja tema suhtest oma keskkonnaga. Kaarna nõiakunsti kõõgipool on just nimelt

sealt pärit.

Miks oli tiivulise hundirahva nimeks just wolverling? Miks mitte midagi eestikeelsemat?

Enamasti kirjutasin intuiitiivselt ja mul ei tekkinud hetkekski mõtet, et see võiks olla midagi muud kui wolverling. Kui aga üritada selles loogikat leida... Sündmustiku territoriaalse määratluse jätsin meeleaga hāguseks, kuna see ei oleks andnud loole midagi juurde, küll aga võinuks mõjuda ballastina. Enamikku nimedest (ja nimetustest) oleks saanud paigutada mistahes maailmanurka või vähemalt väga laiale alale.

Sa oled ju andelt kunstnik, mispärast puudusid raamatus illustatsioonid?

Mõtlesin küll raamatu illustreerimisele; arvasin, et kõik pildid võiksid olla ühes ja samas stiilis. Samas meeldib mulle erinevaid tehnikaid ja stiile kombineerida, nii et valik ühe ja õige kasuks muutus raskeks. Lõpuks jäidki illustatsioonid raamatust välja, aga see-eest võib neid näha minu DeviantArti kontol Lorelanderi nime all ja varsti ka „Nõidsõdalase“ Facebooki lehel, mis on alles üsna värske. Mõnes mõttes on see variant ehk paremgi, sest nii ei ole piltide hulk lõplik, vaid neid saab kogu aeg juurde lisada. Muidugi, selleks tuleb need internetist üles otsida.

Kas kirjutad midagi ka praegu?

Jah. Maalimisega vaheldumisi.

Teatriarvustus: Verine õhtu vanas Anatoomikumis.

Agur Tānav

Keset öise tunni õudu kord ma juurdlin roidund, nõutu vana tarkusteose kallal, mis ju unund ammugi. Olin tukkumas, kui kabin kõlas justkui samme sabin või kui mingi arglik rabin vastu ust nii äkitsi. Vist üks väisur, mõtlin, kabin sellest vistist sünnibki, - see – ja muud ei midagi.

11. novembril kell 19.00 toimus vanas Anatoomikumis Toomemäel E. A. Poe loomingust inspireeritud näidendi „Õudukas“ etendus. Esitajaks tudengite teatritrupp Altermannid. Etendus toimus interdistsiplinaarse festivali „Hullunud Tartu 2. Morbiidne“ raames. Sarnane üritus toimus ka eelmisel aastal ja nagu üks mees, kes ennast ei tutvustanud, etendust sisse juhatahes lausus, toimub loodetavasti ka järgmisel aastal. Hiljem tuvastas Google, et see mees oli festivali kuraator Jaan Malin.

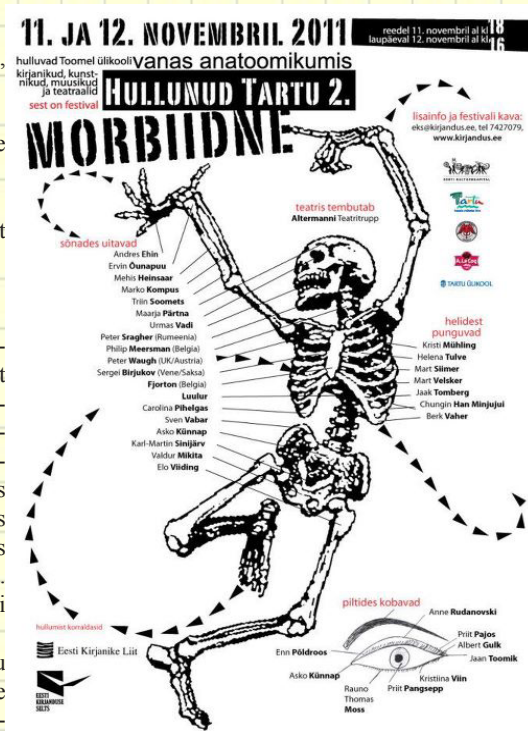
Peab ütlema, et koht oli valitud Poe loominguga etendamiseks äärmiselt sobiv. Juba saabumine vanasse majja, läbi hämara pargi, kooruv interjäär ja maja enda ajalugu löid mõnusa gooti-romaanide atmosfääri, mida ilmestasid veel eri kunstnike maalid eeskoja seintel. Mitmed neist nii professionaalsed ja meeleolukad, et kui keegi sooviks omale koju depressiivsust, siis oleks need maalid just nagu poomisnõor kaela.

Rahvast saabus kohale päris palju ja oli tegu, et mahutada kõiki pisikesse ringauditooriumisse. Alakirjutanu jõudis õnneks kohale piisavalt vara, et kindlustada omale koht esireas. Kas see just kõige õnnestunud valik oli, mine tea, sest minu kõrval istusid kaks vanemapoolset härrat, kes omavahel elavalt saksa keeles vestlesid ja seda ka etenduse ajal. Tõsi küll, siis juba veidi summutatult, kuid aegajalt oli nende emotsionaalne vaimustus üsna häiriv. Kuna etendus oli eesti keeles, siis ilmselt püüdis maarahva tõust saatja saksa härrale tõlkida, sellest ka nende erutatud vadin.

Etendus ise kujutas endast üksteisele järgnevaid ja omavahel mitte eriti seotud sketše kui välja arvata luuletus „Ronk“, mis juhatas näidendi sisse ja võttis pärast ka kokku. Näitlejad olid kõik mustas, kahvatuks grimeeritud nägudega ning nende näitlemisoskustele ei saa küll midagi ette heita. Kogu tegevus anti edasi mõnusa sisseelamise ja huumoriga. Selgelt tõusid teistest esile kaks põhjalikumalt ette võetud lugu. Esimeses neist kohtusid kaks vaimu vanas raudteejaamas ja toimus nendevaheline vanade arvete klaarimine. Lavastajatöö oli üsna vaimukas, toetas teksti ja tõi selle huvitava sisemonoloogide ja dialoogide vaheldumisega publikuni, nii et see oli kogu aeg naerupursatuste piiril.

Teine, pikem ja huvitavam sketš jutustas meile loo vana mõisahärra ja tema naise surmast ning sellest, kuidas tolle ülemteener toimunud veretöö küllatuleva majaamanda sõbrannale pähe määrib. Ka too lugu oli äärmiselt vaimukas nii visuaalse kui ka teksti poole pealt. Need kaks olid ilmselgelt etenduse pärlid, ainuüksi mille pärast juba tasus kohale tulla.

Ülejäänud väiksemad pildikesed nende vahel ei

toonud mulle küll kahjuks ühtegi Poe lugu konkreetselt ette, kuid see oli kivi pigem minu kui etenduse kapsaaeda, sest viimati sai loetud Poed juba aastaid tagasi. Etendust vaadates kahetsesin, et polnud oma mälu enne teatrisse tulekut tema loominguga värskendanud, sest see oleks kahtlemata palju äratundmisrõõmu juurde andnud. Küll aga otsustasin ma seda teha edaspidi.

Mul on väga hea meel, et õudusklassikuid niiviisi särava esitusega meie ette tuuakse, see sunnib, lisaks teatrisaalis saadud naudingule, pühkima tolmu vanadelt raamatutelt ja sukelduma uuesti ammuelanud kirjameeste vaimumaailma, andes veel teistkordse naudingu kellele taaskohtumise, kellele aga vastse tutvuse läbi.

Must ja sünge, põrnitsedes, saladuslik, mornitsedes istub Ronk mu ukse kohal kuju pääl kui ennegi. Tondi silmad sätendavad, õnnetust mis kuulutavad, vari, lambivalgest tabat, täidab kambri pooleni, ja mu hing ei saa sest varjust, mis mind rõhub raskesti, välja tõusta – iialgi.

(Luuletus: Edgar Allan Poe 1845, tõlge: Johannes Aavik; Poeem „Ronk“ ja teised luuletused 2000, terviktekst: <http://peemot.blogspot.com/2005/05/raven.html> Toimetusepoolsed tänud blogijale.)

Ülevaade Tartu ulmikute novembrikuisest kogunemisest

Kui Reaktori laserreporter 11. novembril ehk kuu teise reede õhtul „Läburinti“ jõudis, oli kõrts rahvast täis, nagu viimastel istumistel juba kauniks kombeks on. Kokku sai koos hiljemliitunutega loetud 23 inimest, kellest, et olla poliitiliselt korrektne, toome eraldi välja naisterahvad ja nende arv oli täpselt 10.

Millest siis räägiti? Eks juttu oli nagu ikka kõigist maailma asjadest, alustades konnasilmadega ja lõpetades raamatukogude saatusega kultuuriministri teravmeelsete avalduste valguses, kuid Reaktori laserreporteri kõrvu ulatusid ka mitmed ulmelisemad teemad.

Näiteks arutati ühes laua otsas selle üle, kuidas moonutatakse vene keelde tõlkides autorite nimesid ning jagati mitmeid põnevaid linke saitidele, kus on üleval vene keeles ilmunud ulmeraamatuid. Teisal otsustati, et Ulmeühingu president peaks aasta lõpul tegema kena pöördumise Eesti ulmehuviliste diasporaa poole ja saadi temalt ka vastav nõusolek tingimusega, et ta ise ei pea seda kõnet kirjutama. Kirjutama üritati veenda tuntud ulmekirjanikku Veiko Belialsi, kes oli lõpuks nõus vähemalt osa sellest tähtsast tekstist looma. Rohkem huvitas Veikot aga Eesti ulmekirjanike ühismaailma projekt, mis saab väga põnev ettevõtmine olema, kui see kunagi teostub. Toetajaid ideele jagus kohalviibijate hulgas nii kaasaelajate kui kaasakirjutajate näol.

Lisaks niisama lobisemisele mütis kirjastus Fantaasia Eva Lutsu isikus kohapeal soodsate hindadega ulmeraamatuid, mida niipalju, kui meie reporteri lasersilm märkas, ostsid päris mitu inimest lausa kolme- ja neljakaupa. Väidetavalt olla mõne vanema raamatu hinnad alanud kahest eurost. Kella 23 ajal pakis rahvas ennast kokku ja siirduti edasi kes kuhu.

“Täitsa lõpp” ehk kuidas Metsavana liikuvaid pilte käis vaatamas Metsavana

Mõned ajad tagasi avastasin enda postkastist kutse Järva-Jaani kinomuuseumis toimuvale filmitalgute filmi "Täitsa lõpp" esilinastusele. Loomulikult võtsin koheselt tegijatega ühendust ja kinnitasin enda tulemist. Kes siis ei tahaks osa saada ajaloo tegemisest :)

Tartut ja Jerevani lahutavad sada kilti lendasid hea muusika saatel nagu niuhti. Esimene suurem takistus tabas mind asulas sees. Kuskil polnud nimelt viidet filmimuuseumi asukohale. Linna kaardile oli märgitud küll kogunisti kaks(!) tuletõrjemuuseumit, aga filmi kohta mitte ridagi. Õnneks ristus mu tee veel ühe eksinud ajakirjanikuga, kes siis telefonitsi korraldajatega telesilla lõi ning asjasse selguse leidis.

Tuli välja, et filmimuuseum asub piimakombinaadi vastas kohe üle tee. Seal võttis meid lahkelt vastu kaptenimütsis kinomuuseumi direktor. Kuna selgus, et filmimehed ise hilinevad, siis hakkasime kavaga sujuvalt pihta ehk siis soomukiga toodi kohale pirukad, serveriti kohvi ning tutvustati ka põgusalt muuseumi ja selle eksponaate.

Väikese hilinemisega saabusid siis ka peaosalised koos filmiga, misjärel paluti meid kõiki kinosaali, kustati tuled ja lülitati digiprojektor pörisema.

Mis seal ikka. Ütlen ausalt ära, et filmi osas olid mul tõsised kõhklused. Kõige loogika ja terve mõistuse järgi võttes ei oleks tohtinud mingit head nahka välja tulla kinoloost, kus on 6-7 režissööri, mitukümmend kaamerameest, kunstnikku, "näitlejat" ja kõik nad pealekauba veel ka amatöörid.

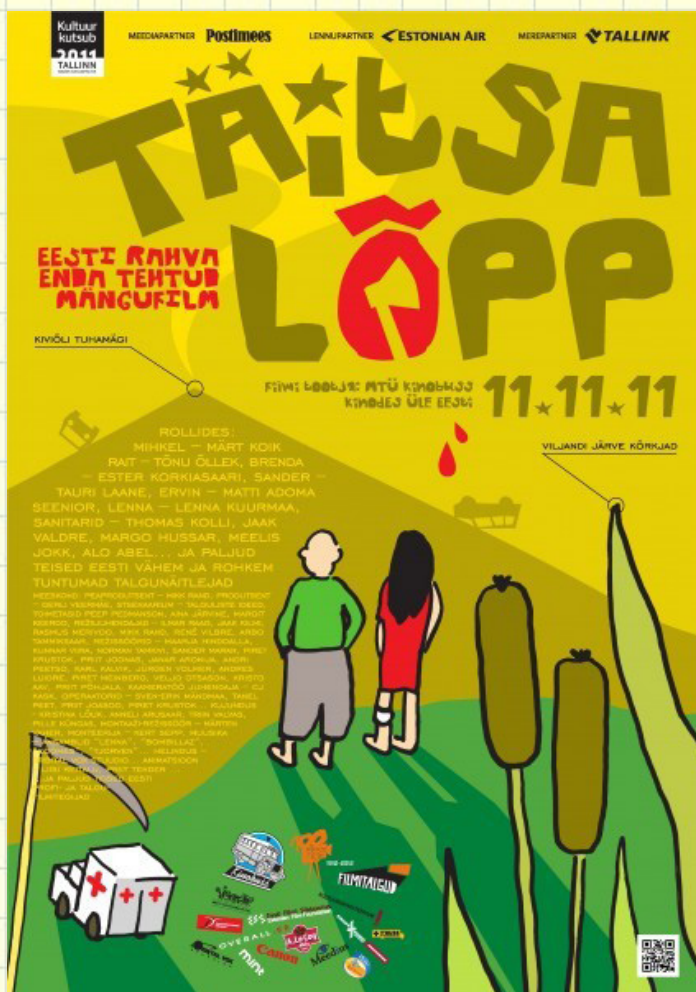

Pirukad ning kohv saabusid muljetavaldaval masinal

Film osutus aga päris muhedaks vaatamiseks. Loomulikult oli sellel mitmesuguseid filmi autorite olematust kogemusest tingitud puudusi. Näitlejad olid kohmakad (Leidus üle- ja alanäitlemist), tempo ei püsinud alati ühtlane jne-jne. Õnneks tasakaalustasid positiivsed küljed negatiivseid. "Täitsa lõpp" kujutab endast humoorikas-jaburat ning camp'i ja üle võlli keeratud kompotti müstikast, veidrustest, mustast huumorist ning ohtrateist vihjetest mitmesugustele teistele Eesti filmidele (nt. "Tulnukas"). Mõnus oli ka filmi läbiv positiivne ja värvi-päikese-rohke toon - asi, mida enamus kodumaa filme püüavad kramplikult vältida. Positiivsuse küljelt oli massistseene kah uhke vaadata ning ugri-doomilikke aeglasid raskeid võtteid pole filmis ühtki. Tuleb nõustuda autoritega, et filmi kõige igavamaks ja venivamaks osaks on tiitrid - pärast nende nägemist tekib tunne, et pooled eestlased löid kuidagimoodi filmitegemises kaasa.

Ah, mis ma lobisen. Te niikuinii ei usu mind ja süüdistate mind maitsvate lihapiirukatega äraostmises. Minge vaadake ise. Kui laginal naerda just ei saa, siis muiata kindlasti ning selline "Maleva"-kõrgune kvaliteet on ka garanteeritult olemas.

PS: Filmimuuseum soovitan ka kindla peale üles otsida, kui Jerevani peaks asja olema..

Soliidne filmikogu, kust ei puudunud minu suurimaks rõõmuks ka "Django" 35mm koopia.

Filmitalgute dirigent

Reaktor võttis endale vabaduse panna aja- kirja ka solariskinode kodulehe kirjeldus filmile, et lisaks esietendusel käimisele võiks lugejad ka filmist midagi teada saada:

Käes on detsembrikuu ja jõulud, aga väljas lõõmab päike. Miski on mäda! Maiade kalender ennustab peagi saabuvat maailma lõppu ja eestlased on sattunud justkui Hukunud Alpinisti Hotelli – kes proovib kalvusega lõpu eest pääseda, kes allub Hullumeelsusele ja laseb sel end lõpuni kanda. Mõni otsustab saatusele vastu sammuda ja oma elu armastusele Vanades armastuskirjades südant puisata – nagu meie peategelane Rait, kelle silm on lauljatori Lenna Kuurmaa peale langenud. Aga tema parim sõber Mihkel, nagu Tulnuka-Valdis, saab obaduse vastu pead ja kuuleb kahelt päikeselt, et õige tee maailma päästa on hoopis seesama Lenna jumalatele ohverdada. Siseneb Somnambuulne Brenda. Mõtluk, vaikne tütarlaps kes peidab endas hullumaja minevikku ja keerulist suhet emaga. Noored tahavad suunduda igaüks oma teed, aga saatuse ja maailma lõpu ootusest tulenev segadus viivad nende teid vaid ühes suunas – Tuhamägedesse! Nagu Toots ja Teele, ei mõista ka Mihkel ja Brenda kohe, et nad on loodud teineteise jaoks. Ja nagu Nipernaadi, ei taju Rait, et keegi otsib ka teda taga. Ent lootus sureb viimasena ning õnneks saabub ka lõpp...

Täitsa lõpp (2011)
Solariskinod.ee

Ülevaade Tallinna ulmikute oktoobrikuisest kogunemisest

Meie laserreporter Tallinnast Margus Makke, andis Reaktorile ka kerge ülevaate eelmisel kuul Tallinnas Lost Continendis toimunud ulmehuviliste koosviibimisest. Täbaratel asjaoludel ei jõudnud see meie eelmisesse numbrisse, kuid parandame oma vea ja anname toimunud ilmarahvale teada käesolevas numbris. Nii siis oktoobrikuu kolmas reede Tallinnas:

Jõudsin kohale kella kuue ajal ja selleks ajaks olid kohal Riivo Mägi ja Ats Miller, kes mõtisklesid Dilberti ja tegeliku elu vahelisi seoseid ning jõudsid järeldusele, et nendevahelised seosed on päris realistlikud. Sai Atsi kiusatud sarja "Sündmuste horisont" kohta ning tuli positiivne vastus: sari läheb edasi. Juba sel kuul peaks loodetavasti ilmuma 2 uut teost - üks Siim Veskimehe sulest ja teine Vernor Vinge kirjutatud.

Võrgupoodidest ja autori- ni- mede tõlkimisest.

Riivo Mägi

Mulle meeldib, et me elame infoühiskonnas ja meie elu on palju lihtsam kuna poed viitsivad ennast internetis reklaamida ja informatsiooni pakkuda. Enamusel eesti raamatupoodidest on oma leheküljed olemas ja olen tihti nende tänuks kasutaja – saamaks teada, kas ja kus on mind huvitavaid teoseid Eestis võimalik hankida ja muu taolise jaoks. Kuna tihti peale on tegemist ka vene keelsete teostega siis on mind häirinud see, mis olukord nende võrgupoodide vene kirjanduse osakonnades on. Kuigi raamatute nimed on kõikjal vene tähestikus antud, siis autoritel pole nii hästi läinud millegipärast peetakse vajalikuks need ladina tähestikku tõlkida või siis lääne autorite teoste puhul tagasi tõlkida.

Tundub, et Rahva Raamatu poolt kasutatav tarkvara ei toeta vene tähestikku ega ka muid mitte-“standardseid” sümboleid nimeväljal. Kõik nimed on mingi konverteriga üle lastud ja enne kui te midagi vene võrgust silma hakanut otsima lähete, oleks soovitatav sarnane konverter leida, sest originaalse autori nime järgi võib otsimine raskeks osutuda. Vene autorite puhul polegi asi ehk nii hull, näiteks SERGEJ LUK'JANENKO, ALEKSANDR MAZIN jne. on piisavalt originaalidele sarnased, tuleks ainult pehmendusmärkide asendamine meelde jätta.

Lääne autorite puhul see nii lihtne ei ole. Nimed nagu PITER BIGL, DZHONATAN STRAUD, T-ED UIL'JAMS, DIN KUNC, ZHYUL' VERN jne. iseloomustavad seda, mis lääne autoritest sellel meetodil alles on jäänud.

Apollo võrgupoe poolt kasutatav tarkvara toetab vene tähestikku ja osade vene keelsete teoste puhul on autori nimi jäetud tõlkimata, mis minu meelest on täiesti normaalne – kui ma pealkirjast aru saan siis peaks ma ka ju autori nimest jagu saama. Aga tundub, et ladina tähestikku nime (tagasi) tõlkimine on jäetud teose sisestaja loominguks, sest muud moodi ei oska ma seletada kuidas on võimalik, et ühe otsingu lehekülje ulatuses võib samast nimest olla kaks erinevat “vale” tagajärge ja kõrvalleheküljel võib eksisteerida sama autori nimi selliselt nagu ta olema peaks. Nii võib seal leida - Robert Lawrence Stine, Robert L.Stein, Robert L.Stain.

Põhiliseks probleemiks minu jaoks ongi otsetõlged, mida võib leida küllaltki suurtes kogustes – esimese 5 lehekülje ehk 75 raamatu ulatuses vene keelse ulme sektsioonis oli 22.11.2011 seisuga: 43 õieti tõlgitud nime, 21 vigast tõlget ja 11 korda oli autori nimi jäetud tõlkimata või puudus üldse. Mõned näited nimedest, mida sealt leida võib:

G.R.R.Tolkien, Garri Garrison, Žjul Vern, U.Golding, T.Gudkaind, Lilit Seintkrou, L.Tšaild, Mišel Tsink, Terri Pratsëtt, Barbara Hembli, Tara Brei Smit, Ivy Alexander, Karlos Ruis Safon, J.Smith, John Smith (mõlemad L.J. Smithi asemel) jne. Asi ei ole ainult ulmepõhine, kui natuke ringi vaadata võib leida ka järgmiseid autoreid - Žoze Saramago, Jaroslav Gašek, Eliot Džordž, Tšarlz Dikkens, Derald Durrell, A.Djuma, G.Mopassan, G.Gesse. Näiteks võib ka tuua Erle Stanley Gardner nime tõlkimise, mille tulemuseks 27 esinemise korra kohta on Erl Stanley Gardner (10), E..S.Gardner (1), Erl Stenli Gardner (3), Erle Stanley Gardner (13). Selliste nimedega puhul tekiks mul küll kahtlus tõlkijate pädevuses.

Raamatukoi puhul - niipalju kui neil üldse venekeelset kirjandust oli - on nimed samuti ladina tähestikku viidud. Kiirel ülevaatusel mingeid “huvitavaid” tagajärge nendest tõlgetest avastada ei õnnestunud.

Krisostomus kasutab Rahva Raamatule sarnast automaatset nimedetõlkimist, kuid lubab otsida nii vene kui ladina tähestiku alusel, mis oli äärmiselt positiivne uudis, nagu ka napp, mis selle tõlke sinu eest automaatselt ära tegi. Loomulikult tagajärjed on vastavad - ŽHjul Vern, Ajzek Azimov, Lois Makmaster Budzhold ja muud huvitavad tulemused. Tõlge aga paistab olevat mingi teise süsteemi järgi – ülakomasid või sidekriipse tagasi tõlgitud nimedest leida ei õnnestunud.

Mida kokkuvõtteks öelda? Minu isiklikust vaatepunktist pole automaatsel tõlkimisel viga, olgugi tagajärjed sellised nagu nad on. Eks annaks ka välja mõelda süsteem, mis automaatselt tõlgib lääne autorite nimed nende tegelikele kujudele, aga see nõuaks küllaltki põhjalikku tahtmist ja vajadust ning tõenäoliselt ei saa kunagi teoks. Kui raamatu kaanel olev nimi on samal ajal kõrval olemas, siis tahtmise korral leiab autori teosed üles. Tegelikult leiab vajaduse korral ka suvaliselt tõlgitud autori nime järgi asjad üles, ainult miks peaks seda tegema kui mujalt saab asja lihtsamalt ja mugavamalt kätte.

PS: Enne kui keegi mind lihtsalt virisemises süüdistama hakkab, proovisin ka sügisel Apollo võrgupoe aadressil abi saata. Uuri- sin kuidas saaks aidata ja saatsin ka neile nimekirja vigastest tõlgetest 25 nime ulatuses, aga kui selle tagajärjel ainult 2 parandati, siis leidsin, et ju neil ei ole soovi või vajadust olukorda muuta.

Kirjastuste uudised

Sellest numbrist alustab Reaktor ka uudiskirjanduse veergu, kus toome ära antud kuu jooksul ilmuvad või ilmunud teosed. Kuna tegu on kirjastustelt saadud tutvustusega, siis loodab toimetus, et kallid lugejad annavad andeks sellise reklaami.

Kirjastus "Fantaasia"

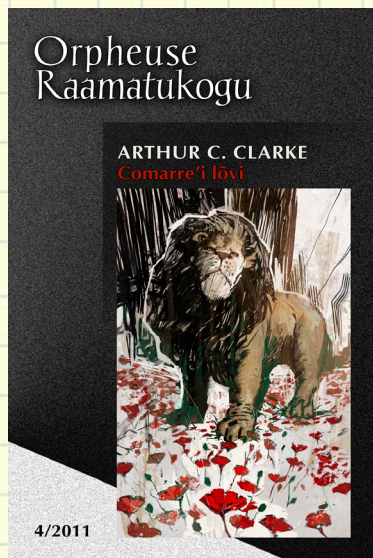

Indrek Hargla "Suudlevad vampiirid"

"Suudlevad vampiirid" on tundmatu kunstniku maal, millest on säilinud ainult kahvatu foto oksjonikataloogis. Ometi võib selles peituda inimkonna koidikusse ulatuva mõistatuse võti. Ja neli sõna, mida jõuab enne oma tapmist läkitada mees, kes on elanud tõenäoliselt tuhandeid aastaid... Mis seos on neil salapärase rituaalmõrvadega, Lõuna-Ameerika indiaanlaste pärimuste ja Londoni soliidse rahandusfirmaga, kes näib jahtivat... vampiire?

Nii algab Indrek Hargla ulmeline põnevusromaan "Suudlevad vampiirid", mis on ühtlasi ka tema viieteistkümnenda raamatu nimekest. Lugeja leiab sellest kogumikust Hargla viimase aja jutuloomingu paremiku: uue lühiromaani "Jõgeva elavad surnud", mis on õudne ja lõbus sissevaade Eesti esimese zombifilmi tegemisse, kaks novelli apteeker Melchiori seiklustest 15. sajandi Tallinnas, "Minu päevad Liinaga", mis on aastal 2009. võitnud Tuglase novelliauhinna ja mida seletab lahti esmakordselt ilmuv lugu "Tema päevad Liinaga".

Ulmeasjatundja Jüri Kallase sõnutsi võib seda raamatut pidada Indrek Hargla esinduskogumikuks.

Arthur C. Clarke "Comarre'i lõvi"

Ulmekirjanduse klassiku sir Arthur C. Clarke'i (1917-2008) nooruspõlves kirjutatud lühiromaani «Comarre'i lõvi» on nimetatud omamoodi paralleeltektiks kirjaniku vahest kuulsaimale romaanile «Linn ja tähed». Sarnaselt oma kuulsale paarilisele kujutab ka «Comarre'i lõvi» kaugtuleviku Maad, kus on välja arenenud staatiline utoopiaühiskond, mis on kõik mõeldava saavutanud ning enesega rahulolus arenemise lõpetanud. 32. sajandi kaugtuleviku tehnoloogiline superlinn on Diaspari asemel seekord Dekadentide-nimelise liikumise rajatud Comarre ning staatilise utoopiaga rahulolematu nooruki rollis on Alvini asemel Richard Peyton III.

1949. aastal USA ulmeajakirjas Thrilling Wonder Stories esmakordselt ilmunud teos kuulub oma teemade ja käsitluslaadi poolest teenitult hiliskuldajastu krestomaatiliste tekstide hulka ning meenutab lugejaile kindlasti teisi samal perioodil ilmunud jutte Isaac Asimovi, A. E. van Vogti või Robert A. Heinleini sulest.

Siim Veskimäes "Ennesõjaaegne kullakarva"

Kuu Ordu, 2061

Meie selja taha on jäänud meeleto XX sajand. Sajand, mis algas Belle Époque'iga ja juhtis meid läbi kahe maailmasõja õuduste, totalitarismi massimõrvade ja poolesajandise külma sõja aatomi- ja arvutiajastusse. Sajand, mis algas auru, üksikute autode, esimeste elektrilampide ja unistusega lendamisest. Sajand, mis tegelikult tõi meid primitiivsest muldas sonkimisest räniajastusse – virtuaalreaalsuse, ülemaailmsete võrkude, geenitehnoloogiate ja geostatsionaarsete satelliitide ajastusse.

Mis saab edasi? Kas me suudame samas tempos edasi minna või ootab meid tagasilangus, sest fossiilne kütus, see tagastamatu hiigellaen, mille baasil on sündinud ja kasvanud tänane tsivilisatsioon, hakkab otsa lõppema?

Kuu Ordu on üks võimalik vastus... kuigi see eeldaks midagi, mis ümberringi vaadates ilmvõimatu tundub – terve mõistuse võitu. Kuu Ordu jätkab seal, kus meil näib kõik pooleli jäävat – kõige kiuste lähevad nad Kuule, viivad seal läbi hulga ohtlikke katseid ja saavutavad ülekaalu aatomitehnoloogiates. Mõnda aega talutakse seda rahulikult, sest esiteks on neid käputäis ja teiseks saavad kõik sellest kasu. Kuid tasapisi hiilib suurriikidele kohale tõdemus, et Kuu Ordu ei ole enam pateetiline protest. Et nad on kosmose energiakülluses kosunud ja muutunud ohtlikuks. Kuu Ordu saab sellest ise ka suurepäraselt aru ja on omaltki poolt valmistunud – sõjaks.

Ja 2061 aasta sügisel see algabki.

Ennesõjaaegne kullakarva – see on raamatu ärksatest inimestest üle maailma, kes tahavad töötada tuleviku heaks. Erinevatest rahvustest ja rassidest, erinevate lootuste ja tõekspidamistega on nad kokku tulnud, sest neid ühendavad Kuu Ordu ideed. On neid, kes alles tulevad, õieti teadmata, mis neid ees ootab, ja on neid, kes juba Kuul sündinud. Ajaloo keeris kisub nad kaasa ja ühel hetkel avastavad nad, et ainus valik on võitlus. Ja sõjaga on see paha lugu, et alati saab keegi surma...

Ulmekirjanduse baasi kuu arvustus

Ats Miller

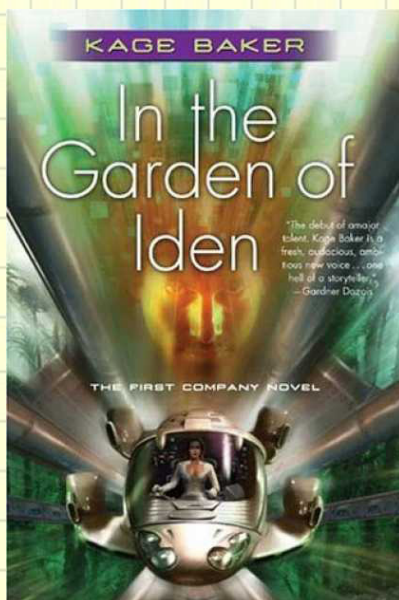
Oktoober tundus olevat suhteliselt lahja kuu. Sellegipoolest oli Baasis hulgaliselt lugemisväärsed. Alustades algusest – mulle meeldivad jätkuvalt Indrek Hargla ja Raul Sulbi arvustused. Tugevat ja tänuväärset tööd teeb Silver Sära – enamasti piisab mulle teatud kuulsast algusvormelist, teadmaks, mida vältida... Paistab olema tekkinud üks uus suurepärane arvustaja – Triinu Meres. Kaalusin isegi temale auhinna ulatamist, kuid kuigi ma tahaksin teda igati julgustada, leidsin, et kui ta samal viisil jätkab, siis ega ta ilma ei jää :-)

Kuu arvustuse määramisel läks mul nii kaua peamiselt eetilistel kaalutlustel – et kas see, mida ma teen, on ikka õige ja ilus. Nimelt on sellel raamatul juba üks kuu arvustus ja teist määrares annan ma justkui oma hääle vaidluses, sest mulle meeldinud arvustus väljendab eelmisest erinevat seisukohta. Samas – teosele laekunud kolm arvustust on kõik väga head ja ammendavad (tehniliselt lausa kahju, et esimene neist kuu arvustuse tiitlit pole saanud, aga see on juba jama, eks ole). Need tegid palju rohkemat, kui ükski teine eelmisel kuul laekunud arvustus – panid mu raamatu läbi lugema – ja see saigi otsustamisel oluliseks. Ma kirjutan oma arvustuse pisut hiljem ja siin pole see oluline, kuid loomulikult (nagu ma tegelikult juba ütlesin)

on mu tiitlimääramine suuresti nõustumine viimase arvustajaga. Teisalt – ei tohi unustada, et tulemuse – et ma raamatu läbi lugesin – saavutasid kolm arvustajat koos...

Kes ei ole veel ära arvanud – oktoobrikuu arvustuse tiitel läheb Lauri Lukasele arvustuse eest Kage Bakeri raamatule „In the Garden of Iden”.

Lauri Lukase poolt kirjutatud arvustus on tugevalt seotud sellele eelnenud Indrek Hargla ja Silver Sära arvustusega, mida me paratamatult siia artiklisse ei pistnud. Huvilised leiavad aga need baasist võrdlemisi lihtsalt üles.

Ma jätan kohe sealt, kus eelmine arvustaja lõpetas: romaan, millele on rohkem etteheiteid kui kiitusi...

See raamat seisis mul riulis vähemalt 5 aastat ja tõenäoliselt oleks sinna jäänud veel edasigi, sest siin-seal loetud Company-sarja jutud just palju ei lubanud. Siis aga tuli Raul Sulbi Company-teemaline suvekampaania ja käesolev raamat nihkus järjekorras muudkui ettepoole, kuni jõudiski lugemisele. Asjata, võib nüüd öelda. Midagi poleks katki olnud, kui olekski jäänud lugemata.

Miks? Sest kui vaadata eelmise kahe arvustaja kiidulaulu, siis kohati on tunne, et ma lugesin vist mingit sama nimega teist romaani. Mina ei näinud kuskil mingit ajaloolist ajarännusugemetega armastus-lugu - mina nägin erilist võikast ja vinguvat stiilis kirjutatud naiste sopakat, nii tüütut, et see moodustab koguni tüütute raamatute hulgas oma alamklassi. Romaan pidi olema ajalooline, aga suuremat vahet pole, kus ta toimub, sest kogu tegevus toimub kas siseruumides või niisama suletud kohas ja samahästi võiks ta toimuda ükskõik millal ükskõik kus. Ole-mata eriline ajaloo huviline jäävad lugejale täiesti võõraks ja kaugeks mingid taustal toimuvad - ma ei saanudki aru, mis seal siis toimusid, mingi katoliku usu ja Inkvisitsiooni pealetung Inglismaale või midagi. Ausalt öeldes see eriti ei kottinud ka, et oleks hakanud välja uurima, milline valitseja täpselt mis usku üritas kehtestada ja miks. Sest raamatu fookus asus tegelikult hoopis mujal. Nimelt oli selleks mingi haledamat sorti armastuslugu. Ühelt poolt siis surematuks tehtud küborg ja teiselt poolt fanaatiline, kindlameelne, raudse tahtega puritaan, kes, tõsi küll, romaanis iga natukese aja tagant puhkes nutma nagu mõni Robin Hobbi meesnaistest. See võttis tollelt love storylt ära igasuguse usutavuse. Karm puritaan töinamas mingitel, ma jällegi ei saanudki lõpuni aru, mis põhjustel. Puritaanlikku kindlameelsust ilmutas too äärmiselt kahvatult, napolisõnaliselt ja katkendlikult kujutatud „peategelane” alles romaanil lõpulehekülgedel, kui ta tuleriidal ära põletati. Või õieti seoti ta vaia külge, pandi ümberringi puud põlema ja lasti ta siis väikese püssirohuvaadi abil tükkideks. Need olid romaanil parimad leheküljed!

Usutamatu, igav, tüütu ja masendav jama oleks mu karm kuid õiglane hinnang (tsiteerides lembelaulik Erich Kriegerit: Märatsev jama!). Ma ei täheldanud kuskil ka eelpoolvihjatut tähelepanuväärset sõnaseadmisoskust - niigi õhuke romaan venis nagu tigu liivakastis. Aga nagu öeldud, päris altpoolt võõd lõõgina see raamat ei tulnud - olen piisavalt Company-sarja jutte lugenud, mis samuti mingit ülevoolavat õnnetunnet minus ei põhjustanud. Mida selle suhteliselt õnnetu naiste sopaka juures leidsid kaks eelpoolarvustajat, võin ma ainult oletada...

Ma sarja siiski päris maha ei kannan, järgmise kõite ja ehk ühe jutukogu loen ka siiski läbi, aga see võib kõvasti aega võtta - Kage Baker (R.I.P.) nihkus nüüd mu tingimata lugemist vajavate kirjanike nimekirjas tükk maad tahapoole.

Lauri Lukas

Ulmejutulabori puberteet lõppes valutult

Puberteet kestab inimese elus suhteliselt lühikest aega ja tähistab lapsea lõppemist. Mõned avastavad sel ajal palju põnevat, mis võib neile terveks eluks jätta kas negatiivseid või positiivseid jälgi. Teismeline kujutab ette, et ta peaks terve maailmaga võitlema, kuid tegelikult toimuvad suurimad võitlused temas endas.

Ulmejutulaboris on talve saabumise ajaks sisemised võitlused vaikselt raugenud ja süsteem vaikselt paika loksunud. Kui alguskuudel toimus (peamiselt Facebooki grupis) mitmeid tuliseid vaidlusi, kas nii ikka saab ja kas teisiti poleks parem või kas üldse on vaja, et midagi aeg-aeg ajalt ka muutub, siis nüüd on vaidlused jäänud peamiselt juttude kommentaaridesse, kus neist vast ka kõige rohkem kasu tõuseb.

Milline on valmisküpsenud ulmejutulabor? Viimase kuuga lisandus meile veel neli uut autorit, kes parema meelega kirjutavad kui kommenteerivad. Labori avamisel tekkis mure blogeri keskkonna mahutavause küsimuses: autoreid mahub kokku sada ja liitujaid oli iga päev. Nüüd võib rahulikult ohata, sest ilmselt pole vaja enne järgmise aasta lõppu mõelda probleemile mida teha inimestega, kes tulid, kirjutasid ühe jutu ja lahkusid.

Juttude ilmumise tihedus on kogu aeg suhteliselt stabiilne ja iga teema erutab vähemalt kümnet autorit. Kui jutud jaotada kolme ulme põhistiili alla, siis fantaasiajutte on 31, sci-fi'd 21 ja õudust 15 juttu. Kõigil juttudel ulmesilti pole. Kõikide aegade kõige rohkem klikitud jutt on 'ganna kirjutatud „Muinasjutt õnnelikust poisist“, mille kirjutamistase on kõrgelt üle keskmise eesti ilukirjanduse lati. Järgmine klikimagnet on „Mure rooliga“, mille ma ise kirjutasin ja mille populaarsust oskan ma vaid hea pealkirjavalikuga seostada. Huvitav seos Ulmejutulabori ja Reaktori vahel on , et labori statistika järgi võin ma ennustada, milline labori jutt järgmises Reaktoris ilmub, sest mingi varem ilmunud jutt hakkab äkitse kahtlaselt tihedalt klikke saama. Sel nädalal paistis silma uue autori Rebasepilka debüütjutt „Tõuse ja kõnni!“ Kuid ennustamine, teadagi on libe tee.

Igatahes võib öelda, et ulmejutulabor toimib ilma, et vajaks pidevat emalikkust hoolt, kuid vananemismärke pole ilmnenud.

Sirje Kingsepp
25. november 2011

Ulmekirjutajad Räpina Loomemajas

28.-30. oktoobrini toimus Tartu Ulmekirjutajate sügisene kirjutamislaager Põlvamaal, Rāpina. Idee algataja ja sobiva koha pakkuja oli kirjutamisringi ürgosaline Priit Kenkmann. Laagrist võtsid osa kolm töötoa kirjutaja ja Reaktori kunstitoimetaja kohusetähta. Esimesel õhtul toimus kogunemine, kus Priit, Mant ja Melian kohale tulid ja samal õhtul ka ennast kirjandusaltariil muusadele pühendasid. Järgmisel päeval lisandus teistele Metsavana. Et muusa umbsete toaseinte vahelt välja viia ja päid tuulutada, tegime teisel päeva pärastlõunal paaritunnise ekskursiooni mööda Rāpina, tutvudes kohalike vaatamisväärsustega. Peab ütleva, et see väike depressiivne linnake on üks ütlemla ilus kant nii looduse, arhitektuuri kui ka ajaloo ja inimeste poolest. Ning seejärel taas kirjutama. Õhtu lõpetas kaminavalgel üksteisele päevakirjutatu ettelugemine ja arvustamine, millele järgnes tuline arutelu leekidele asetatud šašlõkivarraste särina saatel Lovecrafti loomingut tõlkimise ainetel. Tehti ka plaane Reaktori edasiseks arenguks. Kolmandal päeval klõbistati kuni lõunani klaviatuuri ning siis oligi lahkumise aeg.

Peab ütleva, et koht oli kirjutamiseks väga mõnus. Sellepärast nimetasime tagasihoidliku kahekordse, paljude tubadega maja Tartu Ulmekirjutajate Loomemajaks ning väisame seda kindlasti ka edaspidi.

Mis oli reisi tulemus? Kuna laager toimus täielikult omafinantseeringu pealt, siis mõõdikute ja rahastajate tarbeks projektaruannet polnud vaja teha. Kuid uudishimulikele ja ka ajalooteaduse tarbeks talletamiseks olgu öeldud, et Metsavana kirjutas kaks uut lugu, Priit kirjutas ühe uue loo ja pani kirja oma romaanikirjutamiskuu pikema saaga avaleheküljed. Mina lihvisin täiuslikkuseni oma kahe varem kirjutatud loo mustandeid ning töötasin tublisti uue lühijutu kallal. Meie kunstitoimetaja aga luges läbi terve pinutäie teadusartikleid erinevatel ulmelähedastel teemadel.

Agur Tänav

Ülevaade novembrikuistest kirjutamistöötubadest

Novembrikuised Tartu Ulmekirjutajate töötoad olid selle poolest erilised, et kui tavaliselt me kirjutame lühijutte, siis seekord oleme pühendunud pikemale vormile ehk siis romaanile. Selleks andis tõuke Rahvusvaheline Romaanikirjutamiskuu (vaata Reaktori eelmise numbrilugu). Esimene talvekuu töötuba 2. novembril jäi seetõttu kogunemiseta, et igaüks saaks kodus vaikuses suure tööga algust teha ja elada sisse iga päev 1666 sõna kirjutamisse. Seevastu järgmine istumine 9. novembril tõi kokku viis kirjutamishuvilist. Meeleolu loomiseks sai valgus veidi hämaramaks keeratud ja pika tammepuust laua peale, mille taga kõik ühiselt klõbistasid, küünlad süüdatud. Nii mõnigi, nagu selgus, jätkasid romaanikirjutamiskuu raames oma varasemaid lõpetamata pikemaid tekste, lootuses selle lisamotivaatori raames jõuda nendega novembri jooksul valmis, teised alustasid aga tuliute lugudega.

Masina Nõrkus

JJ Metsavana

Tont kontrollis veel kord enda sisemisi ajanäitajaid. Kellad olid tal täpsed, ühendatud ülikallite satelliitide ning kuskile sügavale maapõuepimedusse peidetud aatomikelladega. Need näitasid miljondiku murdosani õiget aega ning häälsid enda käigult saja aasta jooksul tühisel määral. Jämedalt ümardades leidis Tont, et aega on veel tervelt pool tundi. Tondi erinevate mälumoodulite, kontrollierite ja protsessorite massiivide vahel liikusid mitmesugused jääk- ning liigsignaalid. Miskipärast tundis ta oma noores hinges kasvavat ebamäärast kärsitust ning rahutust.

Mida lähemale kell keskpäevale jõudis, seda rohkem matsid teda enda all need ühendused ning nõudsid üha rohkem protsessori jõudu. Lõpuks sai kell täpselt 12. Tont kuulatas kõigi enda miilidepikkuste masinasaalide hämaruses leiduvate tuhandete mikrofonidega. Ta lülitas selleks ajaks isegi mitmesuguseid lärmakaid pumpasid ning elektrihamu välja. Ikka selleks, et paremini kuulda. Aga ei midagi. Ainukeseks tohtus tööstuskompleksis kõlavaks hääleks oli endiselt ta enda erinevate osade poolt tekitatud müra.

Tund aega hiljem oli Tont veelgi rahutum. Endiselt polnud kostnud tuttavat klõpsu ja surinat, kui peatub lift NR2. Seejärel oleks ta oodanud ridamisi süttivate päeavalguslampide krõbinat ning tuttavaid lohisevaid samme, mille saatjaks oluaks kerge jalutuskepi tümpsumine. Insener hilines ja see polnud tema puhul sugugi tavaline. Juba palju aastaid oli ta igal teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval laskunud alla maa-alusesse tehasesse ringkäiku tegema. Hilinemist ei mäletanud Tont mitte kordagi. Pigem tuli ta varem ning veetis sellevõrra all oma armsate masinate juures kauem aega.

Möödus veel neli tundi. Siis päev. Kaks päeva. Tont avastas enda moodulite vahelt uued ja ootamatud signaalid, mis tekitasid temas segadust. Need signaalid justkui pitsitasid teda ning tekitasid ahistust.

Mis siis, kui Insener enam ei tulegi? Kas ta peabki üksi jääma, igavesi siia koopasse, aheldatud kivisse lõpmatuks ajaks? Insener oli olnud talle ainuke kaaslane. Ainuke mõtleval olevus, kes veel laskus hiidlinna all olevatesse pimedatesse krüptidesse, kus seda mesilastaruga sarnanevat monstrumit teenindavad masinad asusid.

Kunagi ammusel ajal oli siin all töötanud palju insenere, tehnikuid ning spetsialiste. Siis olid erinevad masinasaalid ka veel eraldi. Veepumpadel, reaktoritel, elektrihamadel, sidekeskustel jms olid kõigil omad keskused, kontrollierid ning terve müriaad inimesi, kes masinate tööd jälgisid. Siis aga ühendati nad kõik tasapisi omavahel kokku. Masinad pandi aga iseendi üle valvama ning inimesi läks üha vähem ja vähem vaja. Lõpuks jäigi kogu tohtut süsteemi jälgima vaid üks vana insener. Tegelikult ei oleks pidanud temagi laskuma alla pimedate võlvide vahele. Tegelikult oleks ta saanud kõike jälgida kaamerate ning monitoride abil enda maa peal asuvast kontorist. Aga harjumusest ning ka armastusest masinate ning endiste aegade vastu käis ta nädalas regulaarselt kolm korda kõik tsehhid ning osakonnad läbi, ise samal ajal masinatega justkui enda laste või armsate vanade sõpradega rääkides. Isegi nimi Tont pärines vanalt insenerilt. Ju ta oli taibanud, et hiidlinna teenindav masin kujutas endast rohkemat kui vaid suurt hulka terast ja elektroonikat.

Nädala möödudes oli Tont juba hullumas. Pinged tema miljonites protsessorites üha kuhjusid. Rahutus näris teda. Rahutus ja üksindus. Mis siis, kui Insener on ise rikki läinud? Kas seal üleval on üldse kedagi, kes oskab nii keerukat masinat remontida? Äkki peaks ta ise minema sõpra parandama, nii nagu tema oli käinud lugematuid kordi mõnd Tondi väikest seadet timmimas või asendamas? Aga ta oli ju

aheldatud jämedate poltidega sadu tonne kaaluvate aluste külge, mis olid kõige tipuks sügavale vundamenti valatud.

Kahe nädala pärast kostis mingit ootamatut heli. Tont suunas kohe-selt energia sinna sektorisse. Lülitas isegi neljanda reaktori välja, et paremini kuulata. Hääled olid aga kostnud ühest laoruumist, kuhu tal mingeid terminale ega mikrofone-kaameraid polnud paigaldatud. Meeleheites sündis äkitselt tema protsessorites sähvatus. Mõttesõöst, mille ta kohe materjali ning terasesse valas. Tont võttis ühe automaatselt ratastel ringi veereva remondiplatvormi, monteeris sinna kahe statsionaarse remondiroboti abil kaamerad ning raadiosaatja peale ning veeretask sellise kiirelt improviseeritud liikuri lattu.

Seal tabas teda pettumus. Häälte põhjustajaks oli väike karvane neljakäpeline kiskjaline, kes pisikesi närlisi jahtis. Närlised, tegi ta järelduse, olid pugenud sooja otsides jahutustorudesse ning närisid seal isolatsiooni. Näljane pisikiskja oli neid jahtides järgnenud. Samas oli liikurplatvorm andnud talle idee. Idee, mis tasus kaalumist.

A. Alasdair, megalinna suurima panga analüütik, istus kuumal suvepäeval keskpargis ja nautis purskkaevust temani kanduvat jahedust. Pargis käis aktiivne tegevus: armunud istusid üksteise embuses, noored emad kiigutasid lapsevankreid ning koolinoored olid kogunenud kampadesse ja mängisid enda mobiilsetel seadmetel kambakesi arvutimänge. Parki ääristasid omakorda tohtud klaasist ning terasest pilvelõhkujad, mis kumblesid päikesekiirtes ja särasid kogu nähtava valguse spektri toonides.

Alasdair oli endaga väga rahul. Töö oli ennetähtaegselt tehtud, vaba aega oli küll ja küll. Nüüd võis lubada pisut logelemist sellisel imetorelal lämbel suvepäeval.

Ootamatult kadus aga purskkaevust vesi. Võimsalt välja pahisev ja miljarditeks veepiiskadeks pihustuv juga tõmbus väikeseks nireks ja kadus siis sootuks. Alasdair tundus end häirituna, sest kuumus hakkas taas ligi hiilima. Ta vaatas ringi, otsides töötavat purskkaevu. Kuid ka kõikides teistes oli vesi kadunud. Osa rahvast oli pinkidel püsi tõusnud. Lähedal olevalt sõiduteelt kostis aga kriginat ning mütsatus. Sellele järgnes teine. Seal olid mitu autot üksteisega kokku põrganud. Valgusfoorid vilkusid aga hullumeelses taktis, justkui peata olekus. Ühe auto ees lebas teadvusetu kogu, veri peast voolamas. Teisest masinast tõusid aga tuleleegid. Juht üritas autost väljuda, kuid tema jalad olid tõenäoliselt deformeerunud sõiduki konstruktsiooni kinni jäänud.

Alasdair jälgis õudusega tänaval toimuvat kurbmängu ning tabas endas pead tõstmas küünilist ärimehetunde, mis talle salamisi õlale patsutas. Alasdair, tubli! Parki tulek oli hea mõte. Oled otse sündmuskohas, kus toimub kogu impeerium-linna üks viimaste aastate suuremaid kurbmänge ning šokeerivamaid katastroofe. Ajakirjad maksavad sulle veel kopsakaid tasusid materjali eest. Ta kobas oma taskut, et haarata sealt portatiivne, vaid sigaripaki suurune profikaamera, et kolmemõõtmelises supersügavas resolutsioonis kogu asja jäädvustada, kui äkitselt lämbis pargi maapinda ootamatu tugev tõuge.

Alasdair lendas hooga pikali. Ta ajas end valutavast käest ja põlvest hoolimata pooleldi istukile ning nägi kasvava õudusega, kuidas keset parki asfalt ja muru kummi tõusis. Miski justkui surus seda tuhandete tonnisurvega altpoolt ülespoole.

Kostma hakkas monotoonne ja kõrvulukustav müra, mis segunes ümberringi rõõkivate laste ning vanemate poolt tekitatud heliga põrgulikuks mõirgamiseks. Siis maapinna tõusmine viivuks peatus ja ootamatult kerkinud kõngas kadus niisama äkki kui ta tekkis. Sellest sai nüüd hoopis lohk, kauss, kuhu veeresid kõik ümbruses olevad inimesed, pargipingid, laternapostid ja lapsevankrid.

Lohu põhi murenes, pudenes tuhandeks tükiks ja langes kuskile alla. Mustavasse tühjusse. Neelates endasse enamuse pargi keskel just äsja hetk tagasi meeldivald aega ning sooja suveilma nautinud linnakodanikud. Otse linna koesse rebitud sakilisest august hakkas mürina saatel kerkima midagi arusaamatut ja metalset.

See tundus kobrutavat ning kuju muutvat. Alasdairile tekkis pähe võrdlus ussiga. Ainult, et see uss oli ühe keskmise pilvelõhkuja jämedune ning tundus koosnevat loendamatust hulgast masinatest, voolidest, kiirrongi jämedustest voolikutest ning roomikutest, tõukuritest, ratastest ja haaratsitest.

Ootamatult avastas Alasdair, et ta on hakanud samuti veerema lohu keskosa ja ussi suunas. Ta karjatas ning pillas enda kallid kaamera käest. Mees rapsis kätega, üritades millestki kinni haarata. Käed tabasid aga vaid õhku või samamoodi liikuvaid objekte. Meeleheitlikult röökiv pankur kogus aina kiirust. Viivuks nägi ta end august välja upitavat terasussi täiest hiilguses. Siis kadus ta auku, kus peale viivu vaba langemist tabasid teda näkku, rindu ning kubemesse teravad kiviservad. Alasdair kaotas hetkeks kohutavast valust teadvuse, kuid tuli samas uuesti meelemärgusele tagasi, oksendas verd ning seejärel laskus tema purunenud kehale üks ussi kobamisi kindlat pinda otsivatest haaratsitest ning lõmastas ta lõplikult justkui murdud tiibadega putuka.

Ennast ümber ehitanud, linna soolikatest lahti raiunud ning portatiivseks muutnud Tont tundis ennast häirituna. Pärast nädalaid kestnud töid oli ta viimaks ometi ennast keldri rõsketest sügavustest lahti rebida suutnud. Kuid kõik ei olnud sugugi nii, nagu ta oli oletanud. Ootamatult liiga eredalt paistev valgus pimestas ta pimedusele reguleeritud andureid. Insenerisarnaseid inimesi sibas aga ringi pilvede viisi. Tont peatas enda liikumise. Ta reguleeris andureid ümber ja asus ümbritsevaid inimesi uurima ja analüüsima. Ükski neist ei vastanud aga tema sõbra parameetritele. Pettunult jätkas ta enda maa-alusest krüptist väljavinnamist ja seejärel Inseneri otsinguid linnas. Tont purustas oma teel hoolimatult enda ette jäänud hooneid, veokeid ning tallas roomikute ja improviseeritud jalgade alla käratsevad ja kaootiliselt ringi sebiivad olevusi. Neist viimastest ta eriti ei hoolinud. Pigem isegi jalestas. Just sellised biorobotid olidki ta aheldanud maa alla ja sundinud ennast orjama.

Mitmed lähedal seisvad kaunid taevasse tõusvad ning enda nõeltevate tippudega pilvi lõhestavad hooned löid vankuma. Tont toetas koheselt oma mitmed sadade tonnide raskused hüdraulilised tõukurid nende vastu, et pilvelõhkujad teda enda alla ei matakse ning lükas nad endast eemale. Vastu maad räntsatavatatest hoonetest tõusid tohutud tolmu- ja räbusambad, mis hetkeks kogu kesklinna pimedusega katsid. Tont peatas samuti enda edasilikumise, kasutades aega selleks, et mitmesuguste liikurrobotitega enda andurite pesasid puhastada. Tal tekkis ootamatult hirm, et äkki saab Insener kogemata tema tegevuse tõttu viga. Seega otsustas ta edaspidi pisut ettevaatlikumalt edasi liikuda.

Linna erinevates osades olid lisaks puhkenud tulekahjud. Nende suits mähkis üsna peatselt kogu metropoli endasse.

Kui tolm oli pisut hajunud, nägi ta läbi suitsu ja rusude enda poole roomavaid metallist kollaste masinate kolonni. Kolonn liikus Tondist mõnesaja meetri kaugusele, siis rivistus üles ja suunas endi peal olevad jämedad antennid temani. Äkitselt sähvisid valgud ning Tonti tabasid mitmest küljest tugevad energialöögid. Mitmed ta sõlmed läksid rivist välja ning mõned haaratsid pudenesid küljest. Tont taipas, et neist kaasmasinatest pole midagi head lootat. Seega sööstis ta roomikutel edasi ja lõmastas oma raskusega esimese rea masinaid enne, kui need jõudsid teda uuesti rünnata. Tagumised masinad tulistasid uuesti ja seejärel hakkasid nende luukidest põgenema paanikas inimsipelgate hordid. Aga hilja. Tont langes kogu oma raskuses neile peale. Ta analüüsis rünnanud masinaid ja leidis sealt hulga mitmesuguseid mootoreid ja elektroonikasõlmi, millega sai

hävitud osi asendada. Kiiruga integreeris ta vajalikud jupid külge. Pani alla lisapaarid roomikutega ja jätkas aeglast, kuid sihikindlat edasiroomamist.

Samal ajal valitses Tondi hinges täielik segadus. Miks pole Insener ikka veel välja ilmunud? Ta oleks pidanud ju selle mürgli peale ammuilma enda nägu näitama. Või oli tõesti Tondi arutlus õige ning Insener oli rikkis. Aga kus ta võiks sel juhul olla? Kuhu inimrobotid viivad enda katkised üksused? Ta sukeldus oma nappidesse andmebaasidesse ning linna kaartidesse. Pärast pisukest meeleheitlikku kaevamist sattus ta pilk juhuslikult punktile nimega Igavese Rahu surnuaed. Kiire kaevamine enda inimõistete andmebaasis andis surnuaiale vasteks „koht, kuhu paigutatakse surnuid" ja mõiste „surnu“ omakorda tähendas töötamise lõpetanud inimest. Seega võttis Tont suuna sinna poole.

Pärast mitmeid tunde roomamist oli ta jõudnud peaaegu linna servale. Taamal paistis põlev ja tossav hiidlinn. Läbi pargi kuni linna ääreni viis justkui sirge vagu. Ootamatult avastas Tont enda ees taas midagi uut. See nägi välja justkui park või aed. Tont peatus ja analüüsis uut fenomeni. Miskipärast oli maasse kaevatud lugematul hulgal katkisi inimolevusi ja varustatud nad kõik korrektselt nimesiltidega. Ta võttis viivuks aega, et skaneerida kõiki neid silte. Ootamatult piiksatasid andurid. Ühed maa all olevad inimjäänused andsid skaneerimise järel positiivse tulemi. Tont roomas sinna poole. Surus kümmed väiksemad hüdraulilised kombitsad mulda ja rebis ettevaatlikult välja karbi, kuhu olid hoolikalt paigutatud tolle mõistusega olendi jäänused. Ta tõmbas kaane pealt ja asus põhjalikumalt seal leiduvat uurima. Kogu masinavärk tundus olevat põhjalikult riknenud. Parandada, tundus, polnud enam midagi. Bio-konstruktsioon lagunes ja sajad pisikesed biorobotid tundusid seda juba aplalt õgivat ning käigult ümber töötlevat. Tonti tabas ahastus.

Samal hetkel ründasid teda uuesti inimeste jõud, kes olid varemete vahele kogunenud. Teda tabasid uued energialaengud ning blastrite lasud ning armee tormas raevukalt tema suunas. Tont analüüsis olukorda. Mõistes, et tal ei pruugi jätkuda jõudu kõigi nende hävitamiseks, urgitses ta kombitsatega välja ühe oma kolmest südamest: külma leegiga põleva termotuumaareaktori. Kiirendas selle samas käigu pealt üle ja heitis siis hulga teraskäppade abil vaenlasele kaela.

Taevasse tõusis tohutu valguse- ja tulesammas. Sinna, kus olid äsja olnud vaenlase jõud, tekkis klaasiga kaetud servadega kraater. Linnas vajusid mõrinaga kokku viimasedki püsti jäänud hiidehitised. Tohutu valguse- ja energialaeng mõjus aga Tondile endalegi kahjulikult. Tema sajad andurid kuumenesid üle või aurustusid. Roomikud ja terasjalad sulasid aga aluspinnasesse, muutes edasilikumise võimatuks. Nii ta jäigi sinna samasse surnuaia äärde seisma. Käppade vahel kirst Inseneri laibaga, mida ta oli plahvatuse hetkel oma turjaga kiirguse ning valgusenergia eest kaitsnud.

Nii seisis ta seal õhtugi saabudes. Ja veel paljudel teistelgi õhtutel, hoides käes laipa, mis oli sama külm ja elutu kui endine impeeriumi särav pealinn, mille varemed taamal mustendasid.

Apteeker Melchiori kriminalistlik seiklus 13. sajandi Tallinnas

Martin Kirotar

Musta Kikka kõrtsi uks paotus kriuksudes ja avanes siis külma talveõösse. Pimedale tänavale tulvas koos kollaka valguse ja sooja õhu pahvakuga ka kolm purjus linnakodanikku. Üks neist käis otsekohelisel sillutisel selili ja tema nahksaabastes jalad sirutusid musta tähistava poole.

„Sa tont, kui libe!“ kirus üks tema kamraadidest. Teine luksus naerda ja asus siis oma kaaslast kraavist välja aitama.

„Oi-oi, nüüd ma oma puusa küll paigast tõmbasin,“ kurtis kukkuja.

Korraga aga tema abistajad tardusid.

„No-noh, msnüd siis? Ait'ke mind püsti, olge meheks!“

„Kuule, m's asi see on seal?“ küsis esimene joobes härna pehmel keelel ja tuigerdas paar sammu edasi pimedusse. „Kuule-kuule, keegi veel on sul siin kraavis seltsiks!“

Ka teine mees astus veidi lähemale, jättes oma upakil sõbra saatuse hooleks, ja punnitas silmi. Ta tonksas sillutisel lamavat tumedat kogu jalaga, kaotades sealjuures peaaegu tasakaalu. „Eh-ei, kuuled või? Aja end püsti, muidu võtab külm su tätsa ära.“ Ta kummardus ja pööras kuju selili.

Kolmas purjutaja tüdines pikapeale oma semude selgade vahtimisest ära. „Misasi'sonseal?“ torises ta kannatamatult. „Näit'ke mille ka.“

Ta kaaslased pöördusid ümber. Isegi kõrtsiakendest kumava kollase valguse paistel näisid nende näod kahvatud.

„Su... su... surn'd,“ kogeles üks.

Melchior laksutas keelt ja tõmbas oma paksu mantli hõlmad koomale. Oli 1285. aasta talv. Reval oli äsja astunud Hansaliitu ja viimasel ajal segas pidustuste kära pidevalt Melchiori und. Vaevalt oli tekkinud üks vaiksem hetk, mis lubas apteekril voodisse pugeeda, kui linnavahtid ta uksele prõmmima kukkusid. Jälle oli mõni vennike sussid püsti visanud. Nüüd passis ta oma pehme sāngi asemel külmal linnatänaval ja silmitses mõtlikult üsna omapärase väljanägemisega laipa, mis tema jalge ees tõrvikuvalguses vedeles.

Korjus oli meelde jääv eelkõige selle poolest, et tal silmad välja olid kougitud. Nende asemele olid jäetud mündid. Muidu näis olevat tegu umbes kahekümneaastase täisjõus mehega, kelle rindkeret ja käsi katsid sügavad lõikehaavad. Sell oli hästi riides, tõenäoliselt mõne kaupmehe poeg. Seda teooriat toetas ka tõsiasi, et ta pikutas sel kenal õöl otse varakate noorte kukkede lemmikurka, Musta Kikka läve ees. Sealsamas seisis ka käsi laiutav peremees, kes eitas oma asutuse iga-sugust seotust koleda roimaga.

Melchior kükitas laiba kõrvale maha ja needis oma põlvi, mis külma sillutise üle sugugi rõõmu ei tundnud. See oli juba neljas selline juhtum üsnagi lühikese aja jooksul. Polnud kahtlust, et kõik need surmad olid omavahel seotud, sest ehkki iga kord oli ohvritelt eraldatud erinev kehaosa, näisid nad kõik olevat noored mehed ning neid kõiki oli üsna usinalt mõõgaga hakitud. Vähemalt polnud teda seekord ilmaasjata üles aetud. See laip oli vägagi tõenäoliselt seotud looga, mida ta 1285. aastasse uurima oli tulnud.

„Isand Melchior, see poiss on auväärne raehärra Dietrichi poeg,“ ütles tema kõrval seisev Albert, kes oli sel õöl teenistuses linnavahtide kaptenina. „Ma ei pea ju sulle ütlema, et tema tapja tuleb kohemaid ja suurima võimaliku rutuga üles leida.“

„Ja-jah, aga loomulikult,“ rahustas teda Melchior. „Kõik omal ajal.“ Tema silmad peatusid veidral rohelisel pulbril, mis surnu palgeid katkis. Ta kraapis veidi kahtlast puru vöökotikesse, valis siis tööriistade seast väikesed pintsetid ja noppis hoolikalt ühe surnu silmle asetatud verise mündi. „Lübeckis vermitud,“ märkis ta. „Just nagu eelmistel kordadelgi. Saada oma poisid ümbrust läbi otsima, kuigi vaevalt et meil ka täna mõrvarelva leida õnnestub. Ja las tassivad selle rümbe ka mulle apteegi tagaruumi.“

Albert ühmas nõusolevalt ja trampis üle jää minema.

„Lase isand Christian ka üles ajada,“ hõikas Melchior talle järele. „Ma pean temaga tiba juttu ajama.“

Christian Dalmer oli Revali juhtiv asjatundja libaolendite alal ja õp-

pinud nende püüdmise kunsti parimate taani meistrite juures, kes väitsid end pärinevat Beowulfist endast. Tema mitte just tagasihoidliku eluaseme poole Melchior, pärast apteegist läbi põikamist, sammud seadiski. Christian võttiski ta pisut torisedes vastu ja käskis majateenijatel kohe kaminasse tule teha.

„Kas selle asjaga hommikuni ei mallanud oodata?“ päris ta tõredalt, kui nad olid end tule paistel mugavalt sisse seadnud. „Kuhu need libalõjused ikka jooksevad, järgmise täiskuuni on veel kõvasti aega.“

„Seekord pole asi selles,“ lausus Melchior. „Mäletad, ma rääkisin sulle neist tapmistest, kus ohvritel kehaosasid ära oli lõigatud? Just äsja leidsime veel ühe, ja seekord Dietrichi enda poja. Temal olid puudu silmad. Mõistad?“

Christian saatis apteekrile ettevaatliku kõrvalpilgu. „Ee... vist küll, aga seleta igaks juhuks.“

„Keegi kogub erinevaid inimkeha juppe,“ võttis Melchior oma mõtte kokku. „Ja just selliseid, mis on meeltega ehk tajudega seotud. Nüüd on mehikesel juba nina, kõrvad, suu ja silmad. Võiks öelda, et komplekt koos!“

„Aga miks?“ ei mõistnud Christian. „Ja miks sa selle jutuga just mind voodist välja ajasid?“

„Aga sellepärast, kulla Christian,“ ütles Melchior naeratuse saatel sõrmi ristates, „et minu meelest langeb seesinane juhtum just sinu erialaga kokku. Ma arvan, et keegi tahab mingisugust olevust valmis meisterdada.“

„Huvitav mõte. See seletaks küll kehaosade puudumist. Aga kellel oleks piisavalt teadmisi, et millegi sellisega hakkama saada? Libakollide loomise musta kunsti saladused on peidus vaid paaris väga haruldases käsikirjas...“

Christiani silmad läksid üllatusest pärani. „Oot-oot, ega's sa mind ei kahtlusta?“

„Praegu ei saa midagi välistada, kulla Christian,“ lausus Melchior. Ta küll muigas kergelt, aga tema pilk oli valvsamaks muutunud.

„Ole nüüd, mul poleks piisavalt jaksu, et mõõgaga sāherdusel kombel rapsida,“ ühmas vana libakütt. „Võib-olla on see hoopis mõne paganast pärismaalane, kes oma krati jaoks varuotasid otsib.“

„Ma tean, et sa varjad midagi,“ ütles Melchior nüüd. „Kust see talumats mõõga võis saada? Sa ajad udujuttu. Pealegi muutub tapja lohakamaks – seekord leidsin ma korjuselt vasepuru. Kas sinu vasetöökoda pole mitte linna suurim?“

Uksele ilmus üks teenijannadest, kes jäi arglikult lävele tammuma.

„Jah, mis sa tahad?“ kähvas Christian.

„Isand, isand Albert on siin, ta soovib teid näha...“

Aga Alberti laiaõlgne kogu kõrgus juba teenijatüdruku selja taga. Vahikapten vaatas küsivalt Melchiori poole, kes talle pead raputas.

„Veel mitte, Albert,“ sõnas apteeker ja pöördus siis teenija poole.

„Mis su nimi on?“

Tüdruk kõhkles ja saatis majaperemehele hirmusegase pilgu. Too noogutas ärritunult.

„Ellen,“ kostis neiu.

„Väga kena, kas sa ütleksid mulle, Ellen, millal su isand viimati reisisas käis?“

„Oh, eelmisel nädalal jõudis tagasi, ma usun. Lübeckis, isand. Jah, just nii see...“

„Vaiki, nurjatu!“ hõikas Christian, aga oli juba hilja.

„Või nii,“ nurrus Melchior. „Surnu silmle asetatud mündid olid juhuslikult Lübeckist pärit. On see kokkusattumus, kulla Christian?“ Libakütt niheles oma toolis. Sügavamalt maja sisesmusest kostis kolinat. Teenija võpatas hirmunult.

„Need on minu poisid,“ ütles Albert, nagu arutaks ta homset ilma.

„Nad otsivad maja läbi.“

„Küllap nad varsti ka mõõga leiavad.“ Melchior saatis majaperemehele tähendusrikka pilgu.

„Hea küll, hea küll,“ pahvatas Christian. „Ma räägin teile kõik ära. See pole nii, nagu te arvate! Mul on sohipoeg - matsirahva seast pärit! Ma võtsin ta tallipoisina enda juurde, kasvatasin üles! Õpetasin talle oma ametit. Muid järglasi mul ju pole. Aga poiss osutus auhaneks, hakkas keldris minu teadmata libaolendit ehitama. Kui talle peale satusin, oli ta esimese ohvri juba tapnud. Mis mul muud üle jäi? Aitasin tal asja varjata.“

„Kus libakoll nüüd on?“ küsis Melchior ettepoole nõjatudes. „Ütle

mulle kohe! Su poeg peab selle lõpetamisele juba lähedal olema!“
„Oh häda, see on juba valmis,“ ahastas Christian. „Ta peitis seda keldris.“

Albert kadus sedamaid ukselävelt. Melchior kuulis teda kāske hõikamas. Apteeker tõusis toolist ja ruttas vahikaptenile järgi, jättes Christiani õnnetult kamina ette istuma.

Kui Melchior keldrisse jõudis, olid Alberti mehed Christiani sohipoja kinni pidanud. Poiss istus tõrksa näoga põrandal kahe valvuri vahel ja tema silma ehtis uhke sinikas.

„Ma ei ütle teile, kus Toomas on,“ puikles ta. „Lasin ta põgenema. Ta väärrib elu!“

Melchior osutas rohelisele vasereale, mis viis tagauksest välja. „Seal! Ta ei saa kaugel olla!“

Ta tormas välja, Albert ja valvurid kannul. Vaevu jõudis ta märgata rohelist inimesesuurust kuju, kes kadus kõrgel üleval katuseviilu varju.

„Ta on katusel!“ hõikas Melchior teistele. Üks valvuritest, Alberti parim laskur, kandis alati kaasas oma truud ambu ja suunas selle nüüd ülespoole. Nad märkasid lumistel katusekividel vilkalt tõttavat kuju. Valvuri ammunool tabas olevust, ent ta ei aeglustanud tempot. „Järele talle!“ möirgas Albert, aga Melchior juba jooksis. Ta järgnes rohelisele libakollile kõrvaltänavasse ja nägi, kuidas too kolme koruse kõrguselt sillutisele kukkus. See aga vördjat ei peatanud, ta ajas end kohe püsti ja asus ammunoolt õlast välja sikutama.

Melchior peatus olendist ohutus kauguses. Too oli inimesepikkune ja näis kandvat vasest vuntse ja laia kübarat. Üldse oli ta riides nagu sõjasulane. Apteeker märkas, et ta oli üksi jäänud.

Libaolevus, keda Christiani poeg oli Toomaseks kutsunud, astus talle aeglaselt lähemale. Ammunool klõbises, kui ta selle sillutisele heitis. Melchior üritas taganeda, aga libises jäisel tänaval ja suutis vaevu tasakaalu säilitada. Olevus pani oma raske käe talle õlale ja vaatas talle vasksete silmadega otsa.

„Siin sa viimaks oled, Wakkenstede,“ sõnas ta häälel, mis kõlas nagu kiviragin. „Me kohtume jälle. Või peaksin ma ütleva esimest korda?“

„Toomas,“ hingeldas Melchior. „Ükskord ma veel peatan su!“
„Võimalik, aga mitte seekord,“ lausus libamonstrum. Tema sõnad kajastasid õõnsalt paljude sajandite nukrast ja halvaendelisest tarkusest. „Kuuletu oma needusele, Melchior Wakkenstede soost!“

Otsekohe haarasid Melchiori keha hirmsad krabid. Ta surus valu pärast hambad kokku ja silme ees läks mustaks. Maailm vajus olematusse.

Kui ta uuesti teadvusele tuli, lebas ta oma koduses voodis. Ta naine kummardus tema kohale ja pühkis ta laubalt higi. Melchior haaras tema käsivarrest. „Mis juhtus?“

„Sul oli haigushoog,“ sõnas naine rahustavalt. „Katsu puhata.“

„Aga Christian ja liba-Toomas?“

Naine näis segaduses olevat. „Millest sa räägid?“

„Toomas noh, vasest libakoll. Christiani sohipoeg meisterdas ta ja andis talle nelja mehe meelega.“

„Sa vist sonid. See lugu juhtus ju mitusada aastat tagasi.“

Melchior hõõrus laupa. „Mis aasta siis praegu on?“

„Issanda aasta 1581 muidugi,“ ütles ta naine ja surus talle kätte kuumat supikausi.

Melchior võttis selle tänulikult vastu. „Ükskord ma veel peatan su,“ promises ta omaette.

Apteeker Melchior ja surnud juudi mõistatus

Jaagup Mahkra

1581 AD kirjutab kroonik Tallinnas niiviisi: „18. detsembri õöl puhkes niivõrd õudne ja kohutav torm, et paljud laevad Tallinna sadamas purunesid ja põhja läksid; sellest sai surma ja uppus umbes viiskümmend Rootsi mõisameest, rüütelikku meest, aadlikku ja mitteaadlikku, kes vastu talve Rootsi tahtsid purjetada.“

19. detsembri hommikul pärast tuule vaibumist kõndis rannal bürgermeister Albrecht koos kaaskonnaga, vaadates üle laevarusid ning inimkehi, mida lainetus kaldale kandis. Ühel hetkel tundnud linnapea aga häda, mis paar korda päevas tabab kõiki kerjustest keisriteni, ning läinud rannakalju taha seda leevendama. Kuid ennäe! suure kivipanga varjus olnud juba keegi ees! Seal kükitas kolm mustas rõivastuses meest, kes liival lebava pikliku valge kompsu ümber midagi askeldasid. Et komps raehärrale imelik paistnud, läinud too kaema, mida imelikku sel süngel hommikul tema linna sadamas küll tehakse, sest meestes tundis ta mustade rüüde järgi ära juudid - nood kelmid ja liiakasuvõtjad, kellest ainult tüli oli.

Kui bürgermeister oli juba mitmeks minutiks kivi taha jäänud, läinud ihuteener oma isanda käekäiku kontrollima. Kivi tagant aga astunud just siis välja raehärra ise, sikutades pükse üles ning sõnades vanale teenrile: „Kui koju jõuame, saada apteeker Melchiori järele.“

Mõned tunnid hiljem olid ühte rannaäärsele paadikuuri, mis tormis teistest vähem räsida saanud, kogunenud neli meest. Üks neist oli uhkes punasetriibulises rüüs bürgermeister Albrecht, teine õõkarva vammuses vana juut ning kolmas kaupmehe rõivais rohupoodnik, keda hulk linnarahvast nimepidi tundis kui Melchiori. Neljas mees

lebas nende ees laual, kõhides ja hõõrudes jõuetult oma sinakakstõmbunud jäsemeid. Melchior teadis kogemusest, et sel õnnetul polnud kaua elada jäänud.

„Kõhh-kõhh. J-jah, härra. N-nägin seda laeva, millest juut kõneleb. Kõhh-kõhh! Muidu poleks näinud, aga ma olin tekil ja kiskusin purje maha. Siis lõi välg mere suunas ja ma vaatasin sinna poole ja miski lahvas põlema ja siis ma nägingi, et seal laev olnud.“

„See on tõsi, mis me räägime, härra!“ lausus juut õnnetult ja ringutas käsi. „Ootasime seda laeva juba mitu päeva. Tulime tormi järel randa omasid otsima, nagu teiegi, ja leidsimegi ühe, just enne kui te meid avastasite. See oli ju juut, mitte rootslane, nagu te isegi nägite.“

„Kuid miks,“ surus linnapea läbi hammaste, „olid tal need haavad? Kas surnuid paganlikul moel auke täis täkkida on teil, juutidel, tavaline komme?“

Küsitü vangutas vaid pead. Suu tegi lahti hoopis apteeker: „Kõrgestisündinud raehärra ja auväärne rabi loal tahaksin ma minna ja toda korjust oma silmaga näha. Siin, kardan ma, ei suuda minu tarkus enam midagi teha. Võtku Issand see vaene meremees oma hoolde.“

„Tee seda, Melchior,“ sõnas bürgermeister. „Annan sulle oma loa – ei, käsu – lahendada see mõistatus oma parema äranägemise järgi. Valva oma seljatagust, sest mina neid jumalarahva usse ei usalda,“ sositas ta noogutavale apteekrile lisaks kõrvu.

Järgmisel hommikul kõndinud Albrecht koos teenriga taas Tallinna sadamas, kus hulk linnaelanikke laevariismeid merest välja sikutas, et kõik väärtuslik kätte saada ning koolnud maha matta. Seekord oli bürgermeister tulnud lihtsalt värsket õhku hingama, sest tema elumajas oli vaat õunaveini punni pealt visanud ning vänget haisu levitama hakanud.

Taas tundnud raehärra häda, sest ta polnud enam noor mees, pealegi ei olnud ta ju saanud suurima võimaliku veinikoguse päästmist teenijarahva ülesandeks jätta. Niisiis läinud ta sellesama kivi taha, kus ta eelmisel päeval Aabrahami tõust mehi kohanud. Täna selgi hommikul polnud kaljutagune tühi, sest seal kükitas apteeker Melchior, nina maadligi.

„Ootasingi teid, härra,“ lausus Melchior maast pilku tõstmata. „Ootasite?“ oli Albrecht üllatunud. „Jah. Tean teie kombest hommikuti rannal jalutada. Samuti tean teie ihuhäda – kurtsite sellest ju mulle möödunud aastal ise – niisiis otustasin teid siin oodata, et nelja silma all rääkida. Pealegi lootsin siit leida viimase tõendi. Nii juhtuski. Need pudelikillud siin,“ osutas rohupoodnik klaasitükkidele tema ees liival, „aitavad lõpetada meie kummalise surnu mõistatust.“

„Räägi, Melchior,“ käskis bürgermeister pükse rebadele tõmmates.

„Mees valges surilinas, kelle ümber nood juudid askeldasid, oli tõesti üks nende seast, pärit põhjalainud laevast. Ka laev oli see, millest vana rabi rääkis – kahtkümmend juuti kandev alus Poolamaalt. Siinsele kogukonnale oli teatatud, et detsembri keskel on lisaks sisserändajatele oodata ka üht erilist külalist. See oligi meie surnud mees. Poolamaal oli ta kõik suured rabid vihale ajanud, väites end olevat Taaveti soost taassündinud messias, niisiis käskisid nood ta saata kuskile kaugesse kolkasse ära, kus tema valeõpetused ausate usklike kõrvu ei ulatuks. Noh, eks pandudki ta järgmise laeva peale, mis siia Liivimaale seilama pidi.“

Tallinna lähedal tõusnud aga torm, ja laeval olnud juudid, kõik vana tõugu mehed, otsinud süüdlast. Eks nad võtnudki siis selle hirmsa ebausukuulutaja kinni ning lõõnud ta meie, kristlaste mõnituseks raa külge risti, just nagu nende esivanemad tuhande viiesaja aasta korra juba tegid. Ilmselt lootsid nad, end torm vaibub, aga seda ei juhtunud, nagu me teame, pigem karistas Issand neid selle tapatöö eest märja hauaga.“

Albrecht oli vahepeal enda kergendamise lõpetanud ning kuulas külmale kivile toetudes apteekri juttu. „Aga kuidas sa seda kõike teada võid? Laev läks ju põhja.“

„Läksin rabiga eile kaasa, nagu te käskisite, härra. Lasksin tal mulle surnukeha näidata, ning tõesti – surilina oli siin-seal verest läbi imibunud, kuna laiba käe- ja jalalabadel olid torkehaavad, mida te juba rannal nägite. See polnud Tallinna juutide töö. Kahtlustasin alguses stigmaatikut – see sõna tähistab mõningaid inimesi, kellesse siseneb

Saatana – või Jumala vägi, sõltuvalt vaatepunktist – ning kellele tekivad samasugused haavad, nagu meie Issandale Kristusele Kolgata mäel.“

Rabi rääkis niipalju õigust, et tõesti olid nad korjuse eile siitsamast liivalt leidnud - niisugust surma surnute ümber juhtuvad ikka kummalised sündmused, nagu see, et õiged laibad just õigel ajal välja ilmuvad. Muu osa oleks rabi mainimata jättnud, aga ma sain selle ikkagi teada, kuigi vanamees poleks seda soovinud – nimelt märkas ma juba paadikuuris toda poolsurnud madrust üle kuulates, et rabi käeselja külge on kleepunud tükk paberit. Küsisin talt selle kohta tee peal, ja ehkki ta algul vastu punnis, tunnistas ta lõpuks üles, et lisaks laibale leidnud nad rannalt ka pudelisse pistetud hädateate koos kapteni päevikuga, mille laeval olnud juudid enne aluse hukkumist merre heitsid. Rabi leidis selle laiba juurest rannalt, kui nad surnukeha kaasavõetud linadesse mähkisid. Ehkki korki polnud korralikult peale pandud ning seetõttu oli paber kohati hävinud – nagu too tüki, mis lugeja käeseljale kleepus - oli kõik oluline siiski kirjas, alates valeprohveti tegudest Poolas kuni tormi puhkemiseni Soome lahel ning vihaste pardalolijate paganliku veretööni.

Nagu te näete, bürgermeister,“ lõpetas Melchior, „on meil mõrv ja jumalateotus, mille tegijad väärisksid hirmsaimat karistust, kui nad taeva õigluse tõttu seda juba Põrgus ei kannaks.“

Raehärra Albrecht kuulas apteekri jutu vaikides lõpuni ning heitnud Melchiorile vaevatasuks mõned hõbemündid, lahkus sõnagi lausamata. Tema teener juba ootas, et saata peremees koju, kust halvaks läinud vägijoogi lehk vast juba välja tuulutatud oli.

See jäigi ainsaks korra, kui Melchior oli linnapeale valetanud. Pudeliga kaldale uhutud ürik oli apteekri kätte jäänud, ning too oli paberi juba samal õhtul hävitanud, jäädes koos raugaeas rabiga ainsaks elavaks inimeseks, kes sellele kirjutatud tõelisi ridu lugenud. Ka laip oli juutide kombe kohaselt ilmselt juba maha maetud. Ainsa esemena jäid kummalist sündmust meenutama vaid ettevaatamatuid kehakergendajaid rannaliival varitsevad klaasikillud ning rabi keldrikambris vedelnud uppunud stigmaatiku nägu katnud linane rätik, millele oli tekkinud surnu näole veidralt sarnane jäljend ning mida Melchior veel aastaid hiljem palvetades oma pea ümber mähkis, lootuses teda piinavatele tõbedele leevendust leida.

Apteeker Melchior ja moonutatud laibad

JJ Metsavana

Von Strück istus enda mõisa kaminasaalis, soendas sügisesest kehvast ilmast valutavaid konte kaminatule paistel ning maitses teed. Hubisev tuli heitis ähmast valgust seinu katvatele tolmustele raamaturiilitele ning vedas mööblist põrandale pikad varjud. Strück hakkas just kätt sirutama lauakesel asuva raamatuni, kui ootamatult kostis koridorist lärmi ja röökimist.

Strück pani teetassi käest ja tõusis püsti, et lärmi põhjuseid lähemalt uurida. Enne aga, kui ta jõudis sammugi astuda, paiskus tammine kahepoolne saaliuks pärani ja sinna ilmus hingeldav Blettenberg. Strück tundis teda hästi – suur kaupmees ja rändur. Lisaks veel härrasmees igas olukorras. Või siis peaaegu igas. Praegu nägi ta välja üsnagi me-sistunud. Juuksed sassis, nägu kahvatu ja valge särk vereplekiline.

Blettenbert tormas ukse lahti löömise inertsist edasi ja peatus alles keset tuba. Tema kõrvale jäi süüdlasliku ilmega seisma Strücki teener, kes veriste käte järgi oli üritanud kaupmehe nõnda ootamatut sisse-tungi peatada.

"NAD ON SURNUD, VIIMSENI KÕIK SURNUD!" röögatas Blettenberg ilma mingi täiendava sissejuhatusega.

"Kes ometi, räägi lähemalt" jahmus Strück. Ta peletas käeviipega teenri ja pakkus Blettenbergile istet, millest viimane pearaputusega keeldus.

"Mu pere, kõik viimseni... Tulin sadamast lao juurest koju ja leidsin naise magamistoast tükeldatuna, mu poja ja tütre sisikonnad olid aga välja rebitud ning nad olid omaeneste soolikasega lühtri külge poodud. Isegi teenrid olid tapetud ning nende laibad tundmatuseni moonutatud. Mu jumal Ja ukseid olid kõik lukus. Kindlasti süüdistatakse tapatöös mind. Nad poovad mu veel üles. Strück sa pead mind aitama. Sa oled sedalaadi asjadega varem kokku puutunud. Sa ju aitasid von Bilhaul leida tema poja mõrtsuka."

Blettenberg haaras uuesti poolelt sõnalt pea käte vahele ja puhkes ulguma. Strück sammus mõtlikult baarikapini, võttis sealt klaasi, valas selle kanget alkoholi täis, kõndis samamoodi aeglaselt tagasi kamina juurde ning ulatas klaasi Blettenbergile

Blettenberg tühjendas klaasi ühe sõõmuga, rögises ja haaras pea oia-tas käte vahele.

"Ma saan sind aidata aga enne pead vaatama mulle silma ja kinnitama kõige nimel mis sulle oli kallis, et roimas pole tõepoolest sinu enda käsi mängus".

Kaupmees tegi seda piisavalt siiralt, mis tundus Strücki rahuldavat. "Tore" lausus ta ning helistas kellukest. Seejärel lasi ta teenritel oma vankri valmis panna ning tassida sinna raske salapärase vanaaegse moega kirstu. Blettenbergi uudishimulikele küsimustele vastas ta na-pilt, et selles asuvad uurimisvahendid mis on juhtumi lahendamiseks hädavajalikud.

Sõit linna kulges vaikides. Blettenberg kulutas sellest enamuse aja Stürcki poolt talle pakutud viski joomisele.

Kaupmehe suur ja vana maja asus linna servas, piiratud raske ning massiivse raudaia ning võimsa pargiga. Strück lasi teenritel võtta kirstu kaasa ning sisenes majja kõige ees.

Olukord mis seal neile gaasilampide valguses vastu vaatas oli isegi hullem kui kirjeldatud. Juba fuajee oli verine ning trepi käsipuudel rippusid mingid siseelundid.

Blettenbergi tabas seda vaatepilti nähes taas nõrkushoog ning von Strückil tuli sõpra toetada, et ta suudaks trepist üles ülalkorrusele

kõndida.

Seal varises viimane oma ülespoodud ja kirjeldamatult võikalt moo-nutatud lapsi nähes taas kokku.

Samal ajal olid teenrid raske mustast puust kirstu põrandale asetanud ning külmalt sõnagi lausumata, justkui ei märkaks nad enda ümber midagi, lahkunud.

Strück sulges nende järel ka ukse. Aitas Blettenbergi ühele vähe-sele verest puutumata jäänud toolile istuma ja kangutas kirstu kaane lahti.

Kirstust jõllitas vastu irevil hammaste ja pingul kuivanud nahaga koolnu.

Blettenberg hakkas ulguma. "Mis see tähendab, härra," kiunus ta. "Ma nõuan seletust. Miks te olete toonud siia kaasa veel ühe laiba?"

Strück heitis talle vaid tige-da pilgu: "Pidage suu, tõesti kui te tahate, et teid aitan siis olge palun vait!"

"See!" ta osutas muumiale, "on kuulsaim mõrvauurija, kes Eesti ja Liivimaal kunagi elanud - Melchior. Kui keegi suudab sind aidata ja mõrvari leida siis on see tema ja jumala eest pea nüüd veidiks ajaks suu".

Ta ta tegi ringi ümber kirstu, ise midagi pomisedes. Seejärel korjas maast mõned laste siseelundid ja pigistas kärmelt kaupmehe suuri-maks šokiks neist muumiale verd näkku. Aga enne kui Blettenberg suutis reageerida, avas koolnu silmad ning jäi teda jõllitama. Blet-en-berg karjatas ning kaotas teadvuse.

"Miks äratate te mind mu surmaunest?" krigises muumia vastikul eba-loomulikult häälel, mis isegi von Strücki ihukarvad püsti ajas.

"Mõrv on taas toimunud Tallinnas," vastas Strück veidi murduval häälel. "Koletu mõrv," lisas ta täpsustuseks.

Mumifitseerunud kogu ajas end raginal kirsust püsti, vaatas ringi ja hakkas aeglaselt ning kangelt mööda tuba ringi kõndima. Ta uuris maas vereplekke, kompis seinu ja viimaks jõudis laste surnukehadeni. Seal sirutas ta oma suust välja musta kleepja pika keele ning tõm-bas sellega üle kummagi laiba. Matsutas siis suud ja pöördus Stürcki poole

"Ma tean kes on mõrvar!"

Kui Blettenberg taas silmad avas nägi ta enda ees seismas morni näo-ga Strücki, kes hoidis ta näoees nuusksoola toosi.

"Mõrvar on leitud," teatas mees mornilt ja külmalt.

"Kes, kes ometi tegi seda mu kallile perele?" rögises kaupmees.

"Sina!" teatas Strück häälel mis oli külm nagu jää. "Sa valetasid mulle."

"Aga," karjatas Blettenberg, "see on jaburus! Ma pole neid näpuot-sagagi puudutanud."

"Sina jah mitte, aga su ahnus küll. Samahästi oleksid võinud neid ise otse rindu pussitada ja kergema surma kinkida. Kas mitte sina ei sõlminud aastaid tagasi nooruses tehingut saatanaga Xat-Xulu saarel ? Su isand tuli nüüd su kerglaselt antud tehingu tasu sisse nõudma. Tehingu, mille sa ise olid juba tõenäoliselt ammu unustanud, aga tema mitte"

Blettenberg jahmus: "See oli rohkem nali," kähises ta. "Ma poleks kunagi uskunud, et see loits toimib ja ma mõtlesin, et tasuks saatanaga tehingu eest on minu hing...ma," mees jäi poole lausepealt pooleli sest Strück lõi talle ootamatult peenikese noa kõrri.

Seejärel haaras mõisahärra osavalt korisevast kaupmehest kinni, tassis ta avatud kirstu juurde ning tõmbas noa haavast välja ja lasi verel muumiale voolata.

"Ka ei arvestanud sa õnnetu selle hinnaga, mida mõrtsukas peab maksma Melchiorile," pomises ta vaikselt.

Apteeker Melchior ja kroomitud masin

Maniakkide Tänav

Melchior seisis keset operatsioonisaali kiiskavat valgust, läikivaid kunstmaterjale ja kroomitud masinaid ning silmitses laipa.

„Farmatseut,“ konstateeris ta fakti.

„Väikesekaliibriline piraatravimitega kaupleja, kelle surm ei huvita kedagi. Peale minu.“

Ta silmitses surnukeha pikalt. Ruumis kiiskav ere valgus häiris kohutavalt. See segas mõtlemast.

Nüüsis laip. Melchior oli jõudnud surnukeha nägemise vapustusest üle saada ning saavutanud filosoofilise rahu. Vähemalt olen seekord varakult kohal, mõtles ta, surnukeha pole veel jahtudagi jõudnud. Ohver rippus orvas, verepritsmeis elustamismasinade haardes. Surnu lihased tõmblesid aeg-ajalt, kui masin keha elektri, doonorelundite, tehisosade ja kõige muu kättesaadavaga töötles. Paks nurgaarst võppus, kui ta rinnak ja kõht korduvalt avati ja robotkäed lõikasid, õmblesid, sobitasid, asendasid, asendasid, asendasid ja õmblesid kokku, et taas lahti lõigata. Melchior oli oma pika karjääri jooksul näinud sadu versioone ravitsemisest, kuid tabas ennast mõttelt, et see siin pole midagi muud kui laibarüvetamine. Masin oleks võinud juba järgi jätta, kuid ei, tehisaaju oli järjekindel ja metoodiline, katsetades surnu peal kõiki sisestatud tarkusi.

Tagajärjetult. Arvata võis, et kui Melchior juba siin laiba kõrval seisis, siis keha enam vedu ei saanud võtta ja ta oli surnud mis surnud. Kuidas ma surin, püüdis Melchior meenutada, kuid ei - mõistatus, must auk mälus. Saatuse vingerpuss. Olles eluaeg teiste surma uurinud, on kurioosne, et pean seekord uurima iseenese mõrva.

Millest siis alustada? Tunnistajad... neid ilmselt pole. Või siiski. Ta lähenes oma laibale ja kontrollis tolle pead. Minu aju, väike tehniline lisa, oli terveks jäänud ja imekombel veel töötas. Melchior keskendus ja püüdis oma mõtted viia samale sagedusele millel töötas Minu aju. Ta teeskles, et on ta ise ja vidinaga ühenduda. See ei õnnestunud. Halb. Tuli midagi muud välja mõelda. Veel tunnistajaid? Kes võisid siin surmahetkel veel olla? Ta vaatas ruumis ringi ja püüdis leida vähimatki vihjet mõne võõra siinviibimisest. Ere valgus muutus üha häirivamaks, kuid Melchior uuris hoolikalt ruumi iga ruutmeetrit. Viimaks, kui ring oli juba sama hästi kui peale tehtud, kandis tema otsing vilja. Ta leidis midagi veel paremat kui tunnista-

ja. See asetses kõrgel toanurgas ja oli kogu aeg kõigel siintoimuval silma peal hoidnud. Valvekaamera. Melchior lipsas läbi seina turvaruumi.

Turvaruumis valitses mõnus hämarus. Oma olemuselt oli see siin ladu, suur külm kamber, kus vilgutasi oma punaseid ja rohelisi tulukesi suured riiulitäied hoone turvamisega tegeleva tehisintellekti serverid. Jahutussüsteemid surisid tasa. Hämarus, vaikus, rahu. Melchior ohkas ja tundis kuidas teda endas hoidnud ärevus veidi järgi andis. Operatsioonitoa liigne valgus ning elustamismasinade susinad ja kõlksatused ei olnud tema praeguses olukorras heaks keskkonnaks. Tal oli hea meel, et pääses sealt tulema, kus kroomitud lihunikud tema vana keha elustamise nime all lõputult lahkasi. Aga asja juurde. Ta polnud tulnud siia peitu, vaid otsinud tunnistajat. Ja tunnistaja seisis siin tema ees. Oli aeg asuda ülekuulamise juurde. Ainus mure oli, et kuidas seda ilma füüsilise kehata täpselt teha.

Surnuna elamise kunst ei olnud talle veel päris selge.

Hetke seisis Melchior nõutult serveritornide ees, võttis siis südame rindu ja astus otse mälupekkadesse.

Siin ei ole midagi keerulist, ütles ta endale. Intelligentsed olevused leiavad ikka ühise keele. Kasutame suhtluseks binaarkeelt: jah või ei. Elektrilaeng on või ei ole. Mina küsin ja tema vastab. Ole mees ja esita lihtsalt õiged küsimused.

Päriselt see siiski nii lihtsalt ei läinud. Melchior püüdis pääseda kõvakettale, kuid masina tehisintellekt tabas ära võõra sissetungi ja, andis häiret ja asus andmeid kaitsma. Melchior püüdis küll nii, küll naa teha masinale selgeks, et ta on seesama mees, kes tavaliseltki, kuid ta ei olnud oma praeguses olekus võimeline vastama biomeetrilisele tuvastusele, mistõttu jäi teave krüpteerituks ning mingi binaarkeel ei aidanud. Melchior andis alla. Turvamasina tehisintellektist ta niisama lihtsalt juba jagu ei saanud, ravimisegaja polnud mingi häkker.

Pahasena naases Melchior elustamisruumi.

Jälle see neetud ere kliiniline valgus. See peegeldus kroomitud masinatelt ja võimendus nende säravatel pindadel. Nüüd püüdis Melchior ühenduda elustamismasina ajuga. Apteeker pusis järjekindlalt terve tunni. Talle tundus, et hakkab lõpuks midagi taipama, kuid see neetud ere valgus ajas pideva mõtetesse kiiritamisega need jälle sassi. Melchiori pahameel aina kasvas ja kasvas, kuni ta lõpuks lambi juurde läks ja selle suure vihaga läbi kõrvetas. Lambist lendas suures kaares kahele poole sädemepilv ning tuli kustus. Elustamismasin pistis undama - ta polnud ette nähtud tööks pimedas. Korraks tekkis laibarüvetamises paus. Siis süttisid masina avariilambid ja töö inimvare kallal jätkus. Melchioril oli juba ükskõik. Hakkigu kui tahavad, temal selle raiega enam niikuinii midagi teha ei olnud. Ta jäi korraks vaatama elustamismasina ponnistusi. Ühest otsast pumpas usin aparaat kehasse muudkui verd juurde, teisest otsast aga lõikus ja lasi seda iga uue operatsiooniga välja. Äravoolutoru kahheloõrandal oli juba ammu kümnete kehasse siirdatud, sealt taas välja lõigatud ja minema visatud elundite ja soolikate all ummistunud ning kogu põrand lainetas Melchiori surnukehast liitrite viisi voolavast verest. Elustamismasina haarmed, skalpellid ja muud manipulaatorid läikisid üha vähem kroomit ja aina enam verest ja inimrasvast. Melchior pöördus vaatepildist ära. See oli lihtsalt ogar mis siin toimus. Kes küll oli sellise

Barbar?

hirmsa mõrvaviisi valinud? Ja miks?

Avariilambid olid õnneks mahedad ja ei käinud nii hullusti närvi-dele. Melchior keskendus taas masinate keele õppimisele. Aeg läks. Vahepeal lirtsatas miski robotdoktori küüniste all ja soe veri pritsis Melchiorist läbi usinale masinale. Farmatseut vaatas viivuks pime-das mööda metallpinda alla jooksvaid niresid, kuid tundeid polnud. See veri oli olnud tema kehas nii lühikest aega, et Melchiori vereks seda nimetada ei saanud. Ta keskendus taas oma ülesandele ja hak-kas viimaks kuskile ka jõudma. Ei tea, kas harjus apteeker juba oma uue olekuga ja oskas kasutada selle pakutavaid võimalusi või oli asi siiski tuimas järjekindluses, kuid Melchior sai masinas toimuvat infovooge jälgides pikapeale binaarkeelest aru. Isegi sedavõrd, et viimaks usaldas ta tehisaaju kallal kätt proovida ja sellele ise käske saatma hakata. Meditsiinikompleksil oli kehvem turvamüür, robot-doktor oli ju ausalt öelda päris loll. Apteeker peaaegu ei uskunudki oma õnne, kui tehismõistus talle vastas.

„Surma põhjused,“ nõudis Melchior masinalt.

„Organismi ülekurnamine. Liiga palju elundivahetusi,“ vastas meditsiinikompleks, ise samal ajal veristamist jätkates. „Keha ei ole enam võimeline neid omaks võtma.“

Melchior jahmus. Ta ei mäletanud, et oleks käskinud endal elundeid vahetada.

„Millal?“ nõudis ta.

„Viimase kolme tunni jooksul.“

„Kuidas?“ pomises Melchior endamisi. „Kes andis käsu?“ nõudis ta. „Ravimisplaani on viseerinud apteeker Melchior Wakenstede,“ vas-tas masin.

„Mina? Võimatu! See olnuks enesetapp!“ Melchior oli vapustatud. Ta vaatas kuidas järjekordne ligane elundikängar verisele põrandale lartsatas ja küsis siis endalt vaikselt. „Kas ma tegin enesetapu?“

„Kuva ravimisplaani,“ nõudis ta.

Masin kuvas plaani suurele seinakraanile ja seal hakkas jooksmata tegevuste logi. Melchior lugus ja ta muutus üha mornimaks. Enese-tapp langes ära.

Ta oli tõepoolest enda ravimiplaani kinnitanud, oli soovinud endalt viimaks eemaldada seda nende suguvõsa aastasadu saatnud needust. Ta oli leidnud sellele ravimi ja püüdis end ravida. Kuid see polnud enesetapp. See oli mõrv. Melchior pöördus akna poole ja vaatas välja. Tallinna kilomeetrikõrgused taruelamud särasid tuledes. Nen-de vahel siiberdasid jaaniussidena kümnetel tasanditel lugematud lennumasinad varahommikuse päikese esimestes õrnades kiirtes. Hiigellinn ei maganud kunagi. Melchiorile oli alati meeldinud see rahulik igavesti voolav tuledemeri siin Lasnamäe auväärse aja-looga meditsiinikeskuse apteegikorruse ümber. Tema uitav pilk jäi peatuma börsihoonel. Ta oli mõrvatud - selles ei olnud enam mingit kahtlust. Ja ta teadis nüüd ka, kes olid kuritöö taga. Täideviija oli robotdoktor, kuid tellijad olid teised.

Ühiskonnateadlased olid oma rikkuseteooriaga puusse pannud, seda teadis iga lapski. Poolsada aastat tagasi arvati, et aastatuhande lõpus on kõik inimesed rikkad, sest noori on vähe ja vanad parandavad oma varanduse kõik neile. Vähem inimesi, rohkem rikkust. Ei läinud täppi. Inimesi oli vähem, kuid nad olid vaesemad kui kunagi varem. Rahvusvahelised suurfirmad olid teinud kõik puupaljaks veel enne, kui nood jõudsid üldse midagi parandama hakata. Kelle käes olid suurfirmad ei teadnud keegi, sest firmade omavahelised alluvussuhted olid nii läbi põimunud, et kahtlustati, et firmad kuuluvad lõpuks mingitele firmadele, kes ise ka kuuluvad mingitele firmadele millele nad kuuluvad ja kus tegevdirektoriteks on tehisintellektid ning raha pole viimaks kellegi muu kui raha enese käes.

Ja Melchior arvas, et tema mõrvariks oligi rahvusvaheline raha. Majanduse tõusude ja mõnede mõnede uussotsioloogide arvates tehisintellektide poolt osavalt esile kutsutud kriiside läbi, oli Melchior, nagu paljud teised väikeettevõtjad, sattunud suurtesse rahalistesse raskustesse ja suures rahahädas lasknud oma masinatesse lisada suurte ravitehnoloogia firmade uute raviviiside katsetuste tarkvara ning tehnoloogiat. Melchior viskas pilgu oma räsitud kehale. Sellele pandi just uut sisikonda ja siirdati uut, bioonilist kätt. Apteeker nõudis robotdoktorilt aru, kelle tehnoloogiat see parasjagu katsetab.

Saanud vastuse, lasi ta elustamismasinal võtta lahti selle tehnoloogia juurde käiva juriidilise dokumentatsiooni.

Tekst, mis talle vastu vaatas, oli massiivne, lämmatav oma kuivuses ja tundus lõputu. Vaid surnud, tuim visadus aitas Melchioril seekord kogu teksti näpp näpu haaval lahti harutada ja läbi lugeda. Jah, täpselt. Seal see oligi. Ta kontrollis üle veel masinas oleva kümme-konna rege-nereerimis- ja elustamistehnoloogia dokumentatsiooni. Rohkem pol-nud mõtet. Igal pool sama. Muude arvukate linnukeste seas oli pandud vaikimisi linnuke ka selle kasti juurde, kus Tallinna Ravimimüügi ja Erakorralise Meditsiini ettevõtte OÜ „Wakenstede, poeg ja pojapojad“ nõustus, et lubab ravitehnoloogia ettevõttel katsetada oma patsientide peal, lisaks doktor Wakenstede poolt määratule, vajadusel ka alternatiivseid raviviise. Alles nüüd luges ta täpsemalt edasi ja nägi et vajaduse määrarajaks pandud seesama ravitehnoloogia firma tarkvara. Melchior enam ei mäletanud, kas ta tookord ei näinud või ei tulnud selle pealegi, et meditsiinfirmade meelest oli vajadus katsetada nende alternatiivseid meetodeid loomulikult alati olemas. Ka siis, kui eelmine ravi õnnestus. Tavaliselt, kui Melchior mõne patsiendiga töötas, lülitas ta meditsi-inikompleksi peale edukat ravi alati kohe ootele ja masin ei saanud oma linnuke siisesisvalt täitma hakata. Nüüd aga, kui Melchior ühel unetul, järjekordse ataki ööl püüdis ennast viimaks ravida, siis, kuna polnud kedagi, kes masina õigel hetkel peataks - vastavalt linnukelele õiges kastis - katsetati peale ametliku ravimiplaani läbiviimist ka kõiki neid ravitehnoloogiafirmade lahendusi, mida ta oli oma robotdoktorisse sis-estada lubanud. Kõiki järgemööda. Kroomitud masin muudkui lõikas, asendas, sobitas, kiiritas, regenereeris, küberneeris. Andmed tulemuste kohta jooksid turvatud kanaleid mööda korporatsioonide serveritesse, et neid seal talletada ja kasutada uute ja paremate ravimisviiside loom-iseks. Ta oli lihtsalt surnuks elustatud. Melchior tõstis pilgu ekraanilt ja vaatas hakklihaks muudetud massi elustamismasina skalpellide all. Loodetavasti inimkonna, mitte vaid raha hüvanguks.

Ootamatult saabus operatsioonisaali vaikus. Masinad olid oma tööga vi-imaks lõpuni jõudnud. Melchior vaatas punase hanguva plögaga kaetud ruumi. Ta oli lootnud, et uurimise lõpuks saab ta kellelegi oma surma eest kätte maksta. Võtta vastutusele, anda poegadele vihjeid. Kõik tüh-ja. Ei tundunud, et ta saaks mõrvareid karistada või üles anda. Pigem oli karta, et tema pojad, kes äri edasi viivad, võivad ka ise astuda sama reha otsa. Tõenäoliselt ei hukku nad ise, kuid oli suur tõenäosus, et Melchi-ori kombel võib surra mõni klient. Midagi pidid selle vastu ette võtma. Seda asja ei saanud nii jätta. Melchior suundus meditsiinikompleksi juurde ja pühkis suure vihaga selle mälu puhtaks. Säh teile! Vähemalt midagi sai tehtud.

Alles siis sai ta aru mida oli teinud. Koos ravitehnoloogiafirmade tarkvaraga oli ta saatnud olematusse ka kõik masinate tööks vajaliku teabe. Uued programmid maksavad aga rõõgatut hinda. Ta oli oma po-jad ise pankrotti mõistnud. Veidi aega põrnitses Melchior liikumatuks hangunud masinaid. Nurjunud pärandus, mõtles ta. Ma arvasin alati, et mul on poegadele midagi ka peale võlgade parandada. Ja nüüd on see ainus asi, mis neile isast mälestuseks jääb. Lisaks verisele korjusele.

Ta tundis, et oleks aeg lahkuda. Kõik, mis teda seni siin veel kinni oli hoidnud, oli lõpetatud. Mingi kauge sõnadeta kutse püüdis teda enda juurde meelitada, kuid Melchior tegi end kurdiks. Ma ei saa minna, ma pean enne leidma mingi lahenduse. Ta sisenes masinasse ja vaatas selle mälu uuesti üle. Ta oli teinud põhjaliku töö. Masinasse polnud jäänud mingit tarkust. Kogu tarkus, mis siin ruumis oli, oli vaid Melchiori enda kogemus. Vana farmatseut mõõtis pika pilguga masina aju, tõmbas en-nast kokku ja pakkis end siis masina ajusse. Kui muud ei jäänud üle, siis peab ta edaspidi hakkama ise seda jurakat juhtima. Kes veel peale tema oskaks neid juhtida? Ta oli kogu elu nendega tegelenud. Tundis neid läbi ja lõhki. Polnud haigusi, mida ta sellise vägeva nõeltest, skalpel-lidest ja muust kolast kehaga ei suudaks ravida. Ja temasse juba suur-firmad oma uuendusi ja lisasid ei lae. Melchior mühatas. Ta tundis end ootamatult hästi.

Aastal 2011

Tartu

Maomehe surm

Jaagup Mahkra

„John Patterson?“ kõlas hõige ratsasalga seast. Hüüdja – nähtavasti ninamees – seisis hetke jalustes püsti, kuid kohest vastust saamata ronis sadulast maha ning võttis nahksest paunast püssi. Osad ratsanikud järgisid pealiku eeskujul. Pattersoniks hüütu oli üks, kui mitte arvestada hobust ja tule kohal küpsevat lõgismadu. Lõke oli tehtud püstloodse kalju varju, mis seisis üksildasena keset Edela-Arizona kõrbe, otsekui loodud pakkuma kaitset lõõskava keskpäevase päikese eest. Seal istuv mees kergitas ninani tõmmatud kaabu serva, paljastades ühe terve silma ja ühe tühja silmakoopasse sobitatud klaaskuuli. „Mis temast?“ vastas ta küsijale.

„Anna andeks, John,“ jätkas ninamees, kõlades nõnda, nagu mõtleks ta seda tõsiselt, „aga praegu on rasked ajad. Minu nimi on Willie. Willie Baker. Mõtlesin, et oleks aus seda sulle öelda. Ma ei tea, mis sugune sina oled, ja – Jumal tunnistagu mu sõnu – mina pole halb mees, aga meile pakuti palju raha, et sinuga veidi mängida. Ja sellise summa eest oleksin ma ka oma kadunud venna vastu käe tõstnud.“

„Mitmekesi ühe sandi vastu? Ajad on vist tõesti raskeks läinud.“ Lõkke ääres istuva mehe hääl oli kahe, nagu poleks ta seda kaua kasutanud.

„Meile öeldi, et sa olevat ohtlik; üks käbedamaid käsi siinpool Mississippit. Pealegi saab igaüks meist sama summa ning omavahel ei pea me midagi jagama.“ Willie tõmbas keelega üle parkunud huulte; paistis, et kogu mäng polnud talle põrmugi meeltnööda. Patterson sülitas ja sättis end mugavamalt istuma. Nagu muuseas liikus tema pontšohõlm, paljastades võõl rippuva suuremõdulise koldi.

„Mis sa lobised, laseme ta maha!“ lausus keegi eestkõneleja selja tagant. „Just, mis tast sitast nunnutada!“ toetas teda sõber.

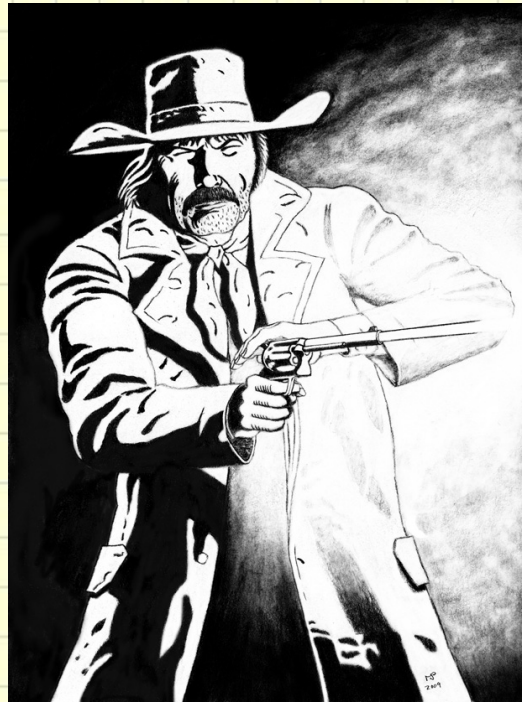
Baker ei pannud oma kärsituid kaaslasi tähele, vaid jätkas: „Kõigil neil meestel on pered kodus ootamas, John. Sind on üks ja meid on viisteist – sa tead, et sa ei pääse minema. Luba meil tegu kiirelt ära teha, et ma võiksin kõik need tublid poisid koju tagasi viia.“

John muigas sellise lapsiku jutu peale kõveralt, ning mehed rääkija selja taga võtsid relvad kindlamini pihku. Ta oli vahepeal end pontšo varjus kohendanud; seadnud end valmis püsti kargama ning viinud parema käe kabuuri juurde, kus ootas revolver. „See on küll pagana lahke pakkumine, aga ma teen teile parema. Pööra ots ringi, vii need tublid poisid kohe koju. Mina pole ka halb mees, aga kui te mulle kallale kipute, ei pruugi keegi teist homset näha. Ja enne kui lähete – kes teid palkas?“

Eestkõneleja ei vastanud, vaid kortsutas kulmu, otsekui üritades oma palkaja nime meenutada. Siis aga, ette hoiatamata, tõstis ta püssi palge ja tulistas.

John oli temast kiirem. Hetk enne lasku oli ta juba kaljunuki taga. Püstoliduelliil, nagu neid Lääne tolmustel tänavatel peeti, oleks ta kohe vastutulud andnud, kuid Willie Bakeril ja mitmel teiselgi paistis olevat haavlipüssid, mis isegi keskpärase laskuri käes teinuks temast kähku sõelapõhja. Haavililaeng ja kolm sellele järgnenud püstolikuuli pörkasid kiviseinalt kahjutult tagasi. Algas ebavõrdne lahing, mis lõppes veelgi ebavõrdsemalt, sest kolmteist surnut ühe mehe käe läbi ei ole kunagi õige.

Kaks keevaverelist noormeest jooksis esimestena Pattersonile järgi. Üht jäi leinama mulatitar sülelapsega, teist hoorad viiekümne miili taguses linnakeses, sest mõnes asjas oli see poiss tõesti tubli olnud. „Tal on ainult üks püstol! Minge kahelt poolt kaljut!“ karjus Baker üle laskude ragina ning kivinuki külge seotud hobuse paanilise hirmumise. Sel ajal, kui mehed end sõneldes kahte rühma jagasid, hüppas Patterson ise välja. Kärgetasid mõned puusalt tehtud lasud ning äsja kokku saadud vasakult poolt minejate rühm vajas juba

kolme mehe jagu täiendust. Järgmisel hetkel oli ühesilmne revolvrikangelane taas kaitsva kalju taga.

„Tal on relv tühi! Rünnake nüüd!“ karjus pealik. Viibates lähimat kaaslast, jooksis ta kaljuäärse lõkke juurde, kus Pattersoni hobune end vabaks sikutada üritas, ja käsutas: „Hoia hobust kinni, Matt! Ma katsun sadulakotti kätte saada.“ Samal ajal kui kaks meest perutava looma ümber askeldasid, liibus ülejäänud pearahaküttide bande kivi-seina varju ning hakkas kaheltki poolt ümber kalju nihkuma.

John oli kattevarju kasutades sellal eemale liikunud. Sealt meetritpaarkümmend edasi, kus viltune kalju maa sisse kadus, vedeles vöökõrgune kivi – piisav, et varjata kükitavat meest. Pealegi oli ta oma vastaseid õigesti hinnanud – tegu oli kaevurite, karjaajajate ja muu taolise rämpsuga, kes tõenäoliselt esimest korda lahingusse satutsid. Relva laadimine võttis Johnil isegi tugevalt väriseva vasaku käega nii lühikese aja, et hetkeks, mil ründajad kummaltki poolt kaljut nähtavale ilmusid, oli tema kolt laskevalmis. Mõlema rühma esimene mees litsus end edasi liikudes tugevalt vastu seina, justkui kallimat emmates, ning püüdis ümber nurga kiigata, märkamata otse vaateväljas oleva rahnu varjus passivat Johni, kel targu kaabu peast võetud oli.

Meeste näod olid higised ja sõrmed triklitel värisesid. Viie kaaslaste nii kiire hukk oli pannud nad juba kaasatulemist kahetsema. Nii mõnigi sõimas ennast mõttes, et oli Bakeriga kaasa läinud. Hea meelega oleksid nad hobused kodu poole keeranud, kui poleks kartnud kuuli selga saada. Nüüd ei jäänud enam muud üle, kui viia tegu lõpuni ja olla iga hinna eest vastasest kiirem.

Esimesena märkas liikumist vastupäeva tiiru teinud mõrtsukas ning andis kiirelt tuld... täites teiselt poolt tulnud kaaslaste sisikonna tinahaavlittega. Sellele kõlas vastuseks Johni relva surmakülvav kanonaa, ja veel neli meest ootasid oma korda kõrgeima kohtumõistmise järjekorras. Kuid järgnenud valjud klõksud reetsid nii revolvrikangelase asukoha, kui selle, et tema relv oli taas tühi. „Edasi!“ pääses ühe ründaja kõrist vaka all hoitud vaprusemõire ning järgi jäänud neli meest sööstisid jooksu pealt tulistades oma üksiku vastase varjupaiga poole.

Samal ajal püüdsid Will Baker ja Matt lahingukärast ja püssirohu-haisust hulluks aetud looma käest sadulakotti kätte saada. Õnnetu Matthew, keda jäid leinama temast kümme aastat vanem, ent endiselt ilus naine ja kolm poega, oli just haaramas täku ohjadest, kui kõrge turjaga loom tagajalgadele tõusis ning mehe koljusse kabja-

ga augu lõi. Purskav veri niisutas hobuse jalgu ning ainult tropina pealusse tunginud kauboikaabu takistas Matthew' ajusid mõnda maapinna prakku valgumast. Selle hetke kasutas Baker osavasti ära, pistes käe sadulataskusse ning haarates sealt õnnkombel otsitava eseme, milleks paistis olevat mingi puupulk. Jättes maha üksteise järel langevad kaaslased, ruttas ta nüüd omaenda hobuse juurde, hüppas jooksu pealt sadulasse ning kihutas tuhatnelja põhja poole. Ratsutama oli ta märksa osavam kui väge juhatama.

John Patterson laadis kolti kiiremini kui kunagi varem, needes sajanat korda oma kasutat vasemat kätt. Ehkki kivinukk varjas enam-vähem tema keha, oli tuule käes lipendavas pontšos juba mitu auku ning vastased jõudsid kohe-kohe temani. Trumlit ei jõudnuks ta lõpuni täita, seega pidi iga lask tabama. Üks pauk – langes vaenlastest vanim, hallineva habemega kauboi, kes oli juba oma kaheraudse palge tõstnud. Teine pauk – leekivpunaste juuste ja tedretähnilise näoga kleenuke mees, sombreero selja taga rippumas, kisendas veritsevat kõhtu kinni hoides maas. Kolmas pauk – lapitud vammuses mehhiklane vajus koos oma kahe six-shooteriga hääletult kummuli. Neljandat kuuli polnud aga veel rauas ning hetk hiljem vaatas Patterson tött vanaaegse jahipüssi haigutava toruga, mille hoidja tundus nii kaugel ja kõrbe virvendavas õhus nii ebaoluline. Järsku kostus kummagi mehe kõrvu plugin, mis tuli vaenuvää põgeneva juhi hobuse kapjade alt. Kolmeks sekundiks hajus püssi palges hoidva kauboi tähelepanu, kuid sellest Pattersonile piisas – harjunud liigutusega libistas ta üksiku kuuli oma revolvi trumlisse, mis end selle järel nagu nõiaväl õigesse asendisse keeras, ning tulistas ühe korra. Nii lühikese maa tagant polnud rohkemat vaja.

John pühkis oma pruunide pükste põlvedelt tolmu, asetas relva tagasi vööle ning istus korra sellelesamale kivile, mis tema elu nii tõhusalt kaitsnud oli. Peale lahingukära katkemist tundus kõrb hämmastavalt vaikne. Bakeri hobuse kabjatümin sumbus peagi, jättes kõnnumaa ürgset rahu rikkuma vaid surijate hääliitsused. Hetke pärast tüdis Patterson halinast ja oietest, mida tõi kuuldavale teisel pool kivi siplev jubeda kõhuhaavaga punapäine mees. Ta tõusis püsti ning jagas surijale maast võetud püssi kabaga halastust, mida too õigupoolest ei väärinud, ent mis oli ometi enesestmõistetav igale relvakandjale, kes näinud verevalamist ja vigastusi, mida tekitab suurekalibriline ratsaväepüstol. Viies oma sünge kohuse lõpule ja vaigistades ka teised maaslamajaid, läks Patterson, halb eelaimdus hinges, oma hobust üle vaatama. Ratsu oli küll elus ja terve, ning hästitreenitud loomana rahunes peremehe juuresolekul maha, kuid sadulataskust oli kadunud kulunud puutükk, mida rändur nii kaua valvanud oli.

* * *

Ocaha hõim oli näinud paremaid päevi. Kunagine väikesearvuline, ent kardetud rahvas oli kahanenud üheainsa viletsa külani ning hohkami indiaanlased, kes naabruses elasid, meenutasid ocahasid ja nende tegusid nüüd vaid harva. Vana pealik Mongwau teadis kõike seda ülihästi; oma rahva kaotatud vägevust meenutasid talle nii tollist viimastest, hävitavast sõjast pärinevad armid, mis halva ilmaga valu tegid, kui tema peaehte kaksteist traditsioonilist kondorisulge, mis olid räsitud ja pleekinud kui kõrbepäikeses roiskuval linnukorjusel.

Üks traditsioon, mille täitmist Mongwau oma inimestelt veel nõudis, oli tema istekoha austamine lõkkest põhja suunas. Kuid sel päeval ei läinud asjad vanamehe tahtmist mööda. Kui pealik lähima hüti tagant end kergendamast naases, istus ta hajameelselt maha, adudes alles hetk hiljem, et see polnud tema plats ja et talle kuuluval kohal oli keegi rätsepistes võõras.

„Kas vana Mongwau on unustanud iidse pealikuuhkuse? Kas ocaha sõdalased lubavad võõral nõnda oma laagrilõkke äärde kõndida?“ küsis tundmatu hiiglasliku indiaanlane valjusti. Kaks teist tule ääres istujat, nooremapoold mehed mõlemad, võpatasid, ning nende kättes ringlevast pudelist vulksas välja natuke pruunikat vedelikku.

Ühte neist ajas selline raiskamine omaette vanduma, sellal kui teine arusaamatul ning hägusel pilgul uustulnukat jõllitas.

„Vaata hästi, Mongwau. Su vanad silmad pole veel nii tuhmid. Ära ütle, et sa selles näos minu isa oma ära ei tunne.“

Mongwau vaatas pikalt, kuid lõpuks ilmus tema näkku äratundmine. „Sina, Tohopka. Kuidas...“

Tohopka peatas ta käeviipega. „See pole enam minu nimi. Tulin teie juurde tagasi sellena, kelleks sündisin. Mine nüüd ja kutsu kõik küla mehed kokku. Ütle neile, et ocahadel on jälle maomees.“

Selleks ajaks, kui punane päike silmapiiri kohale laskunud oli, kogunesidki mehed lõkke äärde. Mongwau oli oma koha tagasi saanud; võõras seisis nüüd lääne pool püsti. Mitmed eakamad tunnistasid, et nende ees seisis tõesti eelmise maomehe Nukpana poeg Tohopka, kelle valged pärast aastakümne tagust hävitavat lahingut ära viisid. Juba lapsena oli Tohopkal olnud ees seesama kuri lõust ning kättes kohutav ramm. Praegu näis kogu tema keha koosnevat võimsatest, ent nõtketest lihastest ning ta tohtu vari paistis segi tuleleeki hämaramaks tegevat. Maomees oli oma suguvendade silmis hiiglaslikku kasvu, pikemgi kui ükski eurooplane, keda nad eales näinud olid. Ja tema näo iga ilme oli ühtaegu õel ja kaval, mis sobis kokku ocahade sõjašamaani sünge ametiga. Vanust oli uustulnukal kahe ja kolme aastakümne vahel, tähendades oma jõu ja oskuste tipus sõdalast.

Kohalviibijad vaikusid kui nende naasnud hõimlane kõneles kümnest aastast, mil teda oma rahva seas polnud. Jutustamise ajal liikus Maomehe pilk näolt näole ning igauks, kes šamaani silmadesse vaatas, leidis olevat raske kõnelejas kahelda või öelduga mitte nõustuda.

„...ja nii lahkusingi ma linnast, mida võõrad Tucsoniks kutsuvad, ning sain lõpuks pärast pikka äraolekut tagasi oma isade maadele rännata. Elude eest, mille ma võtsin, otsivad mind taga paljud valged, lubades minu pea eest kulda maksta, kuid Maomeest ei saa nad iialgi kätte.“

„Sinu teod on su isa väärilised,“ ütles Mongwau, kui kõneleja lõpetas. „On hea, et meie seas kõnnib taas keegi, kes võib vaimude ilmas ocahade eest kosta. Meil oli vahepeal šamaan, ehkki ta polnud maomees. Vana Pakwa, keda sa ehk mäletad, võttis küla palvel selle taaga kanda, kuid temas polnud niisugust äramärgitud verd nagu sinu sees voolab. Ta oli nõrk ja pealegi läks ta ühel päeval kõrbesse nõiakaktusi korjama ega tulnud enam tagasi. Sellest ajast on ocahade hinged kõndinud lageda taeva all ning mustakuulised raisakullid haistavad meie kimbatust ja käivad ümbruskonnas luusimas, lootuses meestelt aru röövida.“

Üks nooremaid sõdalasi, kes parasjagu Maomehe kõrval istus, pakkus šamaanile viskipudelit, nagu see lõkke ääres omade vahel kombeks oli. Vastuseks sai ta niisuguse rusikahoobi, mis teda kindlamalt oimetuks lõi kui kangeimigi vägijook. „Või valgete tuliveest koguvad ocaha uljad kütid rammu? Veri oli see, mida me kunagi jõime!“ Maomees lükkas mahakukkunud pudeli jalaga eemale ning vaatas metsikul pilgul oma rahva seas ringi. „Ma ei ole šamaan ainult sünni poolest! Olen sooritanud kõik nõutud vereriitused: surmanud vaenlasi ja lõiganud nende ihust välja tuksuva elujõu. Ning nüüd pean ka kuulma, kuidas minu rahvas laseb võõramaa preestritel oma valdustes ringi kõndida ja joob nende segatud mürki? See alandus lõpeb siinsamas! Veel täna öösel õgite teiegi valgete koerte südameid. Ocahad lähevad taas sõtta ning maomees juhatab neile teed, just nagu meie isade aegadel!“

„Sõda?“ kõlas küsimus rahva seast. „Kellel enam meie vastu vimma oleks?“

„Vana vaenlane kõnnib neil maadel. Valge pealik, kes meie hõimu kord teotas. Maomees kutsub ocahasid kättemaksu radasid tallama!“

Selle peale tõusis Mongwau vaevaliselt püsti ning ütles kurval toonil: „Halva aja valis Maomees, et oma rahva juurde tagasi tulla, olgugi tema kavatsused õiglased. Ocahad pole enam need vägilased, keda ta oma lapsepõlvest mäletab.“

„Kas hoidub külavanem järgnemast maomehele, kui tol sõjatee jalge all on?“ küsis šamaan, kulm kortsus.

„Tema on noor ja tugev, jaa,“ ütles vahele suguharu eakaim mees, osutades sõrmega Maomehe suunas. „Üle pika aja on meil jälle niisugune manaja, nagu peab. Kuid mida me temaga teeme?“ Vana-meies lautas käsi. „Ainult lollpea võitleb edasi, kui ta kaotanud on. Töö suur valge sõdalane alistab meid juba ühe korra. Ehk saavad ocahad taas kord vägevaks, kuid praegu oleks neimaretkel maomees meile ainult hädaks. Ronigu siug kivi alla tagasi ja oodaku oma tun-di. Mina olen rääkinud.“

Maomees liikus salvava ussi kiirusega, igati oma nime vääriliselt. Välgatas kivist tera, ning hõimul oli uus vanim liige. Šamaan urises, sundides oma silmade raevuse pilguga igaühe taltuma, kes tapatöö peale püsti hüpanud oli: „Ainult argpüks ronib kivi alla. Kui keegi teist on veel araks lõõnud, lahkugu kohe püha tule äärest. Siin on meeste koht, ning mehed teadku: ocahasid ootab veritasu, mis on iga sõdalase esimene kohus. Või keeldute te tõesti täitmast maomehe korraldust, kui vaenlane teie maadel kõnnib?“

Mongwau ohkas raskelt, aga vastas siis väarikalt: „Me teeme, nagu tava nõuab. Kas kuulsite, teie kõik? Läheme sinna, kuhu maomees meid juhib, ja võidame tagasi oma au. Aga siiski loodan ma,“ lisas ta vaiksemalt, „et sa meid ette valmistamata hukatusse ei saada, sest sõjakirvest pole keegi meist ammu peos hoidnud.“

Olles noa puhtaks pühkinud ja tagasi võõle riputanud, ütles šamaan: „Tulen kohe tagasi,“ ning kõndis pimedusse.

Maomehe lahkudes puhkes lõkke ümber vaidlus. Mõned vanemad ocahad polnud nähtavasti rahul Mongwau otsusega, ning sõnele-sid nüüd pealiskuga, osutades aeg-ajalt tumedas loigus lebava kogu poole. Nooremad mehed ei saanud toimuvast päriselt aru, aga mõte uljast kättemaksuretkest kõditas nende uhkust. Ja need, kes olid ta-petud raugale kõige lähemal, tõmbusid laibast eemale, kuna teda polnud isegi elusast peast armastatud ning istusid nüüd vagusi, püüdes oma kehadel verepitsmeid maha pühkida.

Lühikese aja pärast tuli šamaan tagasi, tassides õlal suurt kotti. Vae-valt oli ta lõkketule sõõri jõudnud astuda, kui kuus sealsamas istunud meest nuge tõmmates püsti kargasid ja hiiglasel kallale sööstsid. Võitlus kestis vaid mõne hetke – esimese ründaja tõmbas Maomees oma kotti viibutades jalust, teisel ja kolmandal lõi jalahoobiga noad käest, neljanda võttis välgikiirelt tolle selja taha liikudes haardesse, viiendatki kostitas abituks tegeva jalahoobiga ning kuuenda paiskas tema enda kaaslast relvana kasutades süte sisse, kust too röökides kohe välja hüppas. Kui Maomees võõlt nüüd enda tera võttis, taga-nesid nii ründajad, kellest ükski tõsisemalt viga polnud saanud, kui ka mitmed teised. Ent nõid polnud vihane, vaid lõbustatud.

„Hea, aga mitte piisavalt hea,“ kiitis ta neid, kes teda tappa olid üri-tanud. „Tahtnuks ma teid surmata, poleks te püstigi jõudnud. Töö valge pealik oleks minu asemel just nõnda talitanud. Aga ärge nüüd liiga kaugemale minge.“

Maomees maast kotti ning tõi selle uuesti tule äärde. Ta sõlmis lahti suud hoidva nõõri, lastes välja pahvaka kummalist haisu. „Nii nagu muiste, annavad tapatalgud ja vaenlaste surmad ka nüüd meile jõudu,“ lausus ta salapäraselt, tõstes välja mingi väikese vormitu es-eme. „Mitu aastat käisin ma ringi, hukates sõdureid, kes hävitasid ocahade vägevuse. Kõik peale ühe olen ma kätte saanud.“ Šamaan heitis kotist võetud eseme Mongwau sülle, kes seda korra imest-ades vaatas, ning mõistis siis. See oli soolatud inimsüda.

Veel kord liikusid Maomehe roomajasilmad näolt näole ning iga ocaha hinges tekkis tundmus, et nende ees seisab vana ja usaldus-väärne pealik, kelle sõnades kõneleb vaid tarkus. „Valgete südameid ma teile lubasin; siin nad on. Õigete neid! Võtke tagasi vägi, mida need mehed meilt röövisid. Meenutage, mis tähendab olla kõrbesse leina ja hala toov keeristorm! Homme läheme me sõtta!“ Nende sõnadega heitis Maomees kotti sinna, kus ocaha mehed kõige tihe-damas summas istusid. Ise läks ta juba maailma koidikust alates šamaanidele kuuluvale kohale tuleaseme läänepoolisel küljel, lükkas seal vedeleva surnud vanamehe jalaga eemale, ning vajus suletud silmadega rätsepistesse.

Ocahad olid nõutud, vaadates kordamööda mediteerivat hiiglast ja riidest kotti, millest olid välja pudenenu mõned hallikad tombud. Kuid Mongwau ei kõhelnud pikalt – ta oli kaua janunenud inimliha jõuduandva maitse järele. Nii lõi tema esimesena oma vanad, ent tugevad hambad südamesse, mis istus kord ühe sõduri rinnus, kelle nimi oli olnud Thomas ja kellest vanemad olid lootnud puusepa kasvatada. Pealikkuna nähes ärkas tema rahva seas sama nälgi, ja endi-saegseid pidusööminguid mäletavad täiskasvanud mehed haarasid kotist neile määratud jälgid road, kuna šamaani kingitus oli püha. Siis liitusid orgiaga noored, sest keegi ei tahtnud teistest maha jääda, ja lõpuks lõi iga ocaha veres välja kiskjaloomus, mis oli nende töu pärisosa ning järelejäänud südameste pärast puhkes metsik kähmlus. Kõike seda jälgis Maomees mitme maailma kauguselt läbi kinniste laugude, ning naeratas heameelest.

Päev pärast suurt tulevahetust jõudis John Patterson aeglaselt rat-sutades Arlingtoni linnakesse. Ta polnud siin viibinud peaaegu kümme aastat, kuid linn oli ikka samasugune. Mitte, et nad Lääne suurtel kõrbealadel üksteisest üldse palju erinenud oleksid. Luitu-nud ja peaaegu loetamatuks kulunud viltune silt „Arlington“ juhatas kirdest tulija peatänavana toimivat maanteed ääristava majaderivi vahele. Majad olid ehitatud avaralt, kuid kokkuhoidlikult, sest põhjapoolsetest mägedest tulev kollase männi puit oli kallis ning saviplönnide valmistamiseks kulus hinnalist vett. Hoonetest suuri-mad asusid lähestikku ning väitsid end olevat „Harvey’ Pood“ ning „Võõrastemaja“. Neist esimese poole John oma sammud seadiski.

Harvey oli uhkete valgete vuntsidega viiekümneandates mees. Oma vanuse kohta oli ta vaieldamatult kõbus ja tugev ning ei tema enda ega ta poe välimuse pärast ei pidanud linn häbi tundma. Uksest sisse astunud uustulnuk oli teistest mastist: tolle rõivad olid nii määrdu-nud ja kulunud, nagu oleks ta nädalaid kõrbes hulkunud või ei peaks lihtsalt puhtusest lugu. Lisada sellele kabuurist välja paistev laikiv ja selgelt hooldatud revolvrüüri. Üheksal juhul kümnest võinuks mehe ameti ära arvata. Elu polnud ränduriga kergelt ümber käinud, mida tõestas nii Issanda antu asemel istuv klaassilm kui vasak käsi, mis üleõlakotti maha tõstes silmnähtavalt värises. Mitte väga usal-dusväärne välimus, leidis Harvey.

„Päevast, peremees,“ ütles Patterson, „tahaks veidi rännu-moona täiendada.“

Vähemalt ei vilanud ta silmad – ei, silm – varga kombel ringi, mõõ-nis poodnik endamisi. Rääkis otsekoheselt ja keerutamata. Asi seegi. „Ikka saab. Mida härral tarvis?“

„Uut jakki või pontšot oleks vaja,“ muigas John, pistes sõrmed läbi kuuliakude oma riietes.

„Vahi, vahi...“ ei saanud Harvey sõna suust, jälgides samas Patter-soni teist kätt, mis kolti silistas. Kuid see oli raske raua kandjatel sisseharjunud liigutus, mis ei väljendanud kuidagi agressiivseid ka-vatsusi.

„... ja head veelähkrit tahaks ka,“ lõpetas John soovide esitamise.

Poepidaja läks korra tagaruumi, kust kostus kapiukse avamise kri-

uksuvat häält, ning tuli sealt siis tagasi halli poolmantliga. „Midagi muud mul praegu pole. Meil on muidu linnas rätsep, kes kohalikele kõik riided ise valmis õmbleb ja võõraid siin väga ei liigu. Vähe-malt mitte nii auklikke,“ püüdis ta nalja visates iseenda meelerahu taastada.

John proovis mantlit selga ning jättiski selle õlgadele. Siis tõstis ta poodniku pakutud veepudeli vastu aknast tulevat valgust ning leidnud selle terve olevat, torkas kotti.

„Kas miskit veel? Laskemoona? Neljakümne neljaseid mul kahjuks pole, aga mul on üks .45 karp varuks. Teie Walker, kui ma õigesti näen, peaks neid ka tulistama.“

„Ei. Minu oma hakkab suurematest kõhima nagu tiisikus oleks kal-lal. Millelegi ei saa pihta. Aga pole lugu – need, kes ettevaatamatus-est minu pontšo sisse augud tegid, jätsid mulle hulga neljakümne neljaseid kompensatsiooniks.“ Patterson muigas ja näitas oma ül-eõlakoti põhja, kus kõlises mitu peotäit kuule.

„Hea, et selliseid aumehi on,“ naljatas Harvey kundega kaasa, olles nüüd enam-vähem kindel, et tol kurje plaane pole. „Tegelikult,“ lisas ta, „osteti paari päeva eest mu pood laskemoonast peaaegu tühjaks, täpselt nii. Palju mehi – mõned siitkandi karjaajajad, mõned täitsa võõrad. Tulid läbi ja võtsid kõike, mis pauku teeb. Siis sõitsid kirde poole ei tea mis sõda pidama.“

Patterson jäi hetkeks mõtlema, kuid lausus siis surmtõsise näoga: „Mind läksid need röövlinäod otsima. Tagasi nad ei tule.“ Ta hakkas jälle hajameelselt kolti näppima.

Harvey oli hetkeks segaduses, oskamata midagi arvata. Kas tema kliendi eesmärgiks oli ähvardus, hooplemine või nautis too lihtsalt teistes kimbatuses tekitamist?

„Vahi... vahi aga. Kogu see bande tuli siis teie kallale, härra, ja teie panite nad siruli? See küll õige asi pole ja midagi sihukest pole siink-andis ammu juhtunud. Kas mõni ikka ära ka pääses?“

„Üks sai minema jah. Ehkki ma ei usu, et ta kaugele jõuab – see, kes nad mind tapma palkas, ei armasta eriti oma võlgu välja maksta. Vähemalt mitte rahas,“ lisas Patterson irvitades ja otsis samal ajal oma tõmbleva vasaku käega dollareid. „Aga mina tasun ausalt. Tagasi pole vaja.“

Pakutud raha nähes langes poodnikul, kes viimase hetkeni röövimist kartis, kivi südamele. „Aitäh, härra! Panen täna vist poe varem kinni ja luban endale ühe väikese viski. Robertil on praegu pagana head kraami. Käige ka läbi, kui teid niisugune asi huvitab.“

Rändaja pakkis mõtlikult oma asjad kokku. „Äkki tulengi. Kuule, Harvey – kuidas väike Timmy elab? Pole vist enam nii väike. Ma teeks teile mõlemale heameelega ühe viski välja. Siiani pole un-ustanud, mida ta meie jaoks tegi.“

Harvey oli nüüd tõeliselt üllatunud. „Timmy? Kust sina minu poega tead? Oot-oot... John? John Patterson? Kurat, ma vaatasin, et sa pais-tad kuidagi tuttav, isegi selle klaasi tagant, mis sul näost välja kas-vab. Aga ei, John. Timmy on juba kuus aastat surnud. Jäi haigeks ja suri maha, täitsa niimoodi.“

Patterson jäi seda kuuldes kurvalt toanurka põrnitsema. Siis tõstis ta pea ja ütles: „Mul on kahju, Harvey. Tõesti kahju.“

„Mis teha. Aga see oli ammu – pole paslik kedagi liiga kaua taga nutta. Kuule, tule minuga koos võõrastemajja. Ma ostan sulle ise mõne viski. Sa näed välja, nagu kuluks see sulle ära. Tegelikult ma tahaks kuulda, mis nende aastatega juhtunud on ja mis sind siia tagasi toob. Ja mis madina sa nonde viieteistkümne mehega maha pidasid. Siin peab olema mingi põnevam lugu toimumas.“

Harvey lubas Pattersonil hobuse lahkelt oma talli panna. Pärast seda sammusid mehed Roberti võõrastemajja, olles sel kellaajal ainsad kunded. Ebamugavalt niheledes ja vaheldumisi ühesilmse laskuri näo ja tema relva poole kõõritades nõustus asutuse peremees Pat-tersoniga tutvuma, sest Harvey reklaamis teda kui vana sõpra. Kuid et kliendid maksid terve pudeli „Honkers“i viski eest ette, nõustus Robert kahtlast ja ilmselgelt ohtlikku külalist natuke kannatama.

Tunni ajaga jõudis Patterson elust mujal Ameerikas nii mõndagi kõnelda. Võõrustaja, kes algul püüdis sellest imelikust tegelasest võimalikult kaugele hoida, hakkas paratamatult jutuajamise vastu huvi tundma, ning liitus varsti isegi: „Et... sain ma õigesti aru, et te olite siin linnas kunagi päris tuntud? Mina ja mu pere tulime oma nelja aasta eest põhja poolt, aga, häbi öelda, teist ei ole me midagi kuulnud. Nime ehk, paar korda...“

„See oli peaaegu kümme aastat tagasi,“ vastas Harvey Pattersoni asemel, „neljakümne üheksandal. Sa tead ju küll, meil oli siis sõda. Lõime siitkandist mehhiklased välja. Või, noh, John ja tema poisid löid – meie siin Arlingtonis ei pannud õieti tähelegi. Meil oli omi muresidki küllalt. Kohalike punanahkadega. Enamik neist olid üsna taltsad, aga mitte kõik.“

Poepidaja kasis oma vuntse hüva joogi sisse ja rääkis edasi: „No igatahes, siis tuli ühel päeval John oma sajakonnaga sealt, mis Me-hhikost järgi jäi. Uhke noor poiss oli tal ajal, pole midagi öelda. Lõi oma laagri linna kõrvale püsti – sinna, kus praegu Juarezelt laut on – ja kuulutas, et sõda on läbi. Et nad on teel Californiasse, aga tahaksid meie juurest natuke teemoona osta. Eks me andsime ka. Samal ajal marssis linna kohalike hohokamide pealik, täies sulehtes. Ei tea, kuidas tema nõnda ruttu kuulis, et sõdurid linnas on. Igatahes viskas ta Johni ette põlvili ja kurtis temale, et neil aladel üks hirmus katk elavat.“

„Ocahad,“ kostus läbi Harvey järjekordse viskilonksu, „nii neid kut-suti. Uskumatult vihased ja sõjakad. Kuradima inimsööjad ka. Neid polnud palju, aga kõik teised hõimud kartsid neid hirmsasti. Valgeid nad tavaliselt ei puutunud, mõne teekäija võtsid aeg-ajalt heaks. Aga mures olime me alati, sest nende küladeni jäi siit ainult päev-kaks maad. Me lootsime, et John võtab mõned mehed kaasa ja läheb hir-mutab neid natuke kuulekamaks. Kui temale aga räägiti, missugused need ocahad on ja mida nad öösiti kuu all teevad, siis hüppas ta püsti ja, vapper poiss nagu ta on, lubas nii Arlingtoni kui hohokamisid noist elajatest vabastada. Ja seda ta tegigi.“

Patterson sai alles nüüd vahele kosta. Tema viskiklaas oli juba neli korda tühjaks saanud, kuid ta hääli oli endiselt kindel: „Kui me Me-hhikos sõdisime, siis me nägime seal igasuguseid asju. Ükskord me marssisime kusagil mägedes, et vaenlasele selja taha pääseda. Meie tee peale jäid mitmed naljakad indiaanlaste hõimud – mõned polnud valget meest peagu et näinudki. Osad suguharud olid päris kahju-tud, teised aga mitte. Ühel ööl laagrit püsti lüües sattusime me mingi punanahkade väesalgaga kõrvuti. Meiega polnud neil õnneks tüli; nad olid ühe omasuguse rahvaga sõjajalal. Aga me kuulsime ja nä-gime pealt, mismoodi nad lahinguks valmistusid ja mida nad tegid vangidega, keda kütid keset ööd laagrisse tõid.“

Veteran raputas pead: „Sõjas tegime meie ja tegid need Mehhiko krantsid igasugu jõledusi. Ma olen endaga rahu sõlminud ja patte ka-hetsenud nii hästi kui oskan, kuid osasid asju ei peaks ristitud mees kunagi kogema. Iga kord, kui ma kuskile paika kauemaks püsima jään, siis hiilib minusse mingisugune rahutus ja ma vaatan suure kuuketta poole ja mulle tulevad meelde need mäed Mehhikos, mille nimegi ei meenu, kuid mille õudused ei saa kellelgi eales meelest minna, kui ta neid vaid korra näinud on.“

Viskipudel tühjenes kummastava kiirusega. Pattersoni kõri paistis olevat täiesti tuim kange joogi võlude suhtes. Kus enamik mehi juba lauluviisi üles võttis, läks tema nägu süngemaks ning juttu pressis ta

välja läbi hammaste: „Kui ma pärast sõja võitmist oma mehi tagasi kodumaale tõin ja tolle hohokami hala kuulma juhtusin, taipasin ma, et ööd on pimedad igal pool ja et kuradid lasevad ringi kus iganes, kui valge mees neid minema ei aja. Otsustasin, et lõon vähemalt Ameerikast selle põrguliste hõimu välja, sest – pane tähele – see on sama hõim, või siis väga sarnane. Hohokamid kirjeldasid neid tookord väga elavalt ja mul polnud kahtlust, et siin on mingi kuratlik seos. Nagu selgus, oli mul õigus.“

„Tal oli õigus,“ hõikas natuke vindine Harvey vahele. „Mu oma poiss, ta oli tol ajal vast kaheksa-aastane, kuid kange ratsutaja juba... tema oli näinud, kus ocahade laagriplatsid asuvad; teadis sinna viivaid salateid läbi kanjonite. Ma olin tol päeval tema üle kuradima uhke, kui ta Johni mehed ja paarsada hohokami sõdalast õigesse kohta juhatas. Kartsin küll, et poisiga miskit juhtub, aga kaks päeva hiljem tuli ta tagasi, istus Johni ees sadulas ja oli ühes tükis ja mitu aastat täiskasvanumaks saanud. Kogu järelejäänud elu jäi ta sellest rääkima,“ ütles vana poodnik pisaraid alla surudes, „kui vapper ja väärt mees John ikka oli. Tead, Timmy lootis kuueteistkümneseks saades sõjaväkke astuda; lootis niimoodi veel kord oma kangelast kohata, aga siis tulid rõuged ja kuu ajaga oli kõik.“ Selle lausega jäi Harvey kurvalt istuma, põrnitsedes läiget oma klaasi põhjas.

Vestlus vaibus nüüd natukeseks; mehed tegid piipu ja kahandasid aeg-ajalt „Honkers“i kuldseid voogusid. Kuidagi jõudis sõna linatänavale, et Roberti juures istub kummaline külaline, ja vanemaid arlingtonlasi pani kõrvu kikitama nimi „Patterson“. Mõne aja pärast leidsid Harvey ja John end meestesumma seast, kes käratsedes küsimusi esitasid, ning viimane pidi oma vahepealseid töid ja rännakuid mitu korda üle jutustama.

„Aga kuule, John,“ kargas Harvey’le järsku pähe, „sa polegi öelnud, mida sa Arlingtonis teed. Vajusid minu juurde sisse, rääkisid oma madinast viieteistkümnemehega, mida ma, Jumala nimel, ka usun, aga miks kõik see? Ega sa kellegi tähtsaga tülili läinud pole? Kui sul varjupaika vaja on, siis igaüks meist oleks nõus sind aitama.“ Seda viimast väidet saatis ümbritsejate heakskiiduümin.

„Olen ühe pearaha jälil,“ vastas Patterson. „Ehkki õigem oleks öelda, et pearaha on minu jälil. Minu praegune saak on... ohtlik. Hullem kui mina. Tal on minu vastu vana vimm ja ta on võib-olla kõige hirmsam tapja, keda ma üldse kohanud olen. Mitte just meeldiv olukord, nagu näete. Ma põgenen tema eest juba paar kuud; otsin sobivat lahingupaika või kohta, kus talle lõksu seada. Avalikult ja lagedal ma talle vastu astuda ei sõanda. Kuid ma kardan, et meie võitlusega ei anna enam kaua viivitada. Kuidagi suutis ta nood mõrtsukad minu teele ette saata. Tema ise tuleb järgmisena.“

„Ära pahanda minu küsimist,“ kostis üks vanataat, „aga kuidas sa ühe silmaga mõtled tema vastu saada, kui ta nii osav mees on, nagu sa väidad. Ja su käsi väriseb, nagu poleks seal üldse konti sees. Kas üks silm ja üks relv on laskuri jaoks piisavad?“ „Jah, jah, mis sinuga üldse juhtunud on?“ päris teine.

„Mis minuga juhtus? Sain noole silma. Paari aasta eest. Selleltsamalt mehelt, kes mind praegu jälitab. Nool võttis pool nägemist ning selle ots jäigi kusagile peakolusse. Vasak käsi ei tööta sest ajast peale korralikult. Tegelikult läheb aina viletsamaks. Aga parem on normis. Olen õppinud temaga osavamaltki ringi käima kui enne. Naljakas, kuidas ma tema võimeid alles nüüd märkama olen hakanud.“

Harvey lõpetas samal ajal järjekordse kiire tutvuse viskipudeliga ning tema silmad reetsid, et mees pole enam kaugeltki kaine. Ta kummardas Pattersoni poole ja lõi veterani haige vasaku õla pihta sõbraliku müksu. Adressaat võpatas valust, kuid ei öelnud midagi. Poepidaja hakkas oma pehmel keelel vadistama: „John, ma usun sinusse. Ma usun, et sa saad sellega hakkama. Sa olid juba omal ajal kõva käsi. Aga... aga kas sa ei tahaks meile väljas demonstreerida? Mõne posti pihta näiteks. Nooremad mehed siin vajaks väikest juhatust, kuidas õigesti püssi lasta.“

Patterson tõmbus pingule. Talle ei meeldinud purjus seltskonnad, kus jutt läks relvadele. Niisugustest sõbralikest vestlustest saidki tihti alguse kõige suuremad verevalamised. Kuid kui oli selge, et teda ja tema laskmisoskust niisama rahule ei jäeta, pöördus ta pukil ringi, jäädes näoga rahva poole. „Ma ei tulista lõbu pärast,“ ütles ta, „sest seda on minu elus liiga palju teha tulnud. Siiski,“ ja Patterson võttis aeglaselt kabuurist kroomitud revolvi ning näitas seda teistele, „on mul on väike eelis, mida teistel pole. See relv. Minu juhiste järgi valmistatud ja täiustatud Colt Walker. Täiesti ainulaadne.“

„Neljakümne seitsmendal aastal,“ jätkas mees uhkelt oma relvast kõnelemist, „oli meie Mehhiko-kampaania juba käimas. Siis koh-tusingi ma Samuel Coltiga, tollesama suure relvameistriga. Ta oli valmistanud minu toonase ülemuse kapten Hamilton Walkeri palvel uue püstoli, mis tema järgi ka Walkeriks ristiti. Kahju ainult, et kapten omanimelisi relvi kaua kanda ei jõudnud. Colt oli õigusega nende üle väga uhke ning kuuldes kapteni surmast lahingus Huamantla linna all sama aasta oktoobris, dikteeris ta minule edasi lubaduse, mille Walker talle andnud oli. Pidin suure meistri peale sõda üles otsima ja põhjalikult rääkima, kuidas tema revolvid toimisid.“

„Toimisid nad loomulikult hästi, kapteni surmaga kaasnevast halvast endest hoolimata. Täitsin oma lubaduse ja otsisin Colti üles. Küllastasin tema töökodasid ja me saime päris headeks sõpradeks. Ta oleks oma uuele relvamudelile minu nime andnud, aga kahjuks oli tal üks „Patersoni“ mudel juba olemas.“ Laskur muigas. „Ega ma kuulsusest hoolinudki. Järgnevatel aastatel küllastasin ma Sam’i paaril korral veel, kuid temal oli pidevalt kiire ja minul ka. Alles kahe aasta eest tasus tema sõprus tõeliselt ära.“

„Siis saingi ma selle õnnetu noole silma ja mõnda aega kartsin, et ma ei hakkagi enam relva hoidma. Kuid hea Sam Colt aitas mind vanade aegade mälestuseks. Minu... eripärasid arvestades töötas ta ühe oma Walkeri ümber. Colt on ju väga tuntud mees ning tal on palju sidemeid, niisiis küsinud ta nõu ka mitmetelt teadusemeestelt. Lõpuks pani ta kokku „parima revolvi, mida meistri käsi suudab“. Raha ta minu käest ei tahtnud, kuid nii palju, kui ma neist asjadest tean, ei tulnud see töö just odav.“ Patterson keerutas relva käes, kuid kellelegi katsuda ei andnud. Revolvrangelase ainuke silm säras elavalt, mis oli ainsaks märgiks, et alkohol temalegi mõjunud oli.

„Mulle meeldib temast kõnelda. Teeb poolikust mehest terve. Nende kahe aastaga on ta tõesti saanud osakeseks minust endast. Mõned mehed ristivad oma püssi nagu last, kuid minule on ta parima kehaosa eest. Sellele nime andmine on tavaliselt naiste ja armukeste rõõm.“ Linnarahvas naeris heakskiitvalt, ja Patterson kõneles edasi: „Näe, pealtnäha paistab ta kui harilik Walker. Tegelikult on tal mitmeid täiustusi. Esiteks on sihik on relva suhtes natuke viltu. See on minu silma pärast. Teiseks keerab trummel end hammasratta abil ise peale igat lasku edasi, ehkki hädas on seda käsitsi siiski kiirem teha.“ Suhteliselt rahumeelne rahvas, kes moodsatest tulirelvadest palju ei teadnud, kuulas ammuli sui. „Kolmandaks on relv veel pikema toruga kui tavaline Walker. Ma olen parema kae väga tugevaks harjutanud ja selle võrra võin ma suuremat raskust lubada. Neljandaks on kusagile relva sisse peidetud elavhõbedasoon. Elavhõbe? See on üks naljakas metall, mis valgub peaaegu nagu vesi. Vildivalmistajad kasutavad seda. Minu revolvi sees on tühimik, kus natuke ainet ringi voolab. Kabuurist haarates aitab see oma raskusega mul relva kiiremini õigesse asendisse saada. Pärast kellelegi äsades on lõök tugevam ka. Viiendaks...“

Patterson kiitis veel mõnda aega oma püstolit ja jutustas mitmetest tulevahetustest, kus ta osalenud oli. Siis aga teatas ta väsimusest ja läks koos purpurjuss poodnikuga viimase juurde õõbima. Robertil polnud kahju neid minema lasta, sest nõnda ilusat kasumit polnud ta tükil ajal näinud ja ülejäänud seltskond jäi pealegi veel kauaks võõrastetuppa muljeid vahetama.

* * *

Patterson lootis hommikul juba varakult edasi ratsutada, sest tundis kuklas Maomehe hingeõhku. Kahjuks tegid õhtune „Honkers“ ja terve öö und seganud veidraid luupainajad oma töö ning enne keskpäeva poe teiselt korruselt alla kõmpides ootas teda ees Harvey tusane nägu. „Kurat, nüüd ei võta ma enam tükk aega midagi põlevat suu sisse,“ urises majaperemees viltu magatud vuntsi vahelt. „Säh, laua peal on leiba ja sinki. Ega sa kohe astuma hakata taha? Ma'i eita, et mulle meeldiks sind vähemalt päeva veel siin pidada. Sa jätsid rahvale paraja mulje ning kui nad teavad, et sind minu poest leida võib, tulevad nad ehk suuremal hulgal siia.“ Poodniku ärivaist sai pohmellist jagu ja ta tingis: „Sinusugused rändurid vajavad tee peale alati raha. Kuidas oleks, kui sa oma sõduripilguga need mõned püssid üle vaatad, mida ma müütan, ning vastutasuks mõned dollarid taskusse pistad? Ma usun, et linnas on veel mehi, kellele meeldiks kapis töökorras tukki hoida, kui sellised mõrtsukad nagu sinu oma ringi luusivad.“

Nii jäi püssimees teisekski päevaks Arlingtoni. Suurem osa ajast läks meeste teenindamise peale, kes oma vanade ja veel vanemate laske-riistadega Harvey poe ette järjekorda tulid. Relvi tundva mehena sai John suurema jao kas põhjaliku puhastuse või parandamisega kasutuskõlblikuks teha, kuid mõned tuli vanarauaks tunnistada. Samuti andis ta järele, kui teda jätkuvalt märki laskma veendi. Ehkki ta ei tõmmanud kordagi välja oma isiklikku relva, lasi ta osavalt mõnest aastakümnete vanusest linnas leidunud püstolist. Patterson juhendas nooremaid mehi sama tegema ning Arlingtoni rahva kollektiivne lasketäpsus kasvas tol päeval päris tublisti. Kogu selle lõbu eest maksti talle umbes viiskümmend dollarit, lisaks prii toit ja ööbimine. Ühele kõrberändurile oli see tõeliselt hea teenistus.

Õhtu möödus jälle võõrastemajas, kuhu kogunes hulk rahvast. „Täna ma ei joo,“ ütles Patterson kindlalt, „sest ma tahan varavalges mine-ma sõita. Ma kardan, et tänaegi päev oli kurjast, ehkki puhkust oli mul nii väga vaja.“ Oma kainusest teatas ka Harvey, tema järel suurem osa külalistest, ning võõrastemaja peremees needis nüüd ränduri inspireerivat mõju, olles juba unustanud eelmise õhtu kasumi. Vähemalt ei pidanud ta kohvipada kordagi tulelt võtma. Patterson ei alustanud sel korral nii süngetest teemadest, vaid jutustas raudteede ja telegraafiiniide rajamisest ning kemplemisest Konföderatsiooni ja unionistide vahel orjapidamise üle. See põhjustas arlingtonlaste seas palju imestamist – linnas polnud ühtegi neegrit ning üksikud indiaanlastest orjadki olid poolvabad. „Ida pool on see tõsine teema,“ manitses jutustaja, „ning võib juhtuda, et nad seal varsti üksteise kõrde kallale kipuvad.“

„Läks meist mööda Mehhiko sõda, läheb ka see. Arlington ei huvita kedagi,“ ütles üks hallipäine rauk elutargalt. „Ei tea...“ pomises Patterson vastuseks. „Ma kardan, et tõmbasin teie peale tähelepanu päris vastikust suunast. Kuulake: kui ma homme läinud olen, ja keegi mind otsima tuleb, siis ärge hakake vastu. Näidake täpselt, kuhu suunda ma läksin. Ärge üritage valetada ning ärge Jumala pärast minu jälitajat kinni pidada üritage. Muidu võib juhtuda, et te kambakesi tolle mõrtsuka küll maha tapate, kuid kaotate ise ka hulga häid mehi.“

„Kes too sinu saakloom siis on, John?“ hüüatas Harvey. „Sa kõneled temast kui vanakuradist endast, ja aina mõistu. Räägi ometi täpselt. Me tahaks teada, mida oodata, kui too tapja meie ukse taha kolistama tuleb!“ Meestesalk pomises nõusolevalt. „No olgu,“ lausus Patterson väsinult, „ma räägin, ehkki see pole jutt nii meeldiva istumise jaoks, kui meil siin täna on. Pane mu kohvi sisse tilk kange-mat, peremees.“

„Tema nimi on Maomees. Ta on-“,

Sõduri jutu katkestas ühe kuulaja pahvatus: „Maomees? Mis kuradi nimi see on?“

„See on tiitel, ent ühtlasi ka ainus nimi, mida tiitli omanik kannab.

Maomees – see on Ocaha hõimu šamaan ja sõjapealik. Praegune Maomees on eelmise poeg, kelle mina neljakümne kaheksandal maha tapsin.“

„Ocaha?“ küsis Harvey, kel selgelt meeles oli tolle rahva sünge kuulsuse varju all elamine ning kõrbeõds kaikonud ebainimlikud karjed. „Ma arvasin, et te tapsite nad kõik?“

„Mitte kõik, minu parema äranägemise vastaselt. Osad sõdalased pääsesid lahingust eluga, samuti jäi hävitamata küla või kaks. Aga suurima vea tegi üks minu meestest, kel süda hõrdaks läks ning kes šamaani poja endaga tagaselja kaasa viis, et too teenriks õpetada. Poeg, nüüdne Maomees, võis tol korral olla vast kolmteist-neliteist aastat vana. Nende punanahksete saatanaite juures ei saa kunagi päriselt aru. Hiljem kuulsin ma, et isandal ei õnnestunud orja tööle sundida, ning ta müüs poisid tsirkusele. Noore Maomehe hüvastijätusõnadeks endisele omanikule olla olnud kättemaksuvanne temale ja tervele meie salgale, eeskätt aga mulle.“

Patterson tegi pausi, et lonksata kanget kohvi. Tema ümber puhkes arutelu: „Jätta ellu sellist põrgulist? Mis küll inimestel mõttes on?“ „Nojaa, aga kuidas sa nii noort last ikka tapad?“ „Ei ole need mingid lapsed! Tapma ja röövima õpivad enne veel kui kõndima.“

„Tuline õigus, kuramus!“ sisistas ühesilmne viimase lause peale. „Ma olen palju ringi käinud, siin-seal inimestega rääkinud, käinud isegi mõnes muldvanas hispaanlaste kloostris, kus on päris iidseid ülestähendusi. Ocahad pole siitkandist. Nende kombed ja isegi veri on teistsugused; kusagilt lõuna poolt pärit. Samasugust rahvast nägin ma Mehhiko mägedes. Niisama jõledaid kombeid. Ainult veri ja tapmine. Ning veel suurem viha valgete vastu kui punanahkadel tavaks – mungad kirjutavad, et ocahadel ja nende Mehhiko sugulastel on vana vimm; et nad peavad kõiki valgeid mingi kunagise kuriteo pärast süüdlasteks. Mina ei tea; minu jaoks on nad lihtsalt metslaste bande, kes tuleks viimseni tappa. Viimseni.“ Patterson sülitas vihaga kõrtsitoa savipõrandale.

„No aga kui saadaks mõne hea preestri“, kostus rahva seast ebalev hääl, „kes prooviks neid veenda. Paneks neid äkki maha rahunema ja oma hingele mõtlema?“

Veteran vastas sellele müriseva naeruga: „Hingele? Nagu neil seda oleks!“ Ta rahunes veidi ja lisas siis: „Kord kuulsin ma kahest preestrit, kes ocahade juurde saadeti... mõlemad võeti päise päeva ajal kinni. Süda lõigati neil rinnust ja pea otsast ja õhtul lõkke ääres pandi kõik korraga nahka. Nad ei vaevunud peale tapatööd isegi kaema, ega mustakuumeestel midagi väärtuslikku kaasas pole.“

Arlingtoni paatril, keda tavaliselt Roberti patupesas ei kohatud, kuid keda kuuldus huvitavast rännumehest tema pisikesest kirikust välja oli ajanud, hakkas selle juttu peale palav ning ta kohendas oma higist kuuekaelust, kui ütles: „Või siis niisugused indiaanlased... hingeõnnestust on sellisel puhul, ma arvan, tõesti parem läbi püssitoru viia. Jõuab nii ehk kohalegi.“ Püha isa oli linnakesse asunud vähem kui aasta eest ning seni oli talle tundunud, et siin oli kõik täpselt niisama unine ja vaikne kui kloostris, kus ta suurema osa oma elust veetis. Nüüd süvenes temas tahtmine ilmalikku ellu astuda; soovita-valt mõnes idaranniku suurlinnas. Olgu öeldud, et tema soov täitus kiiremini kui loodetud, ning kaks aastat pärast Kodusõda sai temast jõukas Delaware'i pankur.

Kuid John Pattersoni kõhedaks kiskuv lugu Maomehest polnud veel lõppenud: „Indiaanlase lubadus, olgu see antud heas või halvast, on sama jõuga kui džentelmeni ausõna. Tema kättemaksuvanne on tänaseks peaaegu täide viidud. Mina olen neist meestest, kes Mehhikost tulles ocahade vastu lahingusse läksid, ainsana elus. Maomees on kõik teised viimase nelja aasta jooksul tapnud.“

„Kuidas nii?“ katkestas teda keegi. „Teie üksus läks ju laiali, nagu

sa rääkisid, üle terve riigi. Kuidas see punanahk igaüht üles leidis?”

„Tsirkus sai tema jaoks tõeliseks õnnistuseks. Ainult niimoodi sai ta vabalt mööda Ameerikat ringi reisida ning keegi pidanud ime-likuks, et sünge näoga indiaani noormees valgete tänavail kõnnib. Lisaks sellele, et ta end tõeliseks vägilaseks treenis, õppis ta ka meie keelt lugema ja kirjutama. Linn linna haaval uuris ta välja kõigi meie nimed ja elukohad – näod ei lähe temasukstest nagunii ial meelest – ning pärast viit aastat oli ta lõpuks valmis. Maomes põgenes tsirkusest ning asus verd valama.“

Niisugused jututeemad rikkusid mõnusa õhustiku, mis Arlingtoni väikeses võõrastemajas Arizona õhtujaheduses valitses. Ometi ei tulnud kellelgi pähegi Pattersoni sõnades kahelda – hoolimata moonutatud kehast ja näkku kirjutatud raskest elust oli ta ju ikkagi linnakese kanglane. Kasutades ära vaikusehetke, ning püüdes oma külaliste tähelepanu tagasi võita, alustas Robert klaveril väikese kurva interlüüdi mängimist, kuid kussutati kohe vaikima.

Harvey ütles välja küsimuse, mis ilmselt nii mõndagi kohalviibijat painas. „Aga kas Maomes nende mõrvadega enesele tähelepanu ei tõmmanud? Sinu salka, John, jäi mehi ju isegi lahingu järel terve hulk. Nelikümmend vähemalt, kui mul õigesti meeles on.“

„Nelikümmend kaks. Ning Maomes tappis nad kõik ja lõikas välja nende südamed. Aga minu mehed olid selleks ajaks üle terve maa laiali kolinud. Üks-kaks mõrva osariigi peale, olgu nad kui tahes jubedad, ei tõmba terve riigi tähelepanu. Jutud levivad aeglaselt ja igas linnas on omadki mured. Mõrtsukas tuli, salvas nagu madu, ja kadus siis mõneks ajaks. Maomes tunneb nii meie linnu kui kõrbe ja metsa. Kui ta end kusagil varjab, ei suuda ükski tsiviliseeritud mees teda leida. Ning kõiki tapmisi ei osatud nagunii omavahel seostada – neil päevil tehakse palju veretöid ning mees tõstab mehe vastu käe ka väikese asja pärast.“

„Aamen,“ sosistas paater.

„...kuid pärast umbes seitset tapmist sain ma aru, et mõrvades on kindel kord. Veel kaks laipa, ja mulle oli selge, et keegi ocahadest on tasuretkel. Maomehe poeg oli kõige loogilisem vastus ning, nagu me nüüd teame, oli mul õigus. Jäin teda varitsemise ühe mu kunagise sõduri talu lähistel. Kahjuks ei märganud ma midagi enne, kui eluhoone katusest leek välja lõi ning selle omanik verest tühjaks jooksnuna kusagil rusudes lebas. Ruttasin teisele poole maja, kuid too indiaanlane oli kuratlikult kaval ning varitses hoopis mind. Ta laskis mind noolega, mis pool mu nägemist viis, ning oleks mulle ka lõpu teinud, kui parasjagu poleks läheduses ratsutanud šerif oma kaaskonnaga. Pääsesin tookord pooliku mehena, ent keegi ei kuulnud minu jutte amokki jooksva šamaani kohta. Ei tasu mul selle pärast pahandada. Lihtsad inimesed on valmis paljutki uskuma või uskumata jätma, et saada öösel rahus magada.“

Harvey nägu oli kaastundlik; isegi tema vuntsid olid vajunud longu kui leinapaju lehed. „Mul on kahju, John. Tappa kõik su kaaslased, ja nüüd sind jälitada. Kuidas saab ühes inimeses, kui tahes metsikus, olla niisugune viha? Kuid ta on siiski ainult mees. Sinul on kõige osavam revolvrikäsi, mida ma kunagi näinud olen, ning sa tead nüüdseks oma vaenlase riukaid. Me kõik usume, et sina jääd peale. Kui sa ta kätte saad, siis lõika tema otsaesisesse Arlingtoni nimi. Sest see linn aitab sind, kuidas suudab.“

„Palvetagem,“ ütles preester pühalikult. „In nomine Patris et filii...“

Need mehed, kes kiiruga kokku pandud käte kohalt pilgu sõandasid tõsta, nägid revolvrangelast irvitamas. Preestergi vakatas; ta polnud harjunud oma autoriteedi ja – enda arvates – ilmselge pühallikkuse niisuguse eiramisega. Patterson võttis selgitada: „Ma olen ristiinimene, isa, nagu teisedki siin hüvas toas. Issand on minusuguse patuse vastu hea olnud. Aga mõnikord tasub näha ka teistsugust tõe. Indiaanlaste vaimud ja jumalused on vanemad kui meie naat-

saretlane ning siin maailmanurgas palju tõelisemad. Neid ei aja ära vaid palvetega – tarvis on vaprust ja relvajõudu. Mina tean, sest olen näinud Ocaha rahva manituud oma silmaga.“

Arlingtoni mehi haaras häämmastus, paatrit lausa õud. Paljud viskasid ette ristimärgi ja ootasid, et see kummaline veteran räägib järgmiseks oma sobingutest vanakuradi endaga.

„Ocahadel on mingi vana sõjaloits. Kuulsin sarnasest asjast Mehhikos ning nägin seda siinsamas kümne aasta eest, kui me nende laagri poole hiilisime ja nemad meie tulekuks valmistusid. Mõned minu kaaslased jõudsid seda samuti silmata, enne kui ma vana Maomehe kahesaja jardi pealt ainsa lasuga pikali sirutasin. Ükski neist meestest polnud arg ega nõrk, ent keegi ei elanud pärast seda kaua; ainult mina olen tänaseks alles, vana sandina küll... Too hirmus riitus jäi aga lõpetamata ja me võitsime lahingu, kuid lõke, mille ümber nõid tantsis, kuni minu kuul ta surmas...“ Pattersoni silmis näis peegelduvat toosama paganlik leek, millest ta õdvastaval toonil kõneles, ning mõnedki vagamad külalised kahetsesid nüüd, et olid seda hirmsat meest kuulama tulnud. „Ma ei oska ega taha seda kirjeldada. Ütlen vaid, et Maomes pole tavaline vastane. Temasa miski kuri vägi, mida ükski valge ei mõista ning mida me õigusega nimetame Saatana tööks. Ning mina kavatsen sellele lõpu teha.“

Patterson pani vaikiva meestehulga ees käed risti rinnale ja sõnas: „Kõik. Rohkem ma ei räägi. Lähen magama ja lahkun varavalges. Siin on raha kohvi eest, Robert. Tagasi pole vaja.“ Jätnud letile kaks dollarit, kõndis ta võõrastemaja välisukse juurde ning avas selle endale ja Harvey’le. Selsamal hetkel kajas üle õhtuhämarusse mattunud linnakese metsik ulg, mille lisandusid teine, kolmas, kümnes... Maomes oli tulnud.

* * *

Hommik indiaanikülas leidis Maomehe lõkkeaseme juurest, kus ta endiselt poolteadvuslikus ulmas istus. Kütid ärkasid üksteise järel ning võpatasid, kui neile meenusid eelmise õhtu sündmused. Vargsi piilusid nad oma hüttide ustest välja ning nägid hirmsat šamaani, kelle möödunud päev neile saatnud oli, tõelisena istumas. Süte ääres vedelesid tapetud vanamehe jäänused, millest olid alles nüüd vaid kondid... kes või mis laiba õõ jooksul paljaks oli õginud – ocahad omasid ei söönud – ei tahtnud keegi mõelda. Kuid külaelanikud tundsid end sellegipoolest reipa ja teotatulisena, ka kõige vane- mad. Maomehe kõne ja ilge pidusööming, mille ta oma sõjameestele korraldas, andsid neile nüüd käegakatsutavat jõudu. Nad olid ocahad, ja nad olid tugevad.

Maomes väljus transist, ja tema pahupidi olnud silmad pöördusid tagasi selle maailma suunas. Ta oli paljutki näinud. Nüüd istus tema ees poolringis kogu sõjavägi, millega Ocaha hõim veel kiidelda võis, kõik kokku neli-viiskümmend meest. Mitmed neist olid oma parimatest aastatest mööda jõudnud ning kellegi lihased ja kõõlused polnud nõnda sitked kui nad pidanuksid olema, ent tahe ja oskus võidelda oli nende rassimäls alles ja see teadmine peegeldus eredalt igaühe silmist.

„Ma haistan tuules verd,“ kõmistas Maomes järsult, „täna saab seda ohtralt valatud. Meie vaenlane on linnas, mida teie Arlingtoni nime all tunnete. Ta jääb meid ootama, sest ta on väsinud heitlusest olevustega, kelle ma tema unesid kimbutama saatsin. Korjake kokku oma relvad, veelähkrid ja natuke puid. Muud te ei vaja. Me asume peagi teele.“

Sõdalased kadusid taas oma hüttidesse. Maomes jäi lõkke äärde tammuma. Kui tema kõrvu jõudis kabjaplagin, vaatas ta lähedala- suva künka poole, ning nägi selle nõlval inimkogu hobusel. Ratsanik tõstis viipeks käe ning sõitis otse küla suunas. See oli Willie, ainus ellujäänud Pattersoni rünnanud salgast.

„Maomes,“ hõikas hobuse seljast alla roninud palgamõrvar,

„lõpuks leidsin su üles.“

„Näen jah,“ vastas indiaanlane selges inglise keeles. „Kuidas sul nii kaua läks? Ma jätsin ju selged juhised.“

„Siin kuradima kõrbes on raske õiget suunda kätte saada. Pealegi polnud mul kelleltki nõu küsida, sest ma tulin üksi. Pääsesin ainsana eluga. Meil ei olnud tolle elaja vastu võimalustki. Patterson ei saanud minu teada isegi viga.“

„Kuid pulga said sa kätte.“ Maomehe suust ei tulnud see küsimuse, vaid konstanteeringuna.

„Kuidas sa... jah, sain. Loodan, et see nende meeste elusid väärt on.“

„On, kuigi valge mees seda ei mõistaks.“

„Aga kuidas jääb kullaga, mida sa mulle lubasid? Ma olen ju ainult valge mees; teistsuguseid asju mina ei mõista.“

„Sa saad oma tasu täna õhtul Arlingtoni linnas.“

„Miks just seal? Ah, kuradile, ma oleksin nagunii lõunasse ja sealt rannikut mööda Texase poole liikunud pärast kõike seda jama. Kes need tüübid on, pealik? Sinu suguharu, või kuidas te seda kutsutegi?“

„Nad kuuletuvad mulle ja tulevad minuga. Muud pole sul vaja teada. Kui sa tahad ühes tükis Arlingtonini jõuda, siis ole parem vakka.“

Igal muul juhul oleksid Willie'i, keda Marioni ja Centerville'i rahvas kõva löömamehena tundis, niisuguse sõnavõtu peale rusikad rulli läinud. Ent indiaanlase vägilasekogu ja judinaid tekitav silma-vaade taltsutasid seda kanget kauboid sedavõrd, et ta midagi isegi vastuseks ei nähvanud. William Baker polnud loll mees, ega ka halb, nagu ta kaks päeva varem Pattersonile öelnud oli. Ta oli lihtsalt väga halba seltskonda sattunud. Seda mõõnis ta endalegi, kui oli oma hobuse poole astudes lõkke ääres vedeleva inimkolba otsa komistanud. „Püha Neitsi, halasta minu peale...“ pomises ta, ja hakkas närvide rahustamiseks mõttes kulda hooradeks ümber arvutama.

Suurte numbriteni Willie ei jõudnud, sest rehkenduses polnud ta kunagi tugev olnud. Pealegi olid ocahad varsti minekuvalmis. Valget meest, kes Maomehe kõrvale ilmunud oli, jälgisid nad altkulmu, ent taltusid, kuna too nõia kaitse all oli. Retk Arlingtoni võis alata.

Kui Maomees liikuma hakkamiseks käsu andis, ootas Willie, kes armastas hobuseid, võimalust võrrelda enda ratsut indiaanlaste omadega, ning näha oma silmaga ratsutamiskunsti, mille mõned hõimud olevat meisterlikkuseni arendanud. Midagi niisugust aga ei juhtunud, sest kauboi suureks üllatuseks liikusid ocahad jalgsi. Tema üllatus kasvas hämmastuseks, kui ta keskpäeva paiku esimene oli, kes puhkust nõudis. Sörkivad kütid ei ilmutanud peaaegu mingit väsimuse märki; mõned vanemad ehk välja arvata. Nii sai Willie hoopis kinnituse legendidele, mida samuti teatud hõimude kohta kõneldi, et piisava harjutamisega suudab punanahkne jalamees liikuda kaugele kui ratsanik, kui viimane just pidevalt hobuseid vahetada ei saa.

Rännak käis kogu aeg mööda jõesängi, mis oli nii ocahade küla kui Arlingtoni linna veeallikas; sealt said indiaanlased savi oma hütide ehitamiseks ning valged vett puhuks, kui kaevud ära kuivasid. Tol aastaajal oli veenire tilluke ja sõjasalk marssis mööda kuivanud muda. Vahepeal läks jõgi nii ahtaks, et isegi põuasena täitis terve kitsukese kanjoni, mille ta iidammu kaljudesse uuristanud oli; niisugused kohad tähendasid indiaanlastele ronimist ning Bakerile pikka ümbersõitu.

Õhtu eel, natuke peale seda, kui malev oli jõesängist väljunud ja sell-ega risti kulgeva kanjoni läbinud, tõstis Maomees kae ja sõnas oma

rahvale: „Oleme kohal. Tolle künka taga on valgete küla ja meie kättemaks.“ Ennetades Willie' küsimust, ütles ta inglise keeles: „Oota veel veidi. Jah, me ründame linna, kuid sina sellest osa võtma ei pea. Istu ja tõmba koos meiega hinge.“ Siis käskis ta omasid: „Tehe tuli üles ja puhake.“ Kasutades kuivi halge, millest paari iga sõdalane kandis, sai ruttu püsti korralik lõke. William ei taibanud selle eesmärgi, sest ilm oli isegi hämardudes väga palav ning ocahad, kui nad üldse sõid, närisid kuivanud liharibasisid ja maisijahust kakukesi. Pealik võttis sisse põhjapoolse istekoha; šamaan jäi temast lääne suunas. Maomehe silmad olid suletud ja vägevad käed puhkasid süles. Siiski ei maganud ta, vaid kõneles vaimudega, ning lihtsad sõjamehed ei sõandanud teda küsimustega segada.

Sõna võttis hoopis Mongwau: „Me tunneme sind hästi, Maomees, nagu sa polekski ära olnud. Sinus on sõdalase rammu ja suurt taia-väge, seda näeb igaüks. Kuid ma mäletan, et su isa ei jõudnud sulle õpetada suurimaid nõiasõnu, ning tema nõiapulga võtsid vaenlased ära. Kuidas lähevad ocahad sõtta ilma manituu õnnistusega? Ma olin sealsamas, kui Nukpana suri valge mehe püssikuulist enne, kui manamine oli lõpetatud, ning meie kaotus pärast seda oli hävitav. Kuidas mõtled sa meid samasugusest hukatusest säästa, Maomees?“

„Valged mehed on reetlikud, pealik. Kulla eest ei kõhkle üks teise vastu kätt tõstmast. See siin tõi minule tagasi esivanemate nõiapulga. Nüüd kutsume me manituud!“ Seda öeldes võttis Maomees paunast eseme, mida nähes vanemate ocahade silmad suureks läksid. Esemeks oli piklik puutükk, kummaliselt töödeldud ning kaetud märkidega, mida keegi enam lugeda ei mõistnud. Ja see oli luitunud; kulunud seda aastasadu katsunud kätest.

„Aga sa ei tunne neid sümboleid, Maomees. Kuidas mõtled sa nõiasõnu kõnelda?“

„Ühel päeval õpin ma muistse kirja taas selgeks. Kuid täna lasen ma tulel enda eest lausuda!“

Selle lausega heitis Maomees pulga lõkkesse. Mõnda aega ei juhtunud midagi, ent hõõguvate nottide peal puutükk lõpuks siiski süttis. Sellesse kraabitud märgid saatsid puidu hävides võbelusi läbi paljude ilmade, ulatudes lõpuks paikadeni, mida väisavad vaid suurimad šamaanid ja preestrid. Kui avanes värav, kargasid üles kummalsed leegid, mis kohe ka taandusid. Nende asemele kerkis suitsusammas, moodustades selgepiirilise kuju.

„Vaadake meie manituud!“ möirgas Maomees oma kaaslastele.

Selline oligi ocahade kaitsevaim: pikk mees pealiku rõivais, kelle kõhn ja nalginud kogu oleks teiste indiaanihõimude jaoks vaid hukatust sümboliseerinud. Olendi peaehte suled olid murdunud, ent terveid sulgi leidis mujal tema riietel ning – kui silmad ei petnud – ka kehal. See võis olla väänlevate suitsujugade tekitatud illusioon, et varjukuju nahk iguaani või lõgismao taoliselt soomusjas tundus, kuid tema silmad olid selgelt roomaja omad ning jõllitasid pilkumatult õhtupäikesele järele. Siis vaatas ilmutis Maomehele otsa, kõverdas oma kirvest hoidvat kätt, noogutas ning kadus koos ülejäänud suitsuga punetavasse laotusse. Väravat avatuna hoidnud nõiatuli jahtus ning lõke kustus, just nagu hääbub kõik muu selles maailmas.

Kogu suguharu oli silmili maha langenud; kõik peale Maomehe. Noorematele ocahadele oli vaatepilt isearnis tugevalt mõjunud, kuid vanemad mehed mäletasid minevikust suuremaid manituu kutsumisi, kust võtsid osa sajad sõdalased ning kus ohverdati kümneid vange. Mongwau oli üks esimestest, kes oma kulunud liikmed püsti ajas ning šamaanile lausus: „Ma olen näinud. Verepulma ei saa enam kuidagi ära hoida. Tuleb vaid minna võitlusse ja astuda saatusele vastu. Juhi meid!“ Teisedki vanemad ocahad kordasid rituaalseid vormeleid, kinnitamaks tapaiha ning ustavust oma maomehele. Noored mõistsid ainult, et olid saanud osa vägevast ilmutusest, millega misjonäride võõrkeelseid pominaid kuidagi võrrelda ei andnud, ning pigistasid relvavarsi.

Willie jälgis seda kõike maas istudes, toetades oma selga pruuni hobuse vastu ning palvetades aina hirmusegases transis. Ta ei märganudki, kuidas riitus lõppes ning osalised püsti tõusid. Kui Maomees talle käe ulatas ja ta indiaanlaste ringi juhatas, pomises ta issameiet masinlikult edasi. Alles hetkel, mil ränikivist tera talle kõrri tungis, mõistis ta, kui halba seltskonda ta tegelikult sattunud oli. Ent vähe-masti suri ta hea mehena, Jumala nimi lõpuni huulil.

Ocahad olid pikast rännakust näljased; Willie veretu keha raiuti seal-samas tükkideks ja söödi toorelt ära. Hõim polnud juba paar aastat värsket inimliha saanud ning see suurepärane toit andis neile enamgi jõudu kui kõik teisilma manituud. Päike polnud palju madalamale jõudnud, kui õnnetust valgest mehest olid järel vaid üdist tühjaks imetud kondid. „Edasi nüüd!“ hüüdis Maomees ja asus rühkima üles künnast, mille taga oli Arlington.

* * *

Esimene tapetu linnas oli väike sinise kleidikesega tüdruk, vast aas-tat seitse vana. Mongwau lastud nool läbistas tema neeru ning plika jäi tänavale lebama, kus tema elumahl segunes teetolmuga ning ema järele hüüdmised mattusid mulksuvatesse lämbumishäältsustesse, kui veretuly kõrri jõudis. Ocachade vana pealik ulgus vaka all hoitud tapmisihas ja lasi teist korda vibu, mille uus sihtmärk oli tüdruku sealsamas askeldanud ema. Too kukkus kõhuli ja jäi uskumatul ilmel oma tütre surmakannatusi jälgima, sest teravik oli lõhkunud naise selgroo ning halvanud kõik lihased. Ema suri alles järgmisel ööl Arizona kivisesse pinnasesse maetuna, kuna oli koolnu pähe koos teiste langenutega hauda sängitatud. Tütre suremishääli kuulis ta lõpuni ning arvas nägevat lapse näoga madusid, kes tema kirstu laudade vahelt sisse vaatasid.

Kuid nüüd kajasid ka esimesed püstolipaugud – Patterson jook-sis lähima nurga taha ning andis tuld. Üks kuul läbistas Mongwau reie, teine tema keskmise poja kolba. Mongwau ulgus taas, seekord valust, ning liipas varju. Mõned nooremad ocachad võtsid oma aus-tatud pealiku haavamist isikliku väljakutsena ning tormasid edasi. Kuid neid tervitav tulitukk oli eriline Colt Walker, kuningas oma-suguste seas, ning peremehe käes laskis ta harva mööda. Kolm kütli langesid ainsatki hoopii andmata. Patterson asus laadima ning hõikas võõrastemaja poole: „Ma katan tänavat! Jookske ja võtke püssid oma kodudest, kui need minu selja taha jäävad, või minge Harvey’ poodi! Ronige treppidest üles, kui teil relvad käes on, ja laske katu-ste pealt!“

Linnarahva kasuks võib öelda, et nad ei kaotanud pead. Võibolla kartsid nad ebardliku revolvrikangelase halvaksapanu enamgi kui ründavaid indiaanlasi, kuid liikvele hirm neid ajas ning paar minu-tit hiljem olid mehed end relvastanud ja võitluseks valmis. Enamik söötsid võõrastemaja poole, kus asus Arlingtoni lahingu mõtteline rindejoon. Pattersoni juhitud salk oli Harvey kauplusest püssid võt-nud ja end sinna barrikadeerinud, et anda teistele aega kodudes käia. Nende olemine oli üsna kibedaks muutunud.

Tõsi, poekese ees vedeles oma kümme surnud ocachat, kuid kaks valget olid saanud koledaid noole- ja viskekirvetabamusi, mis muut-sid nad võitlusvõimetuks. Julgemad mehed vaatasid aknast välja ja andsid poes leiduvatest relvadest tuld, võttes turvalises varjus istu-vatelt vähem julgetelt meestelt vastu püssirohtu ja kuule. Patterson oli jooksnud katusele, lootes kõrgemalt positsioonilt Maomeest sil-mata. Aeg-ajalt tegi ta üksikuid tabavaid laske, kuid enamasti säästis ta laskemoona oma peavaenlase jaoks.

Kuid tõelist vaenlast polnud üldse linnas sees. Olles enamuse Ocacha väest Mongwau juhtimisel rünnakule saatnud, võttis Maomees ise väiksema salga ning hiilis Arlingtoni põhjapoolsete majade taha, kust saatis mehi üks- või paarihaaval õigetel momentidel lahinguga liituma. Ta pidi kasutama kogu oma mõjujõudu, takistamaks sõdalasi hoonete tagaakendest välja vaatavaid kohkunud naise- ja lapsenägu-

sid ründamast, sest see oleks tema rühmale liigset tähelepanu tõm-manud. Kuid topelt ei pidanud Maomees kedagi käskima, kuna rün-durid märkasid tema juures kohutavat muutust: iga kord, kui langes kuulist mõni ocacha või pisteti surnuks oma kodu kaitsev valge mees, läbis silmnähtav tukse seda kohutavat šamaani ning iga korraga tun-dus tema hääli võimsam ja kurjem ja tema liigutused ebaloomulikult kiiremad. Andes ühele kütile käsu näost näkku, pidi too karjatust summutama, sest nõia silmad olid nagu kivide vahel luuravatel mür-gistel roomajatel, või nagu lõkkesuitsus ilmunud manituul!

Tänaval kees lahing. Külgakendest sisse ronivad vastased olid poe vallutanud, surmanud kolm seal oianud haavatut ning tapnud ühe veel püsti seisva kaitsja. Ellujäänud hoidsid nüüd mõõkade ja püs-sikabade abiga katusele viivat treppi. Sealsamas täitus trepikoda võitlejaid niisutava veresajuga, kui vana ocacha raius maha Harvey hea sõbra Briani jala, mis mõni aste allapoole kukkus ning ülestungi-jaid tublisti segas. Kuid matti võeti ka neilt, kui Harvey toetas ees-seisja õlale oma kaheraudse ning purustas esimese pauguga ühe eril-iselt visa indiaanlase rinnakorvi; teise lasuga lõpetas ta vaese Briani piinad, kusjuures isegi aastaid hiljem väitsid ellujäänud kohalolijad, et mehe lõhkevast peast kostus ragisev „Tänan!“

Võõrastemaja tugev uks hoidis ründajaid veel kinni. Selle rõdult paukusid pidevalt relvad ning kajasid uljad hüüded, sest ka unise kõrbelinna elanikes on peidus lahingulust ning missugune mees ei tunneks indu, kaitses armastatud joomaargast ja selle ülakorruse punapõskseid asukaid! Iseäranis agar kaitsja oli linnakese preester, kes, avastanud endas peale ladinakeelsete palvete lugemise ka hea relvakäsitsemise ande, nüüd oma osa andis. Tema eeskuju võitluses, kus ta musta ametikuue küljed võõni puruks rebis, et lihtsam liikuda oleks, pani mitmeidki arlingtonlasi julgemalt tuld andma, ent peale lahingu lõppu kustutas see seik tal igasuguse lootuse pühamehena jätkata. Nii saigi endise paater Francoza ilmalik elu alguse Roberti asutuse ülakorrukselt, kus tema sõna lahingule järgnenud öödel, kui surnud maetud olid, enam maksis kui kirikus.

Ocachad tänaval hakkasid alla vanduma. Katustelt kaela sadav kuu-lirahe oli talumatu ka neile osavatele vibuküttidele, ning aastatepik-kune lodev elu ja ohjeldamatu vägijookide pruukimine jätsid ke-harammule omad jäljed. Viimse hingetõmbeni jäi viskist unistama üks isegi valgete silmis nägus indiaani noormees, kelles võis välim-use järgi leiduda Hohokami verd ning keda tabas kaks püstolilasku, kui ta oma sihtija poole tomahooki heitma valmistus; teine sõjamees aga mõtles esivanemate juurde minnes vaid valule, mida põhjustas kopsu tunginud musketikuul.

Kõik surmad, mida Maomehe neim selle osalistele kaasa tõi, pol-nud väärivad: nurgataguses ägisevat vanamemme vägistades lahin-gumõllust puhkav ocacha pidi loovutama hinge roostes sõnnikuhargi torkele selja tagant. Nelja tema turja sisse tekkinud veritsevat avaust asusid porikärbsed ründama veel enne, kui metslase keha maad jõu-dis puudutada. Ligiduses kärvas ka vana Mongwau – võitlusmõllu eest pagev kohalik hohokamist ori tundis ta ära kui oma vanemate mõrvaja ja õgija, ning kägistas ta surnuks majaseinal rippunud õlise kõiega, sest ocachade viimane pealik ei suutnud vastu hakata ja lasi end hõlpsalt surmata.

Viimane hoop nüüd juba pagevatele indiaanlastele tuli põhja poolt. Maomehe juurde jäänud käputäit sõdalasi oli šamaani seisundit nähes haaranud hullus. Fanaatilise ulgumisega söötsid nad ühis-elt majade vahele, kui see, keda nad kehastunud manituuks pida-sid, neile järjekordse lahingukäsu andis. Nähes oma nõiauiimas vaid vaenlasi, söötsid nad kirveid, odasid ja sõjanuge viibutades taganevatele hõimuvendadele kallale ning hakkisid lõpuks üksteist tükkideks nii jubeas verepulmas, et seda pealt vaatavad linlased tulistamisegi unustasid. Nõnda lõppes Arlingtoni lahing, kus hävis kogu ocachade järelejäänud meessugu, võttes endaga hauda kaasa vaid kuusteist vihatud valget. Ent Maomees irvitas endamisi, olles purjus väest, mida andis tema nimel valatud veri. Ta oli lõpuks val-mis oma saagiga rinda pistma.

„Patterson!“ kajas möire üle lahinguvälja, kus hiljaks jäänud surijad alles tolmus visklesid.

Maomees tuli jooksuga ringi ümber linna ning jäi seisma Harvey poe taha umbes seitsmekümne jardi kaugusele. Katusest jälgisid teda lisaks revolvräkangelasele endale veel viis meest. Kõrval asuva võõrastemaja aknast kõlas püssilask, kuid see tabas indiaanlase jala kõrval maad ning paiskas õhku vaid väikese tolmupilve. Sihtmärk ei liigutanudki, ehkki mõnele pealtvaatajatele tundus, nagu oleks ta lasuga samal hetkel natuke paigast nihkunud. Aga õõ oli käes ja varjud mängisid igasuguseid trikke.

„Jälle sa peidad end süütute inimeste seas,“ pilkas Maomees oma vaenlast. „Aga enam ei päästa see sind. Sa elad ja sured nõrgana nagu kõik valged. Nägin kõiki teiesuguseid, kui ma karavaniga ringi sõitsin. Suured westmanid värisest ja vandusid ning nende naised heitsid end minu jalge ette, kui olid näinud kuulsat Maomeest puumadega maadlemas ning karusid kägistamas – tegemas asju, millega iga ocha kütt hakkama saab. Kõrb võtab ükskord selle linna ja kõik valged, ning isegi teie püssid ja masinad ei saa teid päästma.“

Šamaanil silmad hõõgusid roheliselt ning tema hääles oli varjamatu viha. Veel kolm musketit paukusid majade katustelt, kuid Maomehe liigutused olid liiga kiired ja kuulid tabasid vaid siuglevaid varje, mis temast maha olid jäänud.

„Sina oled natuke parem kui nemad, Patterson. Sa oled julge varjust ründama ning su käsi on kindel – või kas ikka on? Mul on tõesti kahju selle noole pärast, mille ma mõtlematult saatsin. Sandi mehe südameverel pole seda mekki, ning vigase sõdalase hingel sama väärtust mis tervel. Kuid su elu võtan ma ikkagi,“ sisistas Maomees ning tõstis oma julma kivinoa kõrgele. „Me võitleme homme kõrbes. Kui sa end siin linnas edasi peidad, hakkam õõsiti käima ja teid ükskõik tapma, kuni sina üksi mõnda majanurka järgi jääd.“

Indiaanlase silmad tegid pika kaare üle pealtvaatajate nägude; tema pilk läbis pimedust ning igähele tundus, nagu oleks nende hingedesse istutatud hirmu haige madu. „Andke Patterson välja, ja ma pööran oma vaenu mujale. Ärge usaldage seda meest, seda suurt mõrtsukat enda keskele, sest ta ohverdaks teid kõhklemata, nagu ta täna juba küllalt teinud on. Jaa, kõik peale teie teavad John Pattersoni tegudest – kes ta rüüstas oma ausas võitluses tapetud kapteni pärast vihahoos terve linna ning vägistas ja tappis selle kaitsetud asukad; kes ta tuli sõjaga ocha hõimu vastu ilma mingi vimmata meie vahel. Kas siisugust...“

Püssimehed rõdudel ja katustel vaatasid üksteisele otsa ning heitsid ebalevaid pilke veterani suunas, kes trotslikult seisis, selg sirgu ja käed risti rinnal, eirates räuskavat nõida ning silmitsedes rahulikult pimedust. Kuid Harvey, kes sealsamas lähedal musketit laadinud oli, hõikas: „Vait!“ ning tulistas indiaanlase suunas. „Meie seisame koos Pattersoniga, nagu tema meie eest seisis. Kao minema!“ Siis tuli pilve tagant välja tõusev kuu, ning selle hele kiir murdis ussi silmade taia. Poodniku kuul ei lennanud küll Maomehe ligidussegi, kuid too võpatas sellegipoolest, ja pööranud selja, pages usumatult kiirel jooksul kõrbesse. Huvastijätkuks kaikus vaid kurjakuulutav „Homme näeme!“.

Kui tõusis päike, olid Arlingtoni langenud juba kiriku jahedate müüride vahele kantud. Pattersonist polnud oma haige käe tõttu laipade tassijana abi, kuid ta vahetas mõned sõnad preestriga ning võttis siis Harvey' tallist hobuse ja lahkus sõnagi lausumata. Kohalikud panid seda vaevu tähele – õõsel polnud keegi maganud ning pealegi ootas ees suur töö vedada surnud ründajad linna taha tuleriidale, et koiotte mitte ligi meelitada.

Oli haruldaset ilus hommik. Kõrbeõhk tundus sõõrmes niiske ja meeldivalt lõhnav, justkui polekski sealsamas lähedal toimunud kohutav tapatalg. Üksik ratsamees klaassilma ja suurekaliibrilise revolvriga lasi oma hobusel laisalt üle maastiku lonkida, sest kiiret polnud tal kuhugi. Ta ei kahelnudki, et Maomees ajas tema jälgi või varitses juba kusagil. Ehkki lõõskav päike seda nõudis, ei püüdnudki Patterson jälle mõne kalju varjus istet võtta – olla lagedal väljal, kus kolmsada kuuskümmend kraadi nähtavust, oli tema ainus võimalus. Jälitajale ei tohtinud anda võimalust märkamatu lähedale pääseda, sest see olnuks laskuri lõpp.

Natukese aja pärast tegi ratsanik siiski peatuse. Ta kohendas kaabuserva ja pühkis laubalt higi. Kivine pind jalge all oli taas kuum ja kuiv, nagu poleks kastet iial maailma loodudki. Leitsakust ei hoolinud ainult suur must vaablane, kelle nõelamine ka vintskeima mehe valust röökima paneb. Temal oli vaja otse Pattersoni silme all kolme tolli pikkust tarantlit rünnata. Ämblik proovis end päästa maapinna lõhesse ronimisega, kuid ka sealt tiriti ta välja ning veeti minema, et tema karvane keha lendava põrgulise vastsetega täita. Looduse siisugune allegooria võttis Pattersoni muigama. Kumb oli tema, ja kumb oli Maomees? Ta haigutas, sest sellised mõtted olid kasutud. Pealegi oli temagi magamata. Ainsaks lohutuseks oli, et samas seisus oli ka vaenlane. „Kui sellised libardid üldse und vajavad,“ mõtiskles ta valjusti, ning sülitas.

„Mina pikutasin küll enamuse õõst,“ kostus õõlahääle vastus. Seal, saja jardi kaugusel, seisis Maomees. Putukaid vahtides oli Patterson hooletuks muutunud, ja needis end nüüd selle pärast. Aga vahe-maa oli siiski piisavalt pikk, et mitte karta kuitahes kiiret otserün-nakut.

„Mul on hea meel, et sa tulid. Võtsid lõpuks mehesüdame rindu ja ei lasknud neil õõnetutel lollpeadel rohkem enda eest surra,“ kiitis šamaan oma vastast. „Ma loodan, et sa liiga kurnatud pole. Kahju oleks jääda ilma hea võitluseta, mida ma nii kaua oodanud olen.“

„Ei sa jää,“ kõlas laskuri suust lakooniline vastus, ning ta andis hobusele laksu, et truu loom algava tapluse jalust ära ajada. Korraks kaalus ta ka mingisuguse ilukõne pidamist, sest indiaanlastele olid need nähtavasti meele järele – piisanuks vaenlase tähelepanu lühikestest ajutamisest, et relv salajas välja tõmmata ja kiire lask teha. Siis heitis ta selle mõtte kõrvale, kuna Maomees oli liiga kaval ja karme. Pidi lootma, et tolle viha mõistusest võitu saab ja ta rünnates end ise sihiku ette heidab. Ohtlik mäng...

Kahevõitlejad seisis nüüd vaikides ja jälgisid üksteist. Kummagi käsi oli valmilt puusa ääres, kus rippus kas püstol või nuga. Siiski ei kiirustanud nad tapariista haarama. Pärast igaviku pikkust jõllitamist hakkas Patterson tundma kummalist rahu. Šamaanil maosilmad põlesid küll kurja leegiga, mille kõrval päikselõõsk tühine tundus, ent olid nii kaugel... vaevast viitsiks ta nii palaval ja unisel päeval rünnata... „Aga kui siiski prooviks teda tabada?“ pomises revolvräkangelane endamisi ja viis käe loiult kabuuri juurde. Tundes käe all tuttavat külma terast, hakkas tema mõistus kiiremini tööle ning refleksid tuletasid end meelde, aidates ühe sujuva liigutusega sihtida ja tulistada. Lask ei tabanud, ent sundis Maomeest siiski vasakule hüppama, ja hüpnotiseeriv pilk katkes. „Kurat!“ vandus John läbi püssirohusuitsu pilve, taibates, mis oli juhtunud. Üks kuul oli raisus ning Maomees märkamatu pool maad lähemale nihkunud.

Indiaanlane irvitas kerguse üle, millega ta vastase tahte allutanud oli, kuid uuesti ta sama trikki ei proovinud. Nüüd tõmbas temagi relva, milleks oli kümneid mehi surmanud nuga: vahe tulekivikild, sobitatud kahe voolitud puuliistu vahele, mis kõõlustega kokku seotud. See oli primitiivne terariist, aga efektiivne, sest ei roostetanud ning oli rauast teravam. Tumedad plekid kivitükil reetsid üht-teist eseme ajaloost. Sellele vastandus läikiv ja hästi hoitud Colt Walker koos kõigi moodsa tehnika imedega, mida looja oli suutnud relva sisse meisterdada. Ent Patterson teadis, kui vähe on kasu maailma kvaliteetseimast revolvrast ja selle vidinatest, kui ta uuesti end lol-

litada laseb.

Mehed tiirutasid ümber üksteise kuumusest virvendavas õhus. Vahemaa oli viiskümmend jardi – nii suurelt kauguselt peeti püstolidu-
elle ainult siis, kui vastaste eesmärk oli end kahevõitlusest keeldu-
misega mitte alandada. Kümnete tulevahetuste veteran John teadis
seda väga hästi ja ei hakanud laskemoona raiskama. Muidugi nägi
ta, kuidas Maomees salaja spiraali mööda lähemale liigub, kuid veel
polnud käes otsustavad sekundid.

Siis tegi indiaanlane järsu sööstu, justkui lingust lastult. Patterson tu-
listas. Ent mõrtsuka rünnak lõppes juba enne püstolipauku ning kii-
rusega, mis poleks tohtinud võimalik olla, kargas ta suunda muutes
kõrvale, haaras vasaku käega kukla tagant tomahoogi ja heitis selle
röögatuse saatel valge mehe poole. Uuesti kärgatas revolver, ning
viskekirve õhuke tera purunes vaid paar jalga enne laskuri silmnägu
tükikideks. Maomees kasutas ära hetke, mil Johni vasak käsi tõusis
tema ainsat silma teravate kildude eest varjama, ning liikus veel kak-
skümmend jardi lähemale.

Uuesti tiirutasid vaenlased ümber üksteise; nüüd juba kiiremas
tempo ja närvilisemalt. Iga muu sihtmärgi puhul oleks revolvi-
rangelane ammu surmava lasu teinud, ent sellel pooleldi inimesest,
pooleldi roomajast jõletisel olid kiiremad refleksid kui alligaatoril.
Ka Maomees oli ettevaatlik, sest hoolimata eilse õõsündmustest ja
joovastavast jõust, millega verepulum tema hingedarika täitnud oli,
pelgas ta Pattersoni surmavalt täpselt relvakätt. Too käsi oli pingul,
valmis oskuste ülimald proovilepanekuks, ent ühtlasi teadlik, et oli
raisanud juba kolm kuuli. Vastane teadis seda nagunii ülihästi – iga
mees Läänes oskas arvutada kuue piires, sest just nii palju oli re-
volvrirumliis laenguid ja mängutäringul tahke.

Patterson otsustas initsiatiivi enda kätte võtta – temal polnud saaki
varitseva mao kannatlikkust. Teeseldes komistust, üritas ta vaenlast
uuele sөөstule meelitada, kuid tulistas täpselt samal ajal neljandat
korda. Manööver õnnestus, ehkki sihtmärk põikles kuuli lennuteelt
kõrvale nagu näinuks ta tinatükikest juba kaugelt tulemas. Maomees
ründas, raskus ettepoole suunatud, nuga õieli. Vahemaa kahanes vi-
ieteistkümmne jardini. Revolver paukus taas, ent sõduri komistustrikk
maksis talle nüüd kätte – tasakaal oli paigast ja viies kuul lendas
kahjutult üle šamaani õla.

Niisuguses lähivõitluses, nagu tol päeval Arlingtoni linnakese lähis-
tel, mõjuvad sekundid tundidena. Pattersonil oli aega, et jälgida oma
liginevat vaenlast ja imetleda tolle peadpööritavat kiirust ning her-
akleslikke lihaseid. Tal oli aega, lubamaks vastava mehhanismiga
varustatud Colt Walkeri erimudelil, milletaolist tema üksi kandis, ise
kuues padrun rauda keerata. Siis liigutas ta rannet ja käsivart, ning
elavhõbedatilk püstolipära sisemuses muutis asukohta, tõmmates
relva inertsil mõjul õigesse asendisse. Laskuri käsi õlast toruni oli
kui üksainus horisontaalne tala, mille jäikus hoidis paigal maailma
ning surus lahku elu ja surma sfääre. Sellele vastandus rohmakas
ränitükk, mida ründav elajas joostes kõigutas – killuke kaost, mis
iseloomustas selle julma maa hinge, enne kui tuli eurooplane ning
kõik korda sättis. Vaid üks asi tuli veel korda ajada. Patterson vajutas
päästikule...

...ning Maomees vajus selili, libisedes edasi nagu maanduv kaugush-
üppaja. Ent kohe kargas ta, jalad ees, taas püsti, sest viimane kuul oli
lennanud üle nõia mustasalgulise pea. Kaks sammu, ja nuga alustas
õhus kaart, mille teises otsas oli John Pattersoni rind.

Poepidaja Harvey võttis kustunud piibu suust, koputas selle puhtaks
otse põrandale, millelt lahingujäljed äsja maha olid küüritud, ning
asetas oma vööpauna. Ta jäi silmitsema teisel pool letti istuva John
Pattersoni inetut nägu, kuid too ei suvatsenudki jutustust jätkata,
vaid oli oma parema silma kinni lasknud. Veterani klaassilm oli pil-
kumatu nagu alati; läbi poe määrdunud akna paistis selle peale kesk-
päevane päike ning tekitas kera sisemuses kummalisi valgusmänge.

Pärast vaikusehetke pani Harvey käe hooletult letile visatud koti
külge ning tõmbas selle endale lähemale. Raskest kandamist jäi
maha niiske jälg, mis imbus puidu kulunud koesse. Lett tuli hiljem
üle lakkida.

Harvey avas ettevaatlikult sõlme ja piilus kotti; sealt vaatas talle
vastu lai indiaanipea mõnede näole kleepunud mustade juukseka-
hudega. Surnu suule oli tardunud irve, mis niisama kuri kui mees
eladeski, ning lõusta ehtisid kaks pärani silma. Roomajalikkust oli
nii nende välimuses kui liikumatus pilgus, mida Maomees isegi läbi
teisepoolsuse saatis. Elu näinud poodnik kirtsutas nina, sidus kõie
kiirelt uuesti sõlme ning saatis süljeläraka vihaselt otse põrandal
oleva tuha sisse. „Ei kannaks mina seda jumalateotust läbi kõrbe,
makstagu selle eest või terve toatais kulda.“

„Mina viin ta Tucsonisse. Jumal teab, et mul on raha vaja. Ma olen
kuulnud, et Idarannikul on väärt arste, kes mõistavad igasugu hä-
dasid terveks ravida – oma silma ma tagasi ei saa, aga vasak käsi
õnnestub äkki korda teha. Maomees võlgneb seda mulle,“ muigas
Patterson. Poodnik ajas oma järeil selja sirgu, pühkis käega üle lauba
ning küsis: „Seda küll. Aga sa räägi ikka oma jutt lõpuni – kuidas sa
ta täpselt maha said. Sa mainisid, et ta sööstis sulle oma noaga otse
peale...“

„Jah. Ta loendas minu laske ja teadis, et ma ei jõua relva uuesti laad-
ida, ning mina teadsin seda samuti. Harvey... Maomehel oli õigus.
See, mida ta meile pärast lahingut karjus. Et me olevat igas mõttes
temataolistest nõrgemad. Et meid päästab ainult meie tehnika; meie
püssid ja kahurid. See kõik on tõsi! Mäletad, ma rääkisin oma re-
volvril ja täiendustest, mida ma sellele teha lasin. Noh, ühte neist
lisadest ma ei maininud – nimelt seda, et trumliis on koht ka seits-
mendale kuulile.“

Juuni-juuli 2011